Lagerlöf, Selma

Gösta Berlings saga [Handskrift] :

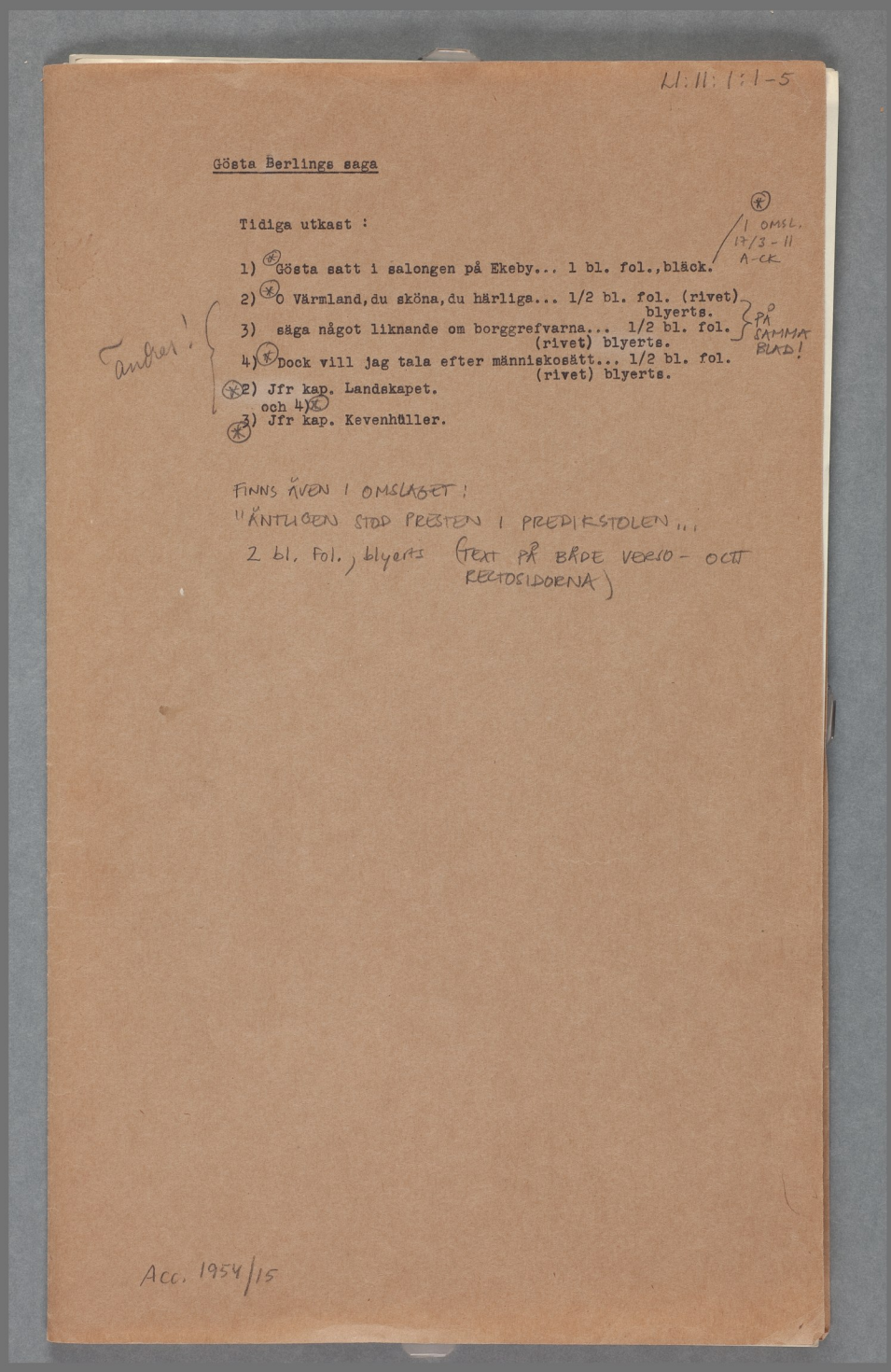

Handskrift L 1:11

Tillkomstår 189-

Digitaliserad år 2015

National Library of Sweden

L I:11

LI:II:1:1-5

Gösta Berlings saga

Tidiga utkast :

1) (*) Gösta satt i salongen på Ekeby... 1 bl. fol.,bläck.

2) (*) O Värmland,du sköna,du härliga... 1/2 bl. fol. (rivet) blyerts.

3) säga något liknande om borggrefvarna... 1/2 bl. fol. (rivet) blyerts.

4) (*) Dock vill jag tala efter människosätt... 1/2 bl. fol. (rivet) blyerts.

Andra!

(*)2) Jfr kap. Landskapet. och 4) (*)

(*)3) Jfr kap. Kevenhüller.

(*) I OMSL. 17/3-11 A-CK

(*) PÅ SAMMA BLAD!

FINNS ÄVEN I OMSLAGET!
"ÄNTLIGEN STOD PRESTEN I PREDIKSTOLEN..."
2 bl. fol., blyerts (TEXT PÅ BÅDE VERSO- OCH RECTOSIDORNA)

Acc. 1954/15

L I:II

LI:II:1:1.

Ig B.S

BL. 1-3

NY FOLIERING 4/4-2011 /A-CK

I.

L I:II - I

Gösta satt i salongen på Ekeby och skref vers. Han hade en stark brasa i spisen, en god länstol att sitta i och humöret fullt af idéer. Han småsog och gnolade under det att han skref. Ofvan rimen dansade ned på papperet.

"Fantasiens Konung". hörde han att Vågan hade kommit in utan att han märkt det. Han sa

"Behagens drottning" gemmåde Gösta Berling i det han steg upp och djupt bugade för grefvinnan Löwen.

Hon skrattade. "Nu kom jag riktigt öfver er, herr Berling. Så att ni vedlåter att skrifva poesi, ni som alla andra."

Ja, hvad vill ni man skall göra, suckade han och höjde på axlarna. "Man skall lefva poesi." Att skrifva, det är bara nödhjelp.

Gösta såg ett ögonblick stadigt på henne.

"Ni har rätt," sade han och gick långsamt fram emot bordet der en hel hög af skrifter låg. Han sände hela tog hela packen och kastade den på elden.

"Se" sade han jag har skrifvit mitt sista rim.

Hon rodnade lätt. Hvarför gör ni så? Så skulle ni icke ha gjort. Ni tycker ju inte om dikter att jag dikter.

Ny, men ändå

Jag måste göra allt hvad ni vill, det vet ni. Han dröjde Hon stod en lång stund tyst och såg uppåt himmen. svart lekte åter att småleende Kring hennes läppar

Det finns väl afskrifter," sade hon.

"Ja af det mesta" svarade Gösta drömmande, "och en del har jag nog utantill." Hans ord efterföljdes af en vemodstämd ligt skalkaklig blick och ögonblicket efter kastade sig de båda kamraterna ned i hvarsin länstol skrattande sam ödmjuga tyg. Kar åt att lyckad skämt skälmstycke.

"Det bär rent omkull för oss derhemma" sade han om en stund. Här ligga vi redan i dikt. Han talet från Gösta Berling.

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

1954/15

säga något till Bruno om konggrefvarna? Det ha varit bra för prositen, klockhelst en gammal gård midbars Kapnas skyller upp av gångna tiders mörker har ~~han~~ alltid fått ~~sin~~ fantasien gripen honom en klomster-Bruno om kupundet och vin i ~~sin~~ bägaren - å klockhelst det finns ett gammalt grästerstorn där fyller den det med muntra midvare och stolta damer.

O Karlstad ~~bor~~! Hur länge sedan är det Hybelejonstorn (magasin.) i det gamla Karlstad, i den trånga, gammaldags staden, som hade krokiga gator och ~~gammaldags~~ rödmålade trähus ~~i frön~~ hände det många många år innan staden byggdes, innan Fröken Wennerstjerna sett upp sin pension, ~~innan~~ just vid samma tid då landshövdingen öfver Värmland flyttade sitt härbe det sägen jag skuggorna en vacker sommarmorgon gjort och promenerade på torget.

Det var skuggrått ojält

1954/15

O Värmland, det sköna och härliga land

~~Två länga sjöar med deras~~ med deras sorlande strömdrag

~~Med deras~~

Två långa sjödråg, ~~två~~ med omvexlande förenar deras,
En lång dal på hvilken sjöarne ligga i vackra
och två långa vattendrag förgrenade som ~~sakta~~ slutar be-
gränsa dalen

Löpren heter en sjö i Värmland ~~som ligger~~ lång och
smal är den och ligger rätt i norr i söder ~~den~~ ~~sig~~ ~~till~~ ~~Vänern~~ Söderut smalnar den af till ett smalt ~~och~~ fors
~~sätter~~ ~~af~~ en annan sjö mycket större som ~~ligger~~ sjö norrut
och den gör åtskillnaden genom ett ~~långt~~ smalt i förbindelse
med Stora Sjön en lång vacker sjö

Löpren heter en sjö i Värmland, lång och smal är den och
rätt i norr o söder ligger den. Åt väster den på stå står den
genom smala sund i förbindelse med andra långa sjöar
som åtskiljes åro långa och djupa, ~~som~~ ~~med~~ ~~en~~ ~~bergen~~
och ~~de~~ ~~smalare~~ sund ~~och~~ ~~vikar~~

är född af Rogerspotter agnarmiskroandens i universum.

Och vill jag tala efter människoråtet, det hände en dag, att hon lemnade marsträdden och vinpallet och armbandkorna och vandrade ut bland människorna. Hon sveptes en grön kappa om-kring sig, lät håret böljа öfver ryggen och såg, att som en riktig människa. Svansen blott glömde hon ökan syntes under kappan.

Så långt som så som hon ämnade till staden och började vandra upp och ned på stengatorna utan att akta på att svansen slöpade på stenläggningen.

Men hände sig, att i den staden fanns en tysk vinnakare gerall Hildebeiss vid namn. Han hade med sig på resan och Rävlyktorna i hand vandrat genom alla Europas land, staderna alla hemligheter i sitt yrke lärande att göra skjortor och rolur.

KUNGL-BIBLIOTEKET

1954/15

de fasans märken
fura var en förvandlad jätte pr
Trollen Kronos fann under hällarna äfvenna fylla skogsängen
jättar vall svarta guldhornade Kor, hjörnen och ullpen
fann med
per på ryggen och droppta män i gapet, drakarna vaktade guld
i fjällklyftorna, där fasans ej en säder plats i hela vida skogen
öfverallt. vaktade fasans mödrar.
afkyftorna

Och djupast inne i skogen i de fula snärren där ormbunkar Kronos
växa ett par almarhögar, där linnean kryper öfver mossstupar och vindfällen
ligga så fått att man Kan flytta sin fot, slår möter djur sällan skogens och skogens
diktat sig full af fasans nyper slår möter han sig den grön klädda med
det stridslystna håret och de vilda ögonen. Hon är skogens nattfödda
skräck ens och ensamhetens ärv Kronos anna och fostermor, hon är
vansinnet.

~~I detta är grenskogens mörker. Då kärkar strilar en värsvarg~~
~~där föder hon. kärkar strilar föda lejonbarn, lädsrungning~~

L I:I I

LI: II: 1: 2.

ZBL

Sid. 1 – 9

[Det var julen 1830 ....]

L 1:11 - 1

På den tiden

Det var vid julen 1830. Då satt ännu majorskan Samzelius i makt och glans på Ekeby och hennes hus utgjorde ännu alltjämt hufvudtillhållet för Gösta Berling och hans glada vänner. Den stränga frun hade en formlig mani för att styra som en drottning var som en skyddande drottning för hela skaran af herrelösa äfventyrare och fattiga militärer o afsigkomne adelsmän som på den tiden foro dit o åter genom Värmlands bygder jäktande på jakt efter nöjen och gästfrihet och de till gengäld fyllde de stora salarne på Ekeby med ständigt nya upptåg med musik och munterhet och gerna redde på många [illegible] tokiga infall af penslare äfventyrare.

Ty de voro ett sammanhängt slägte dessa gamle af [illegible] och färdiga till hvilken dårskap som helst, vara de ej stort, ej det sorglösheten och alla åldrar och af alla stånd funnos ibland dem, men sorglösheten var likgiltighet och oförmögna till hvarje annan sysselsättning än men de voro också genomsam förstenu allas och alla voro de lika stora beundrare af musik mästare hvar på sitt sätt majestätiskt instrument, och hjeltar i sorglöshet rätt och konsten att hålla humöret uppe och på Ekeby fingo de riktigt lefva om just som de bäst behagade gammalt) sedan de på eftermiddagen återfått.

Der på Ekeby hade de sina bästa dagar glada herrar gamla vanor att fira och jul grötens bjudit åter julaftonen inne i stora salen och sällskapet att skiljas för natten och bjudit godnatt samlades några af dem nere i kavaljersflygeln till en fest, som enskild och hemlig de brukade hvar hela julnätterna. Men denna jul hade Gösta Berling hittat på att de skulle fira festen nere i stångjärnssmedjan i flygeln med det

Det var så kosamt att man alltid skulle akta på att festlarmet ej måtte

kåras i in ~~Tit~~ i herrgårdsbyggningen.

Men det märkvärdigaste af talet hade varit glutet." Gäster och bröder hade hau sagt mi vet att det är mäkternas vilja att gårdsbo skall förbliva evigt unga derför låta de hvarje år en ny komma till anno en gammal dö bort. Det är alltid en af dem som jultat på Ekeby och vi kloga ej derför vet vi äro ej så angelägna godtrua tjäriför att vi vilja lofva då våra ögon ej Gauger skiljas och Gorlin och vegra händer skaka så att vi ej kunna föra glasen till läpparna. ~~Derför bruka vi alla skicka skålen för den trotte~~ ~~de förden som~~ Och hvarje år bruka vi börja festen med att dricka skålen för den trettonde, ty trettonde bruka vi vara. Men i år är det ej så

Men ~~han~~ ville åt det att den elake patron i Gustrom på Börtshalm, fått rodda sann

~~Det~~ redan hans sitt gifteremål med Gunilla Herzberg af hennes hållits i tukt och hedahan

herrans förmaning, fått roda på den tillämnade festen i smedjan. Och som skalkar

inom honom ej fått bryta ut på ett par år ~~i ett riktigt tjuppajstycke~~ var han så

hadbad sved därmed att han ej kunde berga sig längre utan och grep tillfället för att

råbella

spela de gamla herrarna ett riktigt fult spratt. Ja nu börjar historien.

Det var en liten man af vanjelig fulhet. Missbildad af naturen till råvål kropp som ansigte

och åtven stämplad af en djupt sjunken vargsed stod den lille mannen
der i nästan vänjelig fullhet och bar på sym än mer åldrades af förfallets o för-
nedringens spår i hans ansigte. Hans drägt var i högsta grad
utnött och föga trodsig på på enliga ställen rent af fräsig
Hans var en liten hatt, vänjeligt fet och med stygga tecken på förse-
dring o förfall i sitt ansigte. Hjorsen narbal, ögonen, stora Hans hår
hår på huvudet, men hans stora öron voro vänstan ludna, och det gick knappt att se
än fullare och stod ut så att han kunde breda ansigte blef för fårtäjt ännu plattare o bredare.
Hennes pösar omkring under de stora ögonen. Just samma Hans ögon var
ansigtet som fulast med stygga, hvita tofsar till ögonbrynen stora runda ögon
Själf var en ögonpung ty sorglöst hopper torr och pysslig, mycket hittig men
klok och tunga påsar af tjocklek skimra derunder Drägten var en lång
kåpan med röda
kläden och på enliga ställen fräsig uniform från Gustaf den
XI adolfs tid, på bröstet hans bar flere ordnar på bröstet och på kulorna
Hans fått vexlade mellan den kompanies elegans
generals epåletter. Hela hans väsen var en underlig blandning af
sjelfsvåld och den afdagas Romans Bryderi.
"Förlåt," sade han och bugade djupt gå tyckte mig höra att hälsa
hälsningen lufttaligt och de blåa ögonna fäst lyste så bedrande att till en stackars vägfa-
rande. Derför tänkte gåsgumman så, gå in till de gode herrarna o säg dem
att du har slått och tyssnat en stund på dem säg dem det värsta o upphöjdaste
och fråga dem om de inte ha ett gladåt en gammal Brackt som vunnit nåd
nåletter i Rejsarslagen för en stund Hans Borgensarmé
honom. Och nu fråger jag så här finns det en plats vid bordet o litet

blåa bågar åt en fattig gammal Rörgesäll eller också kan gå ut i
matsalen igen. Och om de finnas, bjudas de då af godt hjerta ty an-
nars parlören har jag också min stolthet.
Ja visst, ja visst finns här plats utropade Gösta, åh kära Gud ni
är välkommen general hjertans välkommen.
I nte på några med Fittarna ens emellan, mina herrar sade den präu-
mande och höjde på ögonbrynen då jag sätter på dörrar
de här och den der som prickade på ordnarna å epåletterna, då jag ej vet hvem
jag kan våga på, det ger anseende, man blir behandlad som
bland honett folk. Högeger jag ringa vikt vid nådiga småsaker. Hvad
säger herrarna om en brorskål öfver dag, det lättar tonen i mugången,
men om den inte bevidjas af godt hjerta, mina herrar så om ni har något
emot den, som vunnit sin förnba stjerna under Nelson vid Trafalgar
så låt mig bara veta det. Hörrbror
Ä ej för all del, för all deb svarade de madgörliga värdarna.
I Kulle väl också tro det. Den som vinde Juvarna vägen genom
Alpparnen och fremne gånger räddade den store härförarens lif måtte
ej kunna vänta sig annat. Vi dricka brorskål då mina herrar.
Ylva fanns ett glas snäbt till sista droppen och sträckte genast

fram det till Bernadotarna för att fådet påfrydt.
Du har varit med om mycket du min bror, ~~sade~~ anmärkte Gösta Berling.
~~Jag har sagt, varo~~ Jag talar inte om det för att skryta. De gamla minnena flyta sjelfmant fram på läpparna. Det var i tider i början af århundradet tider sådana att -- Ylva smålog å smaskade med tungan.

Ja ni franska generaler sade Gösta.

Franska ah jag ber så mycket jag håller mig inte till någon viss arma, det var för trångt för mig. jag var med överallt

Åh verkligen!

Jag var med på Rügen vid Waltusk, minns du mig ej från den tiden Beorneredtz. Det säg at att bli något mer klyft fint af der, med Tolf sjelfe mig förbannadt nyrats. Der ~~hette~~ låg en hel arme, så gott som sålt dömda till död eller fångenskap hvarenda en å han kädder dem allihop, Fy tusan,

Ylva just nudra, min nye bror, hvad du är för en Renaissy tyllrade Beorneredtz

~~Du kände mig~~ Kan du funderat at hvem det var
~~Har du funderat at än hvem som~~ jag af dig ~~inte~~ att gå hem med kapten Lennart
till hans fru den der natten du minns ~~rade~~ svärade fränlingen lurade.

6.

Det var han själf, major Beskow skrattande å sprang upp med Komtesse näsan.

Den lille generalen skär fram sitt breda bröst och sträcker på sig mot den gast af den högligaste skalkhet.

"Du säger det öfversta åt de andra hem."

Situationen var räddad för den gången. Skilnaden mellan den skryftaktiga vardagliga omgifningen och dessa sytta alla bruta ut i högljudt skratt. Den från vanse Kraft och hans förmåga och enkelhet

Förs bevara, ha vi fått en sån tåg matador till gäst i julnatten utbrast Gösta. Då kan jag sannerligen ej förstå hvarför han nöd ej hålles för tillöfversten på Svarsnäs som han varit vän och bror med långliga tider.

Han har helst och rygt ete jag får åtminstone en annan gång

Han har sin mage så dåligt prostens hemma i fall svarade generalen med en grimas.

Eller hvarför för vi ej till ej tillåta oss inte in hos Sintram på Karlsborg.

och jag har lemnat honom åt sitt öde

Sintram, ack, det är röda på Karl. Det är ingenting med honom nu

sen dum gäst säg, Gunilla Horzberg har rent förderfvat honom
för mig.
Nå så vår majorska slå, ~~hvarför~~ har inte ers ~~hans~~ rätt mycket att göra med honom
af gemenskap.
Nu nickade generalen ~~och log med sitt~~ klipska leende.
Det är alltså med honom jag har en liten affär att uppgöra, sa'n natt den Söte,
men här säg'n så trefligt ut inne och jag tänkte jag skulle få mig en Rätt
med Bearnaisesås och Liljeholmsk sorst.
Den starke Kristian Berg slog med sin näfve i bordet
"Hur vet den Karln hvad Di heta för någonting" sa'n mycket
~~Ja inte vet jag" svarade~~ Brulle inte den ~~som Karl~~ Kanna ass förtjäll Gösta
Ja men jag ~~vet inte hvem~~ hur kan han veta hvem jag är, då jag inte
det är sant att
vet, hvem han är invånade Kaptenen. Lamförde ligen ~~för~~ jag inte han är jag
Den lille mager Carolus Lundelin började darra, der han satt på sin stol.
~~Ett lång stund hade han stirrat öfver till gästen men när vid Borgens utrop~~
~~sag~~ ~~vaknade han sig upp från och fått~~ Plötsligt vaknade han sig upp, det tunna,
gula håret stod ~~upprätt öfver hans hjessa~~ rätt ut från hufvudet på honom och med
händerna grep han tag i bordkanten för att ej falla.

Gösta skrek han åt (att) den du inte kunn hör lorm. Jag tycker bestämt att han har lorm.

Generalen strök med handen över sin blanka panna, och jag villnämnas att jag lade af denne hemmaa sade han.

"Var inte denne Carolus," sade Gösta milt

Han är så otygg anmärkte Carolus bad honom att han går sin väg Gösta. Jag törs inte tala med honom.

De gamla barnet grät af förskräckelse men Gösta och Lovisa de äfriga, läga krokiga af skratt, då de sågo honom så tillmötesgjord.

Carolus det är ingen namning, vi skämtade bara hugnade honom Gösta.

Tyckes du att en så rik herre skulle klä sig så fattigt som den der.

Lagmen har bevarat hvarje gyttrade som förtalet denna märkliga natt, men det blir dock för långt att här berätta det ord förord. Säkert är dock att den första afskedet som den förnämade fått med sig snart skingrades och så sedan fastan gick sin gilla gång.

Klockan är bortemot ett minna herrars utbrast generalen i skrog framåt ett gammalt hyrsäkes mun dubbel bastt, nu får ni urlägta mig

men säng se är inte så Kan jag inte stänna på den här sidan jörs Korpen sedan är apti kapiken stängd ställare en öppn. Nu måste jag anbefärdeligen som Kapten Kristian säger upp tiu mej
men nu är det slut med vår trefliga samvaro. skrev Bernencreutz, farväl Gösta, tack för punschen Rustan.
Ah, hun har väl inte så brådt, sade farbror Eberhard.
Fröndingen slog sig för bröstet. Samefärdeligen som Kristian Berg säger beklagar jag det ej, men majors Kan har nu väntat mig minsten timme.
"Man får aldrig låta damer vänta," lallade fänrik Örneclou
Bah, sade Gösta stanna nu i natt hos oss i natt, general, och låt majors Kan sofva i ro,.
Men jag har ju sagt ej kreclersbror att hon väntar mig, väntar med frukten och häfvan. Kan sänkte rösten. Det är fråga om ett litet Kontrakt, servis, mina bröder fortsatte Kan hviskande och sänkte rösten.
Det tänkte jag var förbi gt för länge sen, inföll Gösta.
Visserligen, herr Gösta men vi förnya det hvart tionde år.
"Låt oss få se dokumentet då, Gösta

L I:I I

LI:II:1:3.

1 BS

Sid. 1–2

...vara i denna
...nu Blockarn
...amt Fabers höll han
...så han såg natten ö dödens
...svor ö organisten upprätthöll
...vår folk ej Runa styra s itt anda

...e att han skulle se en olycka och då
...samkarna med sig. "Ingen af dem [illegible] [illegible]
...jag Bröp ned ut genom brorummet ö ned på brokarat och
...stod jag rätt inför dem.
"Ge mig hamn," sade Blockarn.
Men han avlägsna organisten så han for rundt som en
vilderkvarn.
"Nimmer" skrek han envis var han mått i blankan döden
nimmer. Fattiglapp fattiglapp.
Ja nog tycker jag att är det bra att en karl står på sig ibland
och bråkar, men för mycket är för mycket tyckte Blockarn
honom plötsligt i sjön och sprang sin väg.
Ja ni vet Blockarn är en hederlig karl, en prägtig karl men
han har ett fattigt sinne och hade inte jag krupit ned på brokarat vore
han i denna stund en mördare, men jag stod där och då han kom
hvirflande förbi mig den [illegible] tyckte jag så rätt jag ut min högra
arm och fick tag i hans fötter och [illegible] hejdade honom mitt
i farten och drog upp honom till mig på brokarat och för Blockare
skull som är en bra karl är jag glad att jag gjorde det.

1

~~Kor~~

Så Kor.
Han Rann
Och ~~skäpandes~~
hunden af skogs Kor.
Så var han slö fallen
i Snrlika Klätt.
Hur Jöll han den stora räfv.
~~välvilliga~~.
tog Korn på honom, hvem höll på
drog hunden af honom, hvar ofall ty,
hvar ramarna skjelkas. Berätta ansaffo Dä mehs, m.,
berätta, berätta.

~~Det var en s Af~~ ... ntgår och sötma af den otgrie.
Det som är otarRare säu bjön. sötare äu Honung växer
upp ur en mördad bjöns käftar. Tyd mig

Hör hur hun berättar, ögonen vidgas af ~~hvrvänning~~, hårsen resa sig af
förfärran, ilden sprutar, bifull, lägorna otinnas flamma helvetes
kvalfärsflygelu lyssnar. Väggarna lysma, de gulrutiga sparlaKr
de röd målade Kistornas, att lysmar. Hör hur hun berättar.
lysma

"I gär gick jag mig ästad ner till Bro Ryckes for
Det var mig så, att jag, tyckte att jag och den björnen ej kunde gå sam
mun på jordens yta. Samvetligan trodde jag inte att han var från
röda
Helvete Kommen och att ~~ene~~ af hans svedda hår alltid stack mig i väg
Så drömde jag i förrgår nätt, att vi ~~skrevo~~ brors Kål ~~mellan galgen på~~
~~Bredäng~~ på galgbacken hun och jag och nå förstod jag, att hans strut
var Kommen."

Fem i det hvilKen mukt han hur den där gubben i månen. Då
han blott är i ny. ~~Klok~~ den han mins

L I:11

L1:11:1:4.

G. B. L.

1 Bl.

Min stackars vän sade Gösta. Jag tror att allt detta skulle lyckas dig om vi två kunde allt framdeles arbeta tillsammans Men du har gjort mig olycklig för brottslig här. Skjut minna brukar göra nytta, nytta, nytta och lef så dygdeligt o. strängt du kan. Det Du skall inga människorna begära de skola hämna dig i later men ej i kraft. Den fria godtrogenheten i deras natur skall gömma sig i stolthet det skola ej bli bättre endast trångare Om dygder ej är glad skall Konungen dig förbättrare slätta folk. Du och jag vi skulle kanske kunnat göra något, men jag måste bort!

Stanna sade Weinberg enkelt.

Nej sade Gösta jag är skygg jag måste bort. Kanske kommer jag en gång tillbaka Och då.

Då -

Då skall äfven du vara skygg att detta gud du vill vinna skall vara minnet och försvinnet ej på någon men på förd Dina ytliga menniskor skola dig vara. En stöld företagsamhet hämmad. En berget hande skall vara en saga. en rik bergsman en omöjlighet. Det skall komma hårda tider äfven vårt fattiga land innan jag återvänder, men då du är skygg ty du arbetar mot folkets natur och tvång verkar intet godt, då kommer jag åter, det blir kanske ej förr än i slutet af århundradet.

Hur länge ämnar du då besöka Gösta Berling.

Gösta Berling besöker alltid han är af gudaätten.

Weinberg gick fram till honom och tryckte hans hand Gå inte Gösta stanna med oss.

Det tjänar ingenting till att jag stannar sade han resolut. Min själ är för sorgsen, jag är matt- lös och slugen, då hon som jag älskar upprättat mig återkommer jag. Farväl.

Gösta när kommer du åter.

Då den bedröfvelse hvari du skall sätta människorna gör dem så starke att de kunna tåla min närhet. Ty de jag var ämnad till deras bästa värn och jag förlade den till

Egna Året det då bättre om jag aldrig kommit frågade Weinberg.

Du, du kan icke, Du måste göra ditt verk. Ovi värma arma människor

150

444
34
1116
1332
2012
2096

Åntligen stod prästen i predikstolen.
Församlingens hufvuden lyftas och där kan man
åndtligen läsa skulle ej bli mesoll denna söndagen
såsom den förra och många söndagar förut.
Prästen var mycket högvuxen och ståtlande vacker. Om
man tänkte sig hjälmen öfver hans hufvud och hängt svärd
och bössa på honom skulle man kunnat kunna honom i
minnet att uppställa bilden efter den skönaste af Homers
Prästen hade en skalds djupa ögon och en fältherres fasta
runda haka, allt så honom var genomträngdt af snille och
andligt lif.
Folket i Kyrkan kände sig underligt kufvadt vid åsynen
honom sådan. Det vanliga vant vid att se honom komma
ut ur Prosten i sällskap med glada Kamrater sådana som
Beorenclouter öfverstens med de fåtalkvickhamnstachar
och den starke Kaptenen Christian Berg.
Han hade supit så förfärligt att han ej på flera veckor
kunnat sköta sitt embete och församlingen hade mest klagat
på honom först hos hans prost sedan hos biskop och domkapitel. Nu var biskopen kommen ~~dit med~~ gudstjänst på
bröstet till socknen för att hålla röfst och visitation. Han satt
i koret med guldkorset på bröstet och mundtorkade honom
emellan skälfrestes från Karlstad och prostens från granförsam-
lingarna.
Det var ej tvifvel om att prestens uppförande gått öfver
alla gränser det tillåtnas gränser. Så på adertonhundratjugu-
talet var man öfverseende i frågor om att dricka man
denne man hade ej skött sitt embete och nu skulle han
förlora det.
Prästen stod tyst på predikstolen medan sista versen
sjöngs af predikstolspsalmen

Det kom en viskning öfver honom medan han stod där att han hade fiender i Kyrkan fiender i alla händelser. Bland Lärs Kaparna på läktaren bland bönderna mången i Kyrkan, bland nattvardsbarnen i Kor, hade han fiender ideligt fiender. Det var en fiende som trampade orgeln, en fiende, som spelade den i Kyrkovärdarnas bräder hade han fiender, alla hatade honom allt ifrån de små barnen, som buxits ön i Kyrkan ända till Kyrkoherr Ekarn en stygg och stel soldat, som varit med vid Leipzig.

Prästen skulle ha velat störta ned på sina Knän för att bedja om deras förbarmande

Men ögonblicket derpå kom en dof vrede öfver honom

Han mindes nog huruvida han varit, då han för ett år sedan berteg den prädikstolen för första gången och nu stod han där inne gick Kors och tvärs på en mängd med gulddekors om halsen, som voro likkransar för att dölja honom.

Medan han läste upp indelningen skälfde hela hans väsende efter blodvång upp i hans ansikte det var vreden.

Det var nog svårt att han skrift, men hvem hade rätt att döma honom Hade någon rätt prästgården där han skulle befara. Granskogen stod mörk och dyster hätte in på församlingen, fukten droppade ned för de svarta tallarna utför de mögliga väggarna. Behöfdes det ej bränvin för att Kunna hålla modet uppe då regnet eller yrsnön jägade in genom bräckta rutor då den vanskötta jorden ej ville ge bröd nog för att hålla hungern fjerran.

Han kände att han varit just en sådan präst som de behöfde förtjenade De röfve ju allesammans. Hvarför skulle han ensam bära hand på sig? Mannen som begravt sin hustru röp sig full på gravölet, fadren som

döpt sätt barn kölk anpgälla efteråt. Kyrkoherden
köpte sig fall af nattvards vinet som han hade i sin vård.
Så var goot nog åt dem att kalla en försupen präst.
Då han på embetsresor i sin trana Kappa åkte
mitt i vintern öfver frusna sjöar, där alla kalla vindar
ständigt vräkte, då han Kristade omkring på dem i båtar
under storm och ösregn, då han måst stiga ur
sladen för att bana sig väg genom drifvor höga
som hus, då han vadat genom snöiga skogar, då hade han
lärt sig att älska brännvinet.
Dagarna släpade sig fram i kung dygnslängd. Bonde
och herremän gingo med alla tankar bundna vid
jorden, men om Kyrkoherden Kristade andarna sina
högre befriade af brännvinet. I sagi predikan kan
hjärtat blef strötunde värmdes lifvet blef stråkande,
sången klingade rena och klara. Gästgifvaregården
Krogrum blef till en sydländsk Klostergård, druf vor
och oliver hängde med öfver hans hufvud, marmorstoder
blänkte i mörkt löfverk, vise och diktare gingo under
palmer o plataner.
Nej han prästen därnere på gröd i Ratolen vörde att
utan brännvin Kunde ej lifvet lefvas i det land och ända
alla hans åhörare visste det och om ville de döma honom
De ville slita af Konom prästkappan, därför att
han Kommit drucken i deras Guds hus i dit alla dessa
människor Kade de då. Ville de tro att de hade någon
annan Gud än brännvinet.
Han hade låst upp inkednigen och han böjde sig
med för att lösa Fader vår.
Det var andlös tystnad i Kyrkan under bönen; men
plötsligt högg prästen med bägge händer fast i banken
som fasthöllo hans prest Kappa. Det förekom honom

Som om hela församlingen med kyrkoherden i spetsen
smög sig upp för predikstolstrappan för att avvisa Rappen
af honom. Han låg på knä och vände ej huvudet mot
honom. Hade just kämnat hur de avvisats och han sög den
så tydligt hade biskopen och kyrkoherdens från
Skarstad, prostarna, kyrkovärdarnas, klockarens och
hela församlingens i en lång rad stående och bön-
vandrande för att på sons hand predikstrappa. Och han före-
ställde sig tydligt hur alla som avvisats så ifrigt skulle
stupa över hvarandra, stå upför trappan då Rappen
lossnade och hela raden därunder som ej kommit
åt att draga i Rappen utan endast i den framför stående
rockskört skulle också falla.

Han såg det så tydligt att han måste småle, där han
låg på knä, men på samma gång trängde tårarna
fram på hans panna. Det var dock för ohyggligt alt-
samman.

Så att om skulle han vara en förlorad man för
himmarriket skull. En afsatt präst skulle han bli. Tänkte
det på jorden något mildare.

Han skulle bli till en tiggare på landsvägen, ligga
vid de Riskantar, gå klädd i trasor, mugas med skojare.

Bönen var slut. Han skulle återigen börja att läsa
upp sin predikan. Då kom en tanke över honom
och hejdade ordet på hans läppar. Han tänkte på att det
var sista gången han fick stå därnyppe på predikstolen
och förkunna Guds ära.

Han tyckte att kyrkgolvet mot alla åhörarna sjönk
djupt, djupt ner och att taket lyftes af kyrkan så att han
såg in i himmelen. Han stod ensam, helt ensam på
sin predikstol, hans andedrag flyktade mot den
öppnade himlen ofvan honom, hans röst dånade stark

L I:11

LI:11:2

Bl. 1 – 25

(4/4 – 2011)

uspr. s. 2
356 var.
Jfr 356a–363

1.)

(Margareta Lebring)

Gösta Berling: Skogsdorpet (slutet),

(de flesta ompag.)

s. 348 – 371 Rgh,

slutet på ter-ms s. 347.
samma typ

icke egh. anm. nederst på s. 350, med blyerts

på s. 352 etc. etc.

Blåpenna: s. 357

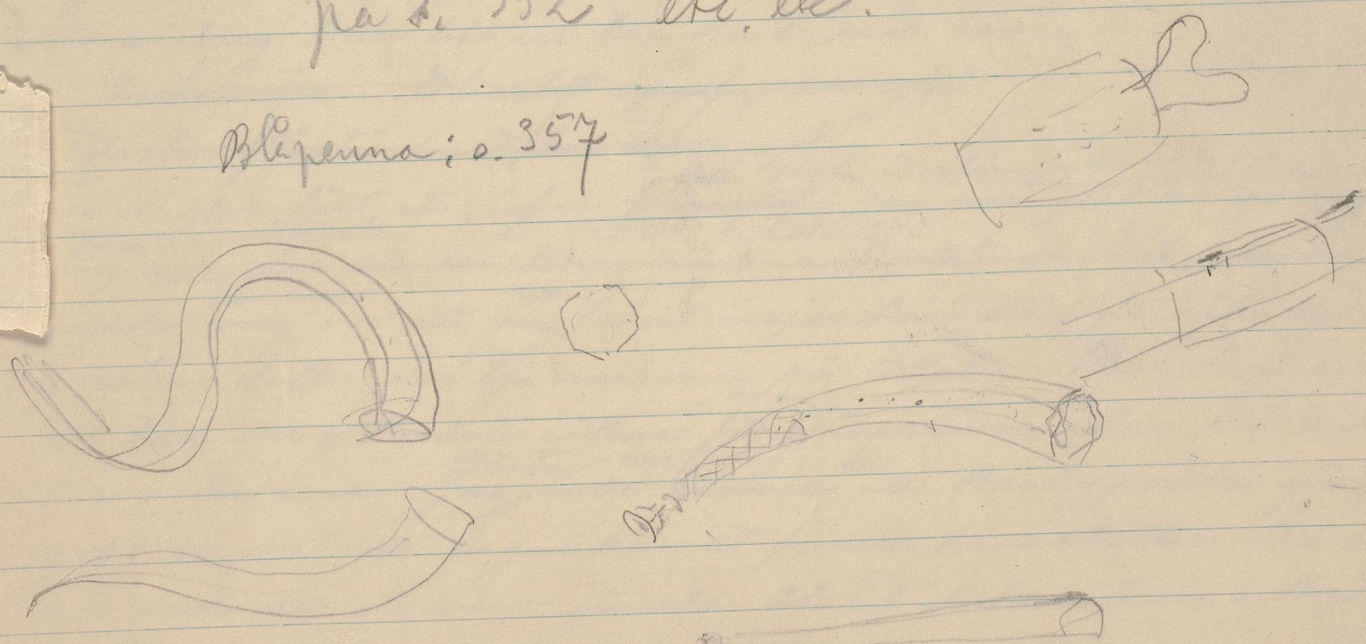

348.

"Se, se, se, skall jag ej ännda Kaptenskan på Helgesäter ett tack för att hon i går satte sig med att läsa i gamla papper för att finna bevis mot mig i den där Brutsaken, du vet. Skall jag inte låta hennе veta, att han hällre borde ha sysslat med brygd och bak än sända länsman och häradshövdingar efter mig? Skall jag inte hafva något för de tårar jag grutit för att bebeka Scharling att låta mig komma hit och läsa en bön vid den gode vännens kista?"

Och han började åter rycka i knusflaret.

Då stod Gästa Berling tätt bredvid honom och fattade om hans armar.

"Ett vill jag gifva för att ej brukspatron skall röra kistan," sade han.

"Gör hvad du vill," säger den galningen. "Ropa om du vill dock, något hinner jag innan länsmannen kommer. Slåss med mig, om du det vill. Det blir en glad syn här på kyrkbacken, då ors slåss bland kransar och bårklädеn!"

"Jag vill köpa ro för den döde till hvad priset vara må, brukspatron. Tag mitt lif, tag allt!"

"Du kapar stort, gossen min."

"Brukspatron kan präfsa."

"På så sätt dömda dig då!"

"Det kan jag göra, men först skall kistan vara säkert undergrord."

Så blef det. Sintram tog då af Gästa, att han ej skulle finnas till mer tolf timmar efter sedan Kaptens hemvist jordats. "Så vet jag, att du aldrig kan bli en bra karl," sade han.

~~Grefvinnan Elisabet sprang nu upp.~~

~~"Gästa, Gästa, hvad har du gjort!"~~

"Gästa Berlings kan (jag) ej hjälpa dig," sade Elisabet, "jag var glad att få skänka min kärlek åt en hustru. ~~Hon~~ Samvetskvalen hade jäktat dödsdrufven ~~jag var glad att få skänka min samvetskval~~ Det enda, som förfärade honom var, att hon lofvat majorskan att ej då, nästlänge Broby prestens dotter var tjänarinna på Ekeby, Men Sintram sade, att hon nu ej kunde räknas för tjänarinna, sedan hon ärft sin fars riksdaler. Gästa svängde då, att Broby prästen gömt åtta gods så väl, att ingen kunnat finna hans skatter. Då log Sintram och sade, att de voro gömda bland dufpräntena i Bro Kyrkotorn. Därmed gick han.

~~Sedan gick Gästa Berling in i Kyrkan för att se~~

226

Därpå gick Gösta åter upp till skogen. ~~Platsen där Broby flickan dött syntes honom bäst att dö på.~~ Bäst syntes det honom att dö på den plats, där Broby flickan dött slagit i hjäl sig. Där hade han irrat hela eftermiddagen. Han hade ett sin hustru i skogen; därför hade han ej genast mäktat döda sig.

Detta berättade han för sin hustru, medan han låg bunden på golfvet i skogstorpet.

"O", sade han, sarkastiskt, då han slutat, "hvad jag väl känner igen detta! Hjältefasaner, hjältebalt! Alltid färdig att sticka händerna i eldsbrasan, Gösta, alltid redo att rädda bort dig själf! Hvad sådant en gång synts mig stort! ~~Å~~ Hvad jag nu prisar lugn och besinning! ~~Hvad~~ Hvad nytta gjorde du den döde med ett sådant löfte? Hvad, om nu Sintram hunnit att skjälpa kistan och ripva af den krusplaret? Den hade väl blifvit upplyftad, det hade väl funnits nytt krusplar, nya kransar. — Om den lagt den hand på kistan, där inför Sintrams ägon, och svurit att lofva för att hjälpa detta fattiga folk, sum han velat förderfva, detta skulle jag nu prisat. Om du tänkt, då du i kyrkan såg folket: jag vill hjälpa det, jag själf vill hjälpa det, och använda alla krafter på att hjälpa det, och ej lagt denna börda ~~därav af detta~~ på din svaga hustru, då på gamle mån med svikande krafter, så skulle jag haft prisat äfven detta."

Gösta Berling låg tyst en stund.

"Vi kavaljerer äro ej frie män," sade han slutligen. "Vi hafva lofvat hvarann att lefva för glädjen och blott för glädjen. Ve oss alla, om en sviker!"

"Ve dig," sade grefvinnan med barm, "att du skall vara den yngste af kavaljerer och senare till bättring än någon af dem. I går på eftermiddagen sutto de alla elfva i kavaljersflygeln, och dystra voro de. Du var borta, Kapten Henmark var borta, Ekeby glans och ära voro borta. Todelusbrickan kommande dem ord; för mig ville de ej visa sig. — Då gick jungfru Anna Dorothea, som står här, upp till dem. Du vet, att han är en nitisk liten kvinna, som i sina dar kämpat en hård kamp med intill förtviflan mot vanvård och slöseri.

~~349~~ 350

~~Det var vanvärd och skämsel Och en skarp tunga har han.~~

"I dag har jag åter varit hemma och ätit sköta fars pengar", sade han till Kavalljererna, "men jag har intet kunnat finna. Alla reverser äro åfverkorsade, och lådor och skåp stå tomma."

"Det var synd om hemma, jungfru Anna Lisa", menade Berencreutz.

"Då majorskan drog från Ekeby", fortsatte Broby prestens dotter, "så bad han mig se till hennes hus. Och om jag nu funnit sköta fars pengar, så skulle jag byggt upp Ekeby. Så att jag ej behöft stå med skam inför prins prästfor, då hon kommer och frågar mig, hvar jag gjort af Ekeby. Men då jag ej fann något annat att taga derhemma, så tog jag med mig af sköta fars skamhäg, ty stor skam väntar mig, då min mostors kammer igår och frågar mig, hvad jag gjort af Ekeby."

"Jag tog mig ej så mycket af det, som han ej fått Ryllat, jungfru Anna Lisa", sade åter Berencreutz.

"Men jag har ej tagit af skamkoppen för mig ensam", sade Broby-prestens dotter. "Jag tog också därut för de goda herrarnas räkning. Ty sköta så goda, kära herrar sköta far är väl ej den enda, som vållat skam och skada i denna världslefnad."

Och han gick från den ena till andra af dem och lade ned några af de tunna stickorna för hvar och en. Samtliga svuro, men de flesta lätta hemma hållas. Till sist sade Berencreutz, med en hög herres svabbliga lugn.

"Det är bra. Jungfrun skall ha tack. Jungfrun kan gå nu."

Då han var borta, slog han knytnäfven i bordet, så att glasen hoppade.

"Från denna stund", sade han, "absolut nykter. Något sådant skall ej berört vinet än en gång bringa öfver mig."

Därpå steg han upp och gick ut.

De följde honom så omsorgsamt alla de andra, gamla och unga. Vet den kvart de gingo, gamla och unga. Ja, ned till älfven, till stället, där Ekeby kvarn och smedja stått stodo, och där började de börjat arbeta. De började de började att lägga på stockar och stenar och rödja platsen. De gamle hade haft en svår tid, lång har gått öfver dem, men de kunna de ej längre uthärda vankåran af att hafva förstört Ekeby och dock vän stormäst ej kunnat arbeta tillsammans

Väl vet jag, att ni Kavaljerer blygas för arbetet; men
nu hafva de andrer ~~bruket~~ tagit denna skamen på sig.
Än mer, Sösta, de ~~hafva lätt~~ ämna sända jungfru denna lida ~~sak~~
~~till mig~~ upp till mej ämkan
och hemta henne. "Men du, hvad gör du?"
Han fann ämna en sak att svara henne.
"Hvad begär du af mig, af en afsatt prest? ~~Förkastad är~~ Förkastad är
jag af människor, förhatlig för Gud."
"Ochså jag har i dag varit i Bro Bykka, Sösta. ~~Där talade~~
jag Helsing har jag till dig från två kvinnor. "Säg Sösta,
sade Mariamne ~~att~~ Sinclaire, att en kvinna ~~af~~ vill ~~tycker om~~
~~att~~ blygas öfver den hon älskat?" Säg Sösta, sade denna stjärn-
hök att jag nu har det bra. Jag regerar själf mina gärdar.
Folk säger om mig, att jag blir en andra majorska. Jag
tänker ej på Kärlek, blott på arbete. Äfven på Berga hafva
de öfverwunnit sorgens första bitterhet. Men vi sörja alla
öfver Sösta. Vi tro på honom och bedja Gud för honom,
men när, när blir han en man."
"Ser du, då är du förkastad af människor." fortfor grefvinnan
Får mycken Kärlek har du rönt, det är dina olycka. Blott du
skämtat och skrattat, blott du sjungit och spelat, ~~hafva~~ haft
de förlåtit dig allt. ~~Kvinnan och man hafva älskat dig.~~
Hvad det behagat dig att göra har varit dem godt. Och
du vågar kalla dig en förkastad! — Eller är du förhat-
lig för Gud? Hvarför stannade du ej och såg Kapten
Lennarts jordafärd? —

folket. Han ville se alla de trängda, ingen särskildt. Han ville se den de fattiga, som Gud lutet af sin nåds glädje, alla de, som arbetade för ringa lön. Han älskade dem och nu, då han skulle få dö, ville han än en gång se dem. Folket var hans sista kärlek, och den dagen, då han retat vid Broby prestens skandhag och smidt planer för dess lycka, och den natten, då han såg det draga bort med den döda, då hade han haft ett par ögonblick af ljuf rörelse.

Men då han nu sett det ett ögonblick från en läktare, gick han med och skref en Remgörelse om att från och med morgondagen, skulle arbetet återupptagas på Broby och att så skulle utdelas till de mest nödlidande. Det var hans testamente till dig och Kavaljererna, Elisabet. Helst vinst skulle ni kapna utfört det.

~~Och sedan såg han Kapten Lennart begravas.~~

Som han ~~nu~~ slutt på en ~~söndag~~ (marknads-)dag, hade ryktet om ~~hans död~~ blifvit förd vida omkring, ~~och~~ (Efter gudstjänsten) kommo tusentals människor ~~strömmande~~ upp till Kyrkan. Hela Kyrkogården och muren och fälten däromkring voro betäckta af människor.)

(Likfölget ordnade sig framför sockenstugan. Man väntade endast på gamle prosten. Han ~~är~~ var sjuk och hade ej predikat. Men till Kapten Lennarts begrafning hade han dock lofvat komma.)

(Och så kom han, gående med sänkt hufvud och drömmande sina egna drömmar, såsom han plägar nu på sin ålderdom, och ställde sig i spetsen för likfölget. ~~Och märkte~~ Ingenting ovanligt märkte han.)

~~Men då~~ (Han hade gått i så många likfölg, den gamle.) Han gick fram på den Kända vägen och såg ej upp. Han läste böneran och kastade mull på kistan och märkte alldeles ingenting.)

(Men så tog Klockaren upp en psalm och ~~började~~ sjöng de djupa röster, som (annars) alltid brukade sjunga ensam. ~~Och~~ (Och) prosten ur hans drömmar.

Men ~~han~~ (Klockaren) sjöng ej ensam. Tusental och åter tusental af röster stämde in. Män, kvinnor och barn sjöngo.

Då vaknade prosten (Han stödde sig över ögonen och kunde sedan upp på den uppdukade jordbygden för att se. Aldrig hade han sett en sådan syn, aldrig en sådan skara sörjande.

Männen hade på sig de gamla, slitna begrafningskattarna. Kvinnorna hade de hvita förklädena med de breda fällarna. Alla sjöngo, alla hade de tårar i ögonen, alla hade de sorg.

Då började gamle prosten darra och ängslas. Hvad skulle han säga till detta folk, som hade fått sorg? Det var nödvändigt, att han sade den rätta ordningen.

Då sången tystnat, sträckte han ut armarna över folket.

"Jag ser, att folket har fått sorg", sade han, "och sorgen är tyngre att bära för den, som länge skall trampa jordens stigar, än för mig, som snart skall skiljas hädan."

Hans tystnade förfarade. Hans röst var för svag, och han tvekade i valet af ord.

Men så började han på nytt. Och hans stämma hade återfått sin gamla kraft, och hans ögon strålade.

Han höll ett härligt tal för folket. Först berättade han om Guds vandringsmän, så mycket han visste. Sedan påminte han om att ingen, vare sig lärd eller stor förmåga gjort denne man så ärad, som han nu var, utan blott det, att han alltid gått Guds vägar. Och så bad han folket för Guds och Kristi skull hjälpa sammalunda, så att En hvar skulle älska den andra och vara hans hjälp. En hvar skulle tro godt om den andre. En hvar skulle handla som denne gode kapten dessvärre, ty ädelt behöfdes ej stora gärningar, blott ett fromt sinne. Och han uttydde för oss det, som skedt i år, att Han hade gett oss förberedelse till den kärlekens och tyckans tid, som nu helt visst vore att vänta. Alla de glimtar af mänsklig godhet han i år fått oss att bryta fram i spridda strålar, vill skulle den rätta framträda som en helt lysande sol, hvar och en måste ge sig till att ingen skada den andre, ingen nöd gå ohjälpt.

Och till sist kallade han på oss att hjälpa folket: "Jag förvet att hjälp skall komma. Gud skall sända hjälpen" sade han. Och det var oss alla, som av oss hörde en profet tala. Alla ville älska hvarandra, alla ville vara goda.

~~347~~ 354

7.

Han lyfte sina ögon och händer och lyste frid öfver nejden. I Guds namn, sade han, må aran ~~skunna~~ upphöra! Må frid bo i erra hjärtan och i all naturen! Må de döda tingen och djuren och väderna komma lugn och upphöra att skada!"

Och det var, som om en helig ro sänkt sig öfver trakten. Det var som om höjderna strålade, och ~~som~~ dalarna loga, och ~~dimmorna~~ hörndimmorna ~~klöftena~~ ~~tapparna~~ klädde(s) i rosenfärg.

Sedan kallade han på en hjälpare för folket. "Någon skall komma, sade han. Det är ej Guds vilja, att Hans skolen förgås. Gud skall uppväcka någon, som mättar de hungrande och leder er på hans vägar."

"Då tänkte vi alla på dig, Gärta. Vi visste, att prosten talade om dig. Folket, som hört dina bemärkelse, gick hem, talade om ~~dig~~. ~~O Gärta,~~ Och du gick här i skogen och ville dö. ~~Du~~ Folket väntar dig, Gärta. Annat i hyddorna sitta de och tala om, att ~~nåden~~ då den gamle prosten på Ekeby nu vill hjälpa dem, så skall allt bli bra. Du är deras hjälte, Gärta. Allas deras hjälte är du.

Ja, Gärta, det är visst, att den gamle talade om dig, och ~~dytta~~ (här väl nu locka dig att lefva.)
Men jag, Gärta, som är dina systrar, jag säger dig, att ~~på sistone skall du~~ ~~i dag, som~~ (nu en gång) du skall gå bort och göra dina plikter. Du skall ej drömma om att vara ~~sänd~~ af Gud; envar är det för vara, förstår du. Du skall arbeta utan hjälte later, du skall ej glömma, och förvärva du skall laga ~~så~~, att ditt namn ej ~~nämnes~~ allt för ofta gäster på fol kets läppar. — ~~Jag~~ Bekänn dig väl, inman du återtar ditt ord till Sintram. Du kan ju ~~kasta~~ (en dags) dig rätt att dö ~~utan att bli kallad själfmördare~~, och lifvet borde ej bjuda dig mycken fägnad vädanefter. Det ~~har en bit kvar~~ var en tid min önskan att draga hem till sädern, Gärta. Mig, skuldbelastad, synes det för mycken lycka att vara dina systrar och få följa dig genom lifvet. Men nu skall jag ~~stanna~~ bli kvar. Om du vägar lefva, ~~då~~ skall ~~du ej mötkomma dig~~ jag stanna. Men vänta dig ingen ~~glädje~~ dårt. I mina plikters väg skall jag tvinga dig att vandra. Aldrig vänte du af mig glädjens och kappets ord. All sorg och olycka, som vi båda vållat, skall jag slälla samman vakt vid vår härd. Kanske (nu) hjärtas, som tidigt så

som mitt, ädaste mer. Tårlös ~~och~~ glädjelös skall jag vandra bredvid dig. Betänk dig väl, Gösta, innan du väljer att lefva." Det är bekännelsens väg vi skola vandra."

Han nickade ej på svar. Hon ~~nickade~~ ~~åt~~ Broby prestens dotter och ~~begaf dig~~ gick. Då han ~~gick~~ kom in i skogen, började han bittert gråta och gråt ända till dess han nådde Ekeby. Kommen dit, mindes han, att han glömt att tala ~~med Jan Ylvik, soldaten~~ om gladare ting än krig med Jan Ylvik, soldaten.

I skogstorpet blef stilla och tyst, då han var borta.

"Herren Gud vare pris och ära!" sade plötsligen den gamle soldaten.

De sågo på honom. Han hade rest sig och skådade ifrigt omkring sig.

"Ondska, ondska har allt varit," sade han. "Allt jag sett, sedan jag först mina ögon öppnade, har varit ondska. Onde människor. Hat och vrede i sken och mark. Men han är god. En god människa har stått i mitt hem. Då jag sitter här ensam, skall jag komma i håg henne. Hon skall vara med mig på skogsvägen."

~~"Jan Ylvik," sade Gösta, tag af mig i tåss noi~~

Han böjde sig ned öfver Gösta, ~~och~~ löste hans band och reste ~~upp honom~~ ~~"Upp med dig, om du är hennes man skall du ej ligga så där som ett s sade han. Och akta sig för att göra hvad ondt är.~~

Sedan tog han högtidligt hans hand.

"Förbaltig för Gud," sade han och nickade, "det är just sanning. Men ~~du~~ han är det ej mer, ~~nu~~ och ej heller jag är det, sedan ~~en~~ ~~vacker ängel~~ stått i mitt hem. Hon är god."

Nästa dag kom gamle Jan Ylvik till länsman Scharling. "Jag vill fuga mitt kors," sade han. "Jag har varit ond mot en, därför fick jag onde söner." Och han bad att få gå i ~~fängelse~~ i stället för sin son, men detta begärde ~~han~~ ej. ~~Detta är slut~~ Den yppersta af gamla historier är den som handlar om hur han följde sin son, vandrande bredvid ~~gamle~~ fången, hur han satte sig för hans skuld hur han ej öfvergaf honom, förrän han lidit sitt straff. Detta blir väl och finner väl ock sin skildrare.

L I:11 - 9

~~354~~ 355

Boy 235 Margareta Ekbing.

Alla vittne därom, att döden sällan kom i vänligare skepnad till någon än till majorskan Sandelius. Hon sade själf att dödsdagen var den ~~hennes~~ gladaste hon upplefvat. Ogarna för & jul kom majorskan ~~hos~~ resande ned till Löfsjö härad, men först på hälften af julaftonen kom hon till Ekeby. Under hela resan var hon sjuk. Hon hade lungsinflammation och svår feber; dock hade man aldrig sett henne gladare eller fört flere vänliga ord af henne.

~~Den unga prästens~~ Bankoprästens dotter, Elisabet, som vistats hos henne på bruket i Elfdalskogarna alltsedan ~~Kristi~~ moder dog, satt vid hennes sida i släden och ville gärna påskynda resan, men hon kunde ej hindra den gamla från att hejda hästarna och kalla hvarje vandringsman fram till släden för att spörja om nyheter.

"Hur går det er härnere i Löfsjö," frågade majorskan.

"Oss går det väl," fick hon då till svar. "Bättre tider stunda. Den gamle prästen därnere på Ekeby och hans hustru hjälpa oss alla."

"En god tid är kommen", svarade en annan. "Sintram är borta. Ekeby Kavaljerer arbeta. Broby prästens pengar äro funna i Bro Kyrkotorn; de äro så många, att Ekeby ära och makt ~~och ske~~ kunna upprättas med dem. De räcka ock till att skaffa bröd åt de hungrige."

"Vår gamle prost har vaknat upp till nytt lif och kraft," sade en tredje. "Hvarje Sönedag talar han med oss om Guds rikes tillkommelse. Herren kan väljа synda mer? Det goda vänder tillbaka."

Och majorskan åkte långsamt vidare, spörjande hvem hon mötte:

"Hur går det er? Lider ni ej brist här på orten?"

Och peberhettan samt den stickande smärtan i bröstet stillades, då de svarade henne:

"Här finnas två goda och rika kvinnor, Marianne Sinclaire och Anna Stjärnhök. De hjälpa Gösta Berling med att gå ur hus i hus och se till, att ingen behöfver svälta. Och nummera kastas ingen säd i brännvinspannan."

Det var, som om majorskan ~~natt~~ sattet där i släden och hållit

en lång gudstjänst. Han var Kammen till ett heligt land! Han såg gamla, fårade ansikten klarna, då det talades om de tider, som voro komna. De sjuklingarna glömde sina smärtor för att prisa glädjens dag.

"Vi vilja alla vara sådana, som den gode Kapten lemnat," sade de. "Vi vilja alla vara goda. Vi vilja tro alla om godt. Vi vilja ej skada någon. Sådant skall påskynda Guds rikes tillkommelse."

Han fann dem alla gripna af samma anda. På herregården hölls fri spisning för de mest behöfvande. Den, som hade ett arbete att utföra, lät det nu ske, och på alla majorskans bruk var ~~nu arbetet~~ verksamheten i full gång.

Aldrig hade han känt sig friskare, än då han satt där och lät den kalla luften strömma in i sitt värkande bröst. Ingen gård kunde han resa förbi utan att stanna och fråga: "Nu är allt godt," (sade då) husfolket. "Här var stor nöd att fördela, men de goda herrarna från Ekeby hjälpa oss. Majorskan skall komma att förundra sig öfver allt, som blifvit utfördt där. Nu är kvarnen nästan färdig, och omedelbart är i gång, och det brunela huset är upptimrad till tak och sten."

Det var nöden och de hjärtes bekymmer, som förvandlat dem alla. Och, det skulle väl blott räcka en liten tid! Men ~~nu, hvad~~ det var dock godt att vända åter till ett land, där ~~alla~~ den ene tjänade den andre, och alla ville göra det goda. ~~Majoren~~ Major Rau ~~Lantman~~ Rämde, att han ~~kunde~~ kunde förlåta Ravaljerarna, och ~~Majorskan Ramla att han ej gjort något, för att vara~~ ~~värdelös en sådan som hycklare, men~~ Elisabet sade han, att dörför.

"Elisabet," sade hon, "jag, gamla mämmicka, sitter här och tror, att jag redan färdas in i de saligas himmel."

~~Men~~ Då hon ändtligen kom ~~ner~~ till Ekeby, och Ravaljerarna ~~strömmade~~ skyndade till för att hjälpa henne ur slädarna, kunde de knappt känna igen henne, ty han var lika god och blid ~~att se till~~ som deras egen unga grefvinna ~~och de hviskade~~, äldre, som ett hemt som mig, hviskade till hvarandra: "Det är ej majorskan på Ekeby – det är Margareta Celsing, som kommer tillbaka!"

Stor var Ravaljerernas glädje öfver att se henne ~~men~~ så god och så fri från alla hämndetankar, men

~~357~~ 357

snart bytter den i sorg, då de finner hur sjuk hon var. Hon måste genast bäras in i gästrummet ~~det inre rummet~~ ~~och~~ och bäddas ner.

Men på träskelir ~~slut~~ vände hon sig (om och talade) ~~dock omedvetande~~ till dem.

"Hur går det med ert kontrakt Kavaljerer. Har ni ~~gjort något gott klokt eller nyttigt eller Härningaktigt~~?

"I inte något klokt eller nyttigt," svarade de då, "men Härningaktiga voro vi, då vi täto majorskan ~~gå~~ drivas bort och därför skatt det en gång ~~många~~ ors idle."

"Det har varit ~~en~~ ~~lyckt~~ storm," sade hon, "Guds storm! Jag vet att det varit till det bästa."

~~Och~~ Därmed stängdes dörren till sjukrummet, och de sjunga sjelfva ner.

Det är dock så mycket att säga till den, som håller på att dö. Orden tränga på tungan, då man vet, att i nästa stund ligger den, hvars ~~man talar till~~ tår, ~~som~~ snart skall stängas för alltid. "Ack, min vän, min vän, ville man säga till henne. Kan du förlåta? Kan du tro, att jag älskat dig, trots allt! Hur kunde det dock blifva så, att jag skulle vålla dig så mycken sorg, medan vi vandrade här tillsammans? Ack, min vän, tack för all glädje du skänkt mig!"

~~Det~~ Detta ville man säga, ~~och~~ Och så mycket, mycket annat.

Men majorskan låg ~~snart~~ i brinnande feber, och ~~Greforinnan~~ ~~och~~ ~~Etikatet och Brabyprentzodatter skälte henne~~ Kavaljerernas röster kunde ej nå henne. Skulle han då alldrig få veta, hur de arbetat, och vaktat, hur de upptagit hennes verk, hur de räddat Ekeby ära och glans? Skulle han aldrig få veta det?

~~Och~~ Kavaljererna lemnade sjukrummet och drogo ned till smedjan. Där var allt arbete afstannadt, men de hastade nya kol och nytt tackjärn i ugnen och redde till en smältа. De kallade ej åter smederna, som gått hem (kunde blott majorskan återfinna sig) för att fira jul, utan arbetade sjelfva vid härden. De ~~kunde~~ ~~blott~~ lärde sig ~~kunna~~ kunna i galen, då skulle de ~~kunna~~ tala deras sak hos henne. Det blef kallt, och det blef natt under arbetet, och flere af dem tänkte på hur underligt det var, att de nu åter kunno att fira julnatt i smedjan.

Den mångförfarne Ekeverkälter, som varit smedjans och kvarnens byggmästare under denna bråda tid, och Kristian Berg, den starke kaptenen, stod

(och skötte ämbetet) kommo vid härolden Göran och Julius droga kol, de öfriga sutto några på stället under den upphissade kammaren, och både slogo sig ned på kolkärror och timmerkögar. De åtföljde så, några, Löwenborg, den gamle myntdirektören, talade med farbror Eberhard, filosofen, som satt bredvid honom på stället.

"I natt skall för Sintram jolen sade han.

"Bror tror ännu på sådant," svarar Eberhard.

"Hvarför just i natt?" frågade Eberhard.

"Bror vet väl, att vi i fjol ingingo ett vad. Nu hafva vi intet gjort, som ej varit kavaljersmässigt, och därför har han förlorat."

"Bror, som tror på sådant, vet väl då att vi gjort mycket, som ej varit kavaljersmässigt. För det första, då vi ej hjälpte vår granne; för det andra, när vi började arbeta; för det tredje var det ej fullt riktigt, att Göran Berling ej dödade sig, då han förlorat det."

"Jag har ock tänkt på detta," yttrade Löwenborg, "men jag menar, att bror ej uppfattar saken rätt. Ett hundra i tjugue på vår egen själ mot en förlorad spelskuld är förbjudet, men ej att handla som kärlek eller ära eller vår enda salighet fordrade. Jag tror, att Sintram förlorat."

"Bror kan ha rätt."

"Jag skall säga bror, att jag vet det. Jag har hört hans bjällror hela kvällen, men det är inga riktiga bjällror. Det är kammen han för att hämma sig, på det att han därför Snart hafva vi honom här."

Och den lille gubben satt och stirrade fram mot smedjeporten, som stod öppen, och mot det af glesa stjärnor besatta stjärnade blå himmel, som syntes genom den.

Om en stund for han upp.

"Akta dig Berg, akta dig Löwenhjälm" sade han I detsamma skrek

"Ser bror honom?" hviskade han. "Där kommer han min gamle. Ser inte bror honom i dörröppningen?"

"Ingenting ser jag," genmälde farbror Eberhard. "Bror är sinnig, det är hela saken."

"Jag säg honom så tydligt mot den ljusa himlen. Han hade sin långa svartskinnspels på sig och pekmössan. Ser är han inne i mörkret där, och jag kan ej se honom."

L 1:11 - 13

Se, nu är framme vid ~~spiseln~~ ugnen. Han står tätt bredvid Kristian Berg, men ~~han~~ Kristian ser honom visst inte. ~~och~~ Nu lutar han sig fram och kastar något i elden. Åh, hvad han ser styggt ut. Akten er, vänner, akten er!"

Som han ~~säger~~ ~~talat~~ sade detta, ~~kom~~ sköt en eldkvast ut ur ugnen och öfverhöljde smederna och deras hjälpare med ~~kol~~ slagg och gnistor. Det skedde dock ingen skada.

"Han vill hämnas," hviskade Löwenborg.

"Bror är för galen," utbrast Eberhard. "Bror borde dock ~~hafva~~ haft nog af sådant."

"Sådant kan man väl ~~önska~~ tänka och önska, men det hjälper föga. Ser ~~nu~~ inte bror, hur han står står vid stolpen och grinar åt oss? Men sannerligen tror jag ej, att han lossar hammarn."

Han for upp och ryckte Eberhard med sig. Ögonblicket därpå ~~för~~ sjög hammarn dånande ~~ned~~ mot städet. ~~Det var~~ Det var blott en krampa, som ~~som~~ hade lossnat, ~~det var väl ej ännu så god ordning i den nya smedjan~~, men Eberhard och Löwenborg hade ~~dock varit nära döden~~ med nöd undkommit döden.

"Ser bror, att han ingen ~~kraft~~ makt har öfver oss," sade Löwenborg triumferande. "Men det syns, att han vill hämnas."

Och han ropade till sig Gösta Berling.

"Gå dit upp till kvinnorna, Gösta. Kanske visar han sig för dem också. ~~och~~ De äro ej så vana som jag att se sådant. De torde bli rädda. Och tag dig i akt, Gösta, ty han har mycket ~~att~~ agg till dig, och kanske han har makt öfver dig för det där löftets skull. ~~Kanske~~ Kanske han har det."

Sedermera fick man nog höra, att Löwenborg haft rätt, och att Sintram dött i julnatten. Somliga sade, att han hängt sig själf i fängelset. Andra trodde, att rättvisans tjänare (då låtit i all hemlighet) döda honom, ty rättegången syntes gå väl för honom, och det kunde ju ej gå an att åter släppa honom lös öfver folket i Löfsjö. ~~och åter~~ Åter andra var det ~~andra~~, som trodde, att en mörk herre kommit resande i en svart vagn, dragen af svarta hästar, och tagit honom bort ur fängelset. Och Löwenborg var ej den enda, som såg honom i julnatten. Äfven på Fors vardt han sedd och i Ulrika Dillners drömmar. ~~Många spökerier~~ ~~Mycket vid~~ ~~talades om~~ ~~skepligt tal~~ gick ~~om honom~~ Många berättade om, hur han visat sig för dem, ända tills Ulrika Dillner flyttade

hans lik till Bro Kyrkogård. Han lät och driva bort de onda tjänarna från Fors och införde där ett gott regemente. Sedan spökar där ej mer.

x x

x

Det sägs, att innan Gösta Berling kom upp till gården, hade en främmande kommit till Ramstorpsflygeln och där aflemnat ett bref till majorskan. Ingen kände budbäraren, men brefvet blef inburet och lagdt bredvid den sjuka. Strax därpå, blef den sjuka helt ovändadt bättre; febern stilldes, smärtorna aftogo, och hon blef i stånd att läsa skrifvelsen.

De gamla (vilde) trodde gärna, att (denna förbättring) sjukdomens aftagande berodde af mörka makters inflytande. Sintram och hans vänner kunde (hafva) svårt förvånat sig däröfver, att majorskan läste detta bref.

Det var en urkund, skrifven med blod på svart papper. Kavaljererna skulle nog hafva känt igen den. (Den förbättrades) Förra julnatten i sofrummet på Ekeby. (Dagen) efter (kom) förvirrad med den andra brevet.

Och majorskan låg där och läste, att efterdom hon varit en trälla och sänt Kavaljers själar till helvetet, så dömdes hon att förlora Ekeby, (Detta och annat) med mera elyelig (läste hon) förskräckelse. Hon granskade handstilen och underskriften och fann följande anteckning (bredvid) Gösta namn: "Därför att majorskan begagnat sig af min svaghet för att locka mig bort från ärligt arbete och behålla mig som Kavaljer på Ekeby, därför att hon gjort mig till Ebba Dohnas mördare genom att förvägra för henne, att jag är en afsatt präst, skrifver jag under."

943 Majorskan vek långsamt tillhopa papperet och lade in det i omslaget. Sedan låg hon stilla (satt orörlig) och begrundade hvad hon (satt) läst.

Hon förstod med bitterhet (omärta), att sådan var folkets tanke om henne. En hära och trollpacka var hon för alla dessa, som hon tjänat, som hon gett arbete och bröd. Detta var hennes lön, så skulle hennes eftermäle vara. De Rapp i tro att (Ekeby) skulle (bli) bättre åt (Rapsbytarna) om (annat) bättre. Men hvad räknade hon på dessa okunniga? De (hade) dock (hon) här hemma. Men (dessa fattiga) Kavaljerer, (som Ekeby) dessa fattiga, som befann

15. 18. 17.

af hennes nåd, och kände hennes väl, äfven de trodde det sig låtsade tro det för att få en förevändning att ryckа till sig Ekeby. Snabba gingo hennes tankar, vild vrede och hämndlystnad lågade i hennes feberheta blod hjärna. Hon lät Broby prestens dotter, samjämte grefvinnan Elisabet vakade öfver henne, sände bud till Högfors efter förvaltare och inspektor. Hon ville göra sitt testamente.

Åter låg hon tänkande. Hennes ögonbryn sammandrogos, hennes anletsdrag förvreds hemskt af lidandet.

"Majorskan är mycket sjuk," sade grefvinnan sakta.

"Det är jag, sjukare än någonsin förr."

Och hon började tala. Det blef åter tyst, men så talade majorskan med hård stråf röst:

"Det är modertigt att tänka, att äfven ni, grefvinna, ni, som alla älska, skall vara en äktenskapsbrytерska."

Den unga kvinnan ryckte till.

"Ja, om ej i handling så dock i tankar och begär, och det går ingen skilnad. Jag, som ligger här, känner, att det ej gör någon skilnad."

"Det vet jag, majorska."

Och dock skall grefvinnan nu bli lycklig. Grefvinnan får äga den älskade utan synd; det svarta spöket skall ej stå mellan er, då ni mötas. Ni får tillhöra hvarandra inför världen, älska hvarandra på lysan dag, gå vid sida genom lifvet.

"Åh, majorska, majorska!"

"Hur kan grefvinnan våga att tala om skändade skändade den gamla med stigande häftighet. "Gör bot, gör bot i tid! Res hem till Ekeby och mor, innan de kamma och förbanna er. Vågar ni räkna Gösta Berling för er make? Res i från honom! Jag skall ge honom Ekeby. Jag skall ge honom makt och härlighet. Vågar ni dela detta med honom? Vågar ni tala mot lycka och ära? Jag vågade det. Minns ni hur det gick mig? Minns ni julnyddagen på Ekeby? Minns ni häktet i länsmansgården?"

"Åh, majorska, vi skuldbelastade gå här sida vid sida utan lycka. Jag går här för att vaka däröfver att ingen av glädje skall bosätta sig vid vår härd. Tror ni

ej jag längtar hem, majorska? Ack, ~~så~~ bittert längtar jag
efter skydd och stöd, men jag skall aldrig mer njuta det.
Här skall jag bo i fruktan och bäfvan, vetande, att allt (hvad) jag
gör leder till synd och sorg, vetande, att om jag hjälper
en, skjälper jag en annan. Får svag och dåraktig för livet
vet här och doch tvungen att lefva det, ~~fast~~ (en evig) vetande att bistå gärningarne
"Med sådana tankar dåra vi vårt hjärta," utbrast
majorskan, "men detta är svaghet. Si vill ej bort från
honom, det är enda orsaken."

Inan grefvinnan kunde svara, kom Görta Berling
in i rummet.

"Kom hit, Görta," ~~utbrast~~ sade majorskan genast, och hennes
röst blef än skarpare, och hårdare. "Kom hit du, som
alla i Löfsjö prisar. Kom du, som skall få ditt eftermäle
som falsket rådare! Du skall nu se och höra hur det gått dina
gamla majorska, som du lät gått föraktad och öfvergifven. Gå Berling
landet."

hans lik till ~~kvarstoja~~ Bro Ryckogård. ~~och~~ Han lät ock dra va bort de onda tjänarna från Fors och sände där ett gott regemente. Sedan spökar där ej mer.

* * *

Om Gösta Berling kan man veta, att han gärna lydde Löwenborgs råd och gick upp till Rosenborna. Oaktadt all sorg fanns dock glädjens juvel i hans hjärta. Han fick dock, att han nu var återkommen, denna lilla sagaprinsessa, ~~som~~ unga grefvinna, ~~som~~ och nu skulle hon väl bli hans för alltid. Ehvilken stor medergörare var ej Kärleken, som hade förmått denne. Han tänkte småleende på de underliga vägar den mått taga för att lyckas i ett så svårt värf.

Då ~~Gösta~~ kom upp till gården stod en släde framför dörren och i det yttre rummet fann han förvaltaren och inspektören från Ekeby. De voro dit kallade för att bevittna majorskans testamente.

Gösta steg in i yttrummet. Majorskan föreföll mycket ~~bättre~~. Hon hälsade honom genast ~~från~~ till sängen.

"~~Jag har mycket att säga dig, Gösta, sade hon, och hon kunde~~ tala mödan utan ansträngning. ~~Du skall veta hur allt gått mig.~~ ~~Det var i våras, då jag kom hem till min man~~ Jag vill först säga dig hur det gick i våras, då jag kom hem till min man, ty den bör komma slutet af den historien.

I Mars månad kom jag vandrande upp till bruket i Ekeby ~~Alfdals~~ skogarna, ~~Gösta~~ Jag ~~var~~ bättre än en ~~vana~~ (såg jag då ut. ~~till~~ ~~till~~, och Man sade mig (då jag var ~~hemma~~) att min mor var i mjölkkammaren. Dit gick jag då in och stod länge tyst nere vid dörren. - ~~Länge~~ Rummet var rymmet gingo långa hyllor, och på den stora blanka koppparbunkar, fyllda med mjölk. Och min mor, som var öfver nittio år, tog ned bunke efter bunke och skummade af grädden. Hon såg var rask nog för den gamla, men ~~nog~~ väl märkte jag, hur det kostade på henne att ~~sträcka~~ räta upp ryggen för att nå bunkarna.

Jag visste ej, om hon sett mig, men om en stund talade hon till mig i en besynnerlig gäll ton.

"Så har det gått dig, som jag velat det," sade hon. Jag ville tala och bedja henne förlåta mig, men det lönade ej mödan. Hon var stendöf hörde ej ett ord däraf.

han var stenelöst.—

Men om en stund talade han åter: "Du kan komma och hjälpa mig," sade han.

Så gick jag fram och skummade myölken, tog med mig den nu i rätt ordning och satte allt på sin plats och tog lagom dyngt med skumsleven, och han var nöjd. Till ingen tjänare hade han kunnat anförtro att skumma myölken; men jag visste ju af gammalt hur han ville hafva det.

"Nu kan du åtaga dig det här arbetet," sade han. Och därmed visste jag att han förlåtit mig.

Och sedan var det med ens så, som om han ej mäktat arbeta mer. Han satte stilla i sin länstol och sof mest hela dagarna. Så dog han ett par veckor före jul. Jag skulle gärna ~~hafva kvar~~ nekat Kamma förr, Gärta, ~~hafva kvar det ibland er under denna glädtjen tid, men~~ men jag kunde ej fara ifrån den gamle."

Majors Kan höll inne, han började åter på ovärt att andas, men han bemannade sig och talade ~~åter~~ vidare.

"Det är sant, Gärta, att jag gärna hade dig här hos mig på Ekeby. Det är så med dig, att alla glädjas åt att vara i ditt ställe. Kapitänen och Du den enda blifva en stadgad man, skulle jag gifvit dig mycken makt. Mitt hopp var alltid, att du skulle finna en god hustru. Först trodde jag, att det skulle bli Marianne Sinclair, sedan jag såg, att han älskade dig, sedan då han du befor som vedhuggare i skogen. Sedan trodde jag, att det skulle bli Ebba Dohna, och jag for en dag öfver till Borg och sade henne, att om han tog dig till man, skulle jag låta dig ärfva Ekeby. Om jag här kunnat illa, må du förlåta mig det."

Gärta låg på knä vid sängen med pannan mot sängkanten. Han uppgaf ett tungt stönande.

Nu vill jag också säga dig, Gärta, att jag är nöjd med den hustru du fått. Det var godt att han kom till mig och förljusade mitt lif i skär ensamheten, det var godt att han kom och talade väl om er kavaljerer, annars hade vi nu tvärhändta haft ett oblidt möte. Och var nu ej bedröfvad, gossen min, för hvad du gjort mot mig och andra, allt är nu godt. Jag har i dag rest genom ett land, som prisar dig som rådelare. Jag är nöjd med dig. Du

"Säg mig nu, Gärta, hur du ämnar lefva. Hur skall du försörja dina hustru. Säg mig det. Du vet ju, att jag alltid velat ditt bästa."

~~365~~ 365

Och Gösta svarade henne leende, medan hans hjärta ville ~~bli bort~~ brista af sorg.

"I forna dagar, då jag ~~försökte att bli bosatt~~ arbetare här på Ekeby, gaf mig majorskan ett eget torp att bo på, och det är ännu mitt. Och hört har jag gjort allt i ordning där. ~~Den lille~~ Dömenborg har hjälpt mig, och vi hafva Kristtrut tapeten och klädt tak och väggarna med papper och målat dem. Och det ena inre, lilla rummet kallar Dömenborg för grefvinnans kabinett, och hon har ~~samlat~~ sökt i alla bondgårdarna här omkring efter ~~för dem hon funnit~~ möbler, som kommit ut från herregårdsauktionerna, och dessa har hon köpt, och nu är att därinne nu finnas högkarmade länstolar och draghistar med gladvaxade betsag. Men i det yttre stora rummet står mogna fruns väfstol och min svarfstol, ~~och där spinnas på~~ kruageriäs och allahanda saker, spinnes där, och där hafva Dömenborg och jag redan ~~suttit~~ sittit ~~och~~ många kvällar och talat om hur ~~vi~~ mina grefvinnan och jag skola hafva det i torpstugan. Men min bästa ~~för~~ "Förstår nu väl detta, majorska. ~~Tänker~~ ~~Gösta Berling~~ ~~om något mera~~. Vi ville säga henne detta, då vi ringa lemna Ekeby. ~~Majorskan låg och hvasade lite hvarom så glad som ett barn hvasar lite dagar. Förstår du~~ då det här" Förstår, Gösta"!

"Ja" Dömenborg talade ~~då~~ alltid om, hur väl det kunde behöfvas en piga ~~där~~ i hushållet. "Om sommaren är det välsignadt vackert här på björknäset, brukade hon säga. I men på vintern blir här för ensamt för unga fruns. Du får lof att ha en piga Gösta."

Och jag gick väl nog med honom, men inte visste jag, hur jag skulle få råd att hålla en sådan. Då kom han en dag ~~hemma~~ och bar med sina noter och satte bord med de målade tangenterna och ställde dem i stugan. "Det är nog du, Dömenborg, som skall bli piga", sade jag då till honom. ~~Ja~~ Han svarade, att han ~~Han~~ nog skulle ~~sag~~ komma att behöfvas. Men då tänkte jag, att unga grefvinnan skulle laga mat ~~och~~ eller ~~att han skulle~~ bära ved och vatten ~~och att~~. Nej, jag hade i mening, att han skulle göra något sådant, så länge jag hade ett par armar att arbeta med. Men han tyckte emellertid, att det vore bäst, att vi voro två, så att hon kunde få sitta dagen om i sitt soffhörn och sy kamburssöm.

Aldrig kunde jag veta, hur mycket nyfikenhet ett sådant där litet kvinnfolk behöfde, sade hon."

~~359~~ 366 20.

"Fortsätt", sade majorskan, "Detta lindrar mina plågor. Trodde du, att dine unga grefvinna skulle vilja bo ide en torpstuga?"

"Om morade på hennes häpnadsväckande fav, men ~~tur~~ portratta:

"Åh, majorska, inte vågade jag tro det; men det skulle vara nit så härligt, om han velat. Här är ju fem mil till någon doktor. Han, som har en lätt hand och ett ömt hjärta, skulle få att arbete nog med att skjöta sår och stilla febrar. Och jag tänkte, att alla bedröfvade de skulle finna vägen till den fina fruu i torpstugan. Det är så mycken sorg (blandad) de fattiga, som goda ord och ett vänligt hjärtelag kunna hjälpa."

"Men du själf, Gärta Berling?"

"Jag skall hafva mitt arbete vid hyfvelbänken och svarfstollen, majorska. Jag skall (nådaneffter) befvara mitt eget lif. ~~äta mitt eget bröd, och~~ Om min husbonde vill följa mig ~~efter~~, ~~det är dåligt~~ det får bli därvid. Om man nu skulle (skulleva) locka mig ~~det är ocksåa dåligt~~, Jag (vill) ~~skall~~ nu befva mitt eget lif. Nu skall jag vara och förblifva en fattig man bland bönderna och hjälpa dem med hvad jag kan. De behöfva ~~skola befva~~ någon, som spelar polska för dem på bröllop och julgillen, de ~~skola hafva~~ behöfva någon, som skrifver bref till de bortresta sönerna, och det får väl bli jag det. Men fattig måste jag vara, majorska."

"Det blir ett dystert lif för er, Gärta."

"Åhvej, majorska, det skulle det ej bli, om vi bara voro två, som höllo ihop. De rika och glada skulle nog komma till oss (till) väl som de fattiga. Vi skulle, hafva munterhet nog i vår aluga, (Gårdarna skulle ej bry sig om att mala lagades) ~~sedan~~ (och torna ~~måste äta på samma tallrik.~~ deras ögon emot) ~~måste äta två och två på samma tallrik.~~ gripsvart par om par, och (mat lagades ~~sedt~~ för ~~blanda~~ ögon)."

"Och hvad skulle du då göra för nytta med allt detta, Gärta? Hvad berömmelse skulle du vinna?"

"Jo (berömmelse ~~vore~~, min) majorska, om de fattiga ville minnas mig ett par år efter min död. Nytta nog hade jag gjort, om jag plantterat ett par äppleträd vid husknutarna, om jag lärt bland (~~psalmvänner~~) ett par af de gamle mästarnas melodier och om barnen (allt) fattlära några ~~af~~ de goda ~~skabels~~ sånger att sjunga på skogsstigen."

"Åh, majorska," utbrast han med plötslig rörelse, "Gör mig ej rik. Var nöjd och barnhertig, lägg inga nya plikter på mig. Jag ~~kan~~ blir då dragen bort från de fattige. Jag vill ingenting vara. Jag vill spela polska för-

~~Det Rann~~ ~~en häftig~~ Majorskan Rann ~~mån~~ tro mig, ~~men~~ jag är den samme gamle Gösta Berling, som jag fordom var. En handtpelman är allt jag Rann bli, men det är nog. Jag har mycken synd att gadtgöra, ~~men vill~~ Gråta och ångra är ej för mig. Jag skall göra de fattiga glädje det är min botgöring."

"Gösta," sade majorskan, "detta är för ringa lif för en man med dina krafter. Jag vill ge dig E Rely."

"Äh, majorskan," utbrast han med försmädelse, "gör mig ej rik. Lägg inga sådana plikter på mig! Skilj mig ej från de fattige!"

"Jag vill ge E Rely till dig och Ravaljerarna," upprepade majorskan. "Du är ju en dygdig man, Gösta, som folket välsignar. Jag ser ju min mor. Du får åta dig det här arbetet."

"Ej, majorska, vi Ranna ej tåga emot sådant. Förlåt mig kära majorskan, och vänta ~~majorskan~~ sådan sorg."

"Jag vill ge er E Rely, här den".

Han talade skräft och hårt utan all vänlighet. Han greps af ångest.

"Stå fram

~~Lägg~~ ej sen sådan frestelse för de gamle, majorska. Detta skulle ju åter göra dem till tåtlingar och drinkare. Gud i himlen, rike Ravaljerer. Hvad skulle det bliva af oss!"

"Jag vill ge dig E Rely, Gösta, men då skall du lofva att ge dina hustru fri. Ser du, en sådan fin liten Rovinna är intet för dig. Hon har fått lida för mycket här i hjärndalarna. Hon längtar åter till sin ~~mor~~ fäbo gård. Du skall låta henne gå; det är därför jag ger dig E Rely."

Men nu Rann grefvinnan Elisabet fram till Gösta majorskan och knäböjde bredvid sängen.

"Jag längtar ej mer, majorska. Hon, som är min anan, har löst gåtan och funnit det lif jag Ran lefva. Ej mer skall jag behöfva gå ström och kall bredvid hanom och påminna hanom om ånger och bot. Fattigdomen och nöden och hårt arbete skola fullgöra det värfvet. De vägar, som leda till de fattige och sjuke, skall jag Runna gå utan synd. Jag ~~skall ej~~ frukta ej mer för lifvet härnäppe i norden. Går så men går hanom ~~Majorskan~~ ej ri, majorska, då vågar jag ej stanna".

Majorskan reste sig i bädden.

"Ett lyckligt fardrag för er," ropade han och höjde den

med Knutna näfvar, ~~att~~ alla tyckte och välsignelse. Nej, nu Ekeby bli Kavaljerernas, på det att de nu förderfvas! Nu man och hustru skiljas, så att de nu fördärfvas! En hexa är jag, en trollpacka är jag, lille anor skall jag hetsa er. Sådant, som mitt rykte är, skall jag värja."

Hon grep brefvet och slängde det i Görtas ansikte. Det svarta papperet flaxade ut och sjönk till golfvet. Görta Bjälke nog.

"Du har synd mot mig, Görta. Du har nu missbrukat ~~mot den~~, som varit dig en annar, förnekar du nekar att taga ditt straff af mig? Du skall taga emot Ekeby, och detta skall förderfva dig, ty du förtvagar. Du skall sända hem dina hustru, ~~och~~ så att ingen skall kunna rädsla dig. Du skall dö med ett namn, förbytat som mitt: Margareta Ehrings efterminne är en hädas. Ditt skall varda en slösares och bedeplägares."

Hon sjönk åter ned på kuddarna, och allt var åter tyst. Genom denna tystnad gick då ett dof slag, och så ett och ännu ett. Stångjärnshammaren hade börjat sin vida dånande gång.

"Hör," sade då Görta Berling, "så gjorde Margareta Ehrings efterminne. Detta är ej druckna kavaljerers galna upptåg. Detta är arbetets segerhymn, uppstämd till ära för en god gammal arbeterska. ~~Alla röster, som talat godt och vänligt i Margareta Ehrings~~. Hör majorskan hvad hammaren talar?

"Tack," säger den, "tack för godt arbete, tack för brödet, som den gett de fattiga, tack för väg, som du röjt, för bygd som du brutit. Tack för glädjen, som du låtit råda i dina salar. — ("Tack," säger den, "och sof i ro. Ditt verk skall bestå och bestå. Din gärd skall alltid vara en fristad för det lyckobringande arbetet." —

("Tack," säger den, "och dåne ej ars, som farit vill. Du, som nu anträder resan till friedens ängder, tänk blicka tacksamt om ars, som ännu bestå."

Görta tystnade, men stångjärnshammaren fortfor att tala. Alla röster, som talat godt och vänligt till majorskan klandrades nu i hammarklangen. Så småningom försvann spänningen ur de dragen. De blefva

~~361~~ 377

369

slappa, och ~~det var~~ som om dödens ~~första~~ skugga fallit ~~öfver~~ ~~dåvöfver~~ henne.

Broby-prestens dotter Ram in och underrättade därom, att herrarna från Högfors voro komna. Majorskan lät dem gå. Hon ~~gjorde intet försök~~ ville ej sätta upp något testamente.

"Ah, Gösta Berling, man af många bragder," sade hon, "så har du ~~dig~~ segrat än en gång. ~~Låg~~ dig med och låt mig välsigna dig."

Fadern kom nu åter med förbundsblad skyrkta. Dödsrosslingarna begynte. Kroppen slöpades hän genom tungt lidande men själen visste snart intet därom. Den började skåda in i de himlar, som öppnas för de döende.

Så gick en timme, och den korta dödskampen var slut. Då låg hon där så ~~god och~~ fridfull och skön, att de omkringstående djupt rördes.

"Min kära, gamla majorska," sade Gösta ~~till~~ sådan såg jag dig en gång förr. Nu är Margareta Celsing komnen åter till hopen. Nu skall hon aldrig mer vika för majorskan på Ekeby."

× × ×

~~Därefter stod han sina ägor för att jordiskt.~~

Då Ravaljererna Ramm in från omedjan, ~~förbudom dyppen~~
~~mötte, fingo~~ de skuddskapet om majärskus slöd.
Hörde han hammarn? frågade de.

~~Det gjorde hans~~ hade han gjort, och därmed fingo de vara nöjda.

De fingo ~~och~~ sedermera veta, att han ännat skön Ra Ekely åt den ~~och Yärta~~ Berling, men att testamentet aldrig blifvit ~~under skrifvet~~ upprätt. Detta höllo de för en stor ära och berömde sig sedan däraf, så länge de lefde. Men ingen hörde dem någonsin klaga öfver de riketomar de förlorat.

Det säges ock, att denna jungfru stod Yärta Berling vid sin muga matas sida och höll sitt sista tal till Ravaljererna ~~dem~~. Dem ~~hon~~ var bedröfvad öfver deras öde, då de nu alla skulle draga bort från Ekely. Alderdomens krämpor väntade dem; ~~och~~ En kall vårkamp möter den gamle och trimpne hos gästvänn. Den fattige ~~kom~~ Ravaljeren mänt ~~inackorderar~~ sig i bondgårdarna, har inga glada dagar i skild från vänner och äfventyr förtvinar den ensamme.

Och så talade han till dem, de sorglöse, ~~ej~~ mot ~~anat~~ alla lyckans omkastningar, hörande. Än en gång Rallade han dem för gamla gubar och nidälersmän, som uppstått för att införa glädjen i järnets land och järnets tid. Dock klagade han nu öfver att den lustgård, där den fjärilsvingade glädjen ~~ensam~~ vårgrönar, ~~vaxter~~ så blott förstörres uppfylles af förstörande ~~fjärilar~~ larver, och att ders frukter ~~förstöras~~ för krympas.

~~Dock~~ Väl ~~det~~ visste han ~~dock~~, att glädjen var ett godt för jordens barn, och att ~~den~~ den måste finnas ~~men tunga frågor ligga öfver människans barn, att både som dyrast låna~~ Men som en tung gåta ligger ~~det~~ låg alltjämt öfver ~~människans~~ världens barn spörjsmålet om hur en man skall kunna vara ~~gt~~ både glad och god. Den lättaste sak, och dock den svåraste, Rallade han detta. Flitiga hade de i Runnat läsa gåtan; nu ville han tro, att det lärt det, att de alla lärt det, under detta ~~människans och~~ glädjens, ~~och~~ lyckans och bedröfvelsens år. ~~1877~~

Det vet man litet, hur de andra Ravaljerer läste sin gåta, men det säges att Yärta Berling och hans kustru redligt ~~genomförde~~ utförde gjorde sitt bästa därmed och lyckades så det ock lyckas åt dem som nu lefva.

~~Slut.~~

Ack, ni gode herrar Kavaljerer, äfven för mig ligger afskedets bitterhet äfver denna stund! Detta är den sista natt vi tillsammans genomvakat. De lustiga skratten skall jag ej mer höra, ej de muntre visorna. Från er och alla de glada människorna på Löfvens strand skall jag nu skiljas.

Ni kära gamle! I forna tider gäfven I mig gada gäfvor. Hvad er sofvande skara. Till den i stor ödslighet befvande bragten I det första budskapet om lifvets fullhet. Välbiga Ragnarök strider och mot Rämspaden I tigehåll jag ej I mot kämpa runor om mina barndomsdrömmars sjö. Hvem hvad har jag varit er gifvit er?

Kanske det dock skall fröjda er, att era namn åter gjuter i samband med de älskade gårdarnas? Må all glans, som tillhört ert lif, åter falla öfver den trakt, där I lefvat. Undras mig efter, hur det nu går den, som Ännu står Borg, ännu står Ekeby Björne, ännu ligger Ekeby hvar vid Löfven, härligt omkransad af fors och sjö, af park och lummig skogsäng, och då man står på de breda altanerna, tycker sägnerna svärma omkring en som sommarbin.

Men på tal om bin, låt mig berätta ännu en (gammal) historia. Den lille Kurtén, hvilken som trumslagare gick i spetsen för svenska armén, då den 1813 rycktе in i Tyskland, Han Runde sedan aldrig tröttna att berätta historier om det underbara lifvet i söderns. Människorna där voro små som Ryrktorn, svalorna voro stora som örnar, bien som gäss.

"Så, men bikuporna då?"

"Bikuporna voro som våra vanliga bikupor."

"Hur kunna då bien ha i dem?"

"Ja, det tyngo de sig om," sade den lille Kurtén.

Kära läsare, måste jag säga detsamma? Här kapa min fantasiens jättebin svärmat omkring oss under år och dag, utan hur de skola kunna ha i verklighetens kupa, det få de sammerligen se sig om.

Slut.

L I:II:3

BL. 1–

(4/4- 2011)

2/

Kap.: Den gamle prosten, Margareta Celsing

Ofullb.

Gösta Berling:

= Hgbad, pag. S. 340 – 387.

370, 370a, 371–

Egh.

(de flesta ompag.)

Pga amat, kumare, Ypp

s. 340, 341, 343,
345, 347, 353,
356, 362–365,
370a, 384

ev mera qulnat

340

Den gamle prosten

Många människor bådo skaptenskan på Helgö säter, att hon skulle låta kaptenskan Lennarts begrafning ega rum redan nästa söndag, på det att de många marknadsgästerna måtte få öfvervara jordfästningen. Så blef det och, en snickare hade af en händelse nu strax färdig, så att det kunde ske.

Det långa liktåget utgick från Helgesäter i god tid på söndagens morgon och kom kyrkan, innan gudstjänsten började. Man satte då kistan på de svarta bårstolarna, som voro utställda framför sockenstugans dörr och lade de svarta bårkläderna i kors öfver henne. Sedan gick begrafningsfolket in i kyrkan, jordfästningen skulle ej ega rum förr än efter gudstjänstens slut.

Medan nu kistan stod där ensam, och ingen tycktes gifva akt på denne, kom Östa Berling vandrande upp mot kyrkan och stannar framför henne.

Han ser hemsk och förfärlig ut. Han har ej varit på hemma sedan förra söndagen, han har strax under en dag och två nätter ströfvat omkring i de vestra skogarna. Hans hjärta är sjukt af samvetskval. Fallet är Ekeby, döden är folket vän, och folket själft hungrar och lider. Lättsinnig är han, men hvem kan lida oskuldare än han af att hafva vållat en like sorg. (och nu menar han att alkoholen är hans verk) Han har legat på marken under anfall af förtviflan och gräft med händerna i den brunröda mossjorden. Han har kastat fram genom snåren utan att vika undan de stickande kvistarna. Han är hungrig, men kan ej äta, törstig, men vill ej dricka. De förfärliga kvalen hafva gjort hans ansikte aftärdt och hans ögon glödande.

På söndagens morgon, då kyrkklockorna ringa samman, stiger han dock ned ur skogarna och går fram mot Kyrkan. Han skrifves af en underlig längtan efter att se folket,

han minnes hur rörd han hjärta två gånger varit för dess skull. Ack, den dagen, då han satt vid Broby prestens skaunhög och gjorde upp planer för folkets räddning, ack, den natten, då han såg den mörka skaran draga bort från Ekeby, då hade han haft ett par ögonblick af stor lycka.

Nu längtar han efter att se den, ~~de många~~ alla dessa med de fåraste, bekymrade ansiktena, alla dessa, som måste arbeta för att lefva, som veta litet, eya litet och hafva så få njutningar.

Han vill se folket, ty det är hans sista tillflykt, men då han går öfver kyrkbacken, får han se kaptenen komma ut, och det är som om han skulle stänga vägen för honom. Han kan ej komma in i kyrkan, medan den kistan står därutanför.

"Är du värdig att se folket," ~~säger den döda till Lyckes Baron~~, frågar Ivanam. "Hvad har du gjort för det? Så länge du lefvat, har du blott förorsakat lidande och sorg. Är ej naturens oro och dina vänners olycka och folkets nöd allt sammans ditt verk? Den gång du trampar nyser öfver att bära dig. Vet du ens, om den vill ge en fristad åt din döda kropp? Bort, du är ej värdig att se dina älskade."

"Tror du då ej, att jag vill dö, att jag gärna ville befria jorden från min förderfbringande tillvaro," hviskar han till kistan, "men jag har ju gifvit majorskan mitt löfte att ej döda mig."

nu ~~kan det väl hända~~, innan stunden är ~~det~~ par ögonblick förbi förr Kapten Lennarts Kista står utanför soldattstugans dörr ~~med prästkappan hängd mot den allt~~ med de långa björkklädslena lagda i kors över den. Då ~~nu~~ Gästa står där vid Kistan kommer de två kvinnorna, Marianne Sinclaire och Anna Stjärnhök, som han älskat under några korta vinterdagar framför hennes.

"Vi stoda i skräddaren vid Ryrkogården och Runde ej Komma in," säger Marianne. "Då sägo vi dig härute, vi måste tala vid dig."

"Ser du, Gästa," fortsätter Anna "Vi äro ej olyckliga för egen del. Jag är glad över att styra och regera, man säger ann mig, att jag blir en ny majorska, min förmyndare måste lyda mig, och jag har öfvertagit vården om mina bruk. Även på Berga ha de det godt, de ha öfvervunnit sorgens bitterhet i tanken på Ferdinand, men ~~jag tror~~ tänker på dig ofta, Gästa, alla människor, Gästa, sörja över dig."

"Kära Gästa," säger Marianne och lägger sin hand på hans arm. "Kvinnor vilja ej bliggas över den de älskat."

"Jag skall säga dig, Gästa," återtar Anna, "att min kärlek till dig höll på att göra mig elak. Ljuga och hycklа har jag och måst göra för dess skull. Det var inte något lätt arbete du gav mig att utföra den där vintermatten, men allt detta har jag nu övervunnit. Jag ville blott, att du skulle bli en bra människa, så vore jag nöjd. Men se nu bara, hur du ser ut. Bor du hos tjärnarna nu för tiden? Jag vet att du är snäll Gästa och har fått bättre gåfvor än någon af oss, men tänk på Nygårds flickan och på grefprinnan och på..."

Mariannе står och ger akt på Gästas ansikte, medan Anna talar

"Det är nog, Anna, det är nog" afbrister han "du dödar hans nam. Det var ej detta vi ville säga, Gästa."

"Nej visst inte, ej detta, ingenting af detta," afbryter Anna "Vi ville bara säga, att vi alltid tro på dig, Gästa, och bedja Gud för dig."

"Så är det," säger Mariannе, men när Gästa alldeles står lika blek och ser mot marken så utan att svara, så tro de, att det är bäst att komma hemma och gå åter upp till Ryrkogården.

"Se," säger Sörka, "även för dem är det bäst, att jag dör, så att blyget över mig ej längre förbittrar deras liv, ett tack blott. Den som hade rätt att dö!"

I detsamma läggas en tung hand på hans skuldra. Han ser upp. Det är Sintram.

"Sörka," säger han, "om du vill göra en människa ett riktigt sprätt så lägg dig att dö. Det finns intet knipslugare än att dö, ingenting som så hurar en ärlig man, som intet ont avar. Lägg dig att dö!" säger jag.

"Som bruks patron behagar."

"Par han inte en from man, han, som ligger där, säger Sintram och pekar på kistan, "kunde man ej lita på hans enfald och göra sina beräkningar därefter, och så går han ärstad och gör något så förbaskadt slugt som att låta slå ihjäl sig just i rätta stunden. Säg mig Sörka, hur tror du, att en sådan lismande hycklare kan ha det nu?

"Har han burat bruks patron?"

"Just så ja, se på mig, gossen min. Jag är en bedragen man. Om du eller en man med huvud gjort det skulle jag ingenting säga, men den där fjärskallen. Det där nötet, som trodde, att Gud skref honom i förgäfves, som trodde att Gud skref honom från hans hem, han har burat mig. Han har förstört affären för mig."

"Jag har ej hört talas om någon affär, bruks patron."

"Nej han nog hämnda sig, men en stor affär var det i alla fall. Och den var planlagd med stor konst."

och hans röst hväser. Han tror, att prunnen måste vara
~~en~~ vanvaimnig.

"Ser du," säger Sintram, "Gud säger: i hela min värld skall
intet förgås, det är ena lagen, och hvad som satt blom skall
få sätta frukt, det är andra lagen, det är gada lagar, bror
Gösta. Hvarje litet ogot prö kan man skrifva och tänka.
Gud ska'n ej inte. Det är bra för de onda. Jag har inget ataldt med Vår Herre, men denna
rafskaren, som ligger här, kan har förpfärdat affären för
mig.

"Jag har inte kört talas om någon affär brukspatron."

"Nej, kan nog hända det, men en ska affär, var det i
alla fall." Det gällde hela Löfsjö härad och ingen ting mindre.
Det var jag, som drifvit fast majarskan, Gösta, det var jag,
som förderfvat E Reby, det är jag, som eggat människorna
till galenskap, det är jag, som skänkt dem mått till att
bryga brännvin. Allt, allt, som skedt har varit mitt verk,
och hjälpare har jag nog haft. Torkan har hjälpt mig,
Broby prosten har hjälpt mig, Ravaljerarna ha hjälpt
mig, de vackra Kvinnorna ha hjälpt mig och kanske det
ingen räddning mer för er alla, ingen synbar räddning,
Gösta, då hade Kam och förstörde allt. Fältet hade fått
blodad tand, Gösta, det hade haft sin affär med Broby prosten,
det hade haft sin affär med er på E Reby, bara för att
skärpa omsorgen. Förstår du, Gösta, det var i Predags på
marknaden, det skrål slaget skulle stå. Säg du det, säg du det. Slags
målet var i full gång, bönderna drogo ned mot värdshusen,
dalkarlarna kommo för att hjälpa värdshusen, Ravalje-
rerna för att hjälpa bönderna. Sådan hjälp skulle ej gjort
striden mindre. Alla det andas blommor slogs upp röda
kalkar. Och Gösta Berling, blod skulle ha flutit, vatten
och gadd skulle ha härjats, skulder skulle ha rasat, kvin-
nor och barn skulle ha nedtrampats. En vådlig Kamp
skulle ha stått på de vida fälten. Och sedan skulle
hungersnöden ha härjat, ty
det skulle ha fra flutit mycket blod, och de skulle ha tagit
hvad hungersnöden sparat. Hvilken vinter, Gösta, upplappen
skulle ha kommit och soldaterna, och hela Löfsjö härad

skulle hafva gått under. ~~Hvorom den~~ Åh här skulle hafva blifvit ett så styggt och förbannadt land, att bjönnar och troll och gamle Sintram varit de enda, som kunnat bo här. Det skulle hafva varit mitt storverk."

"Men hvarför skulle detta tjänat?"

"Det skulle hafva bekagat mig och min herre, Sörto. Jag är ond. Jag är slagbjönnen på fjället, jag är mästaren på slåttern. Bort, säger jag, bort med människor och människors verk. Jag tycker ej om dem. Jag kan låta dem löpa mellan mina klor och göra sina krumsprång, det kan också vara lustigt för en stund, men nu var jag trött vid det, nu ville jag hugga till, nu ville jag döda och förfölja."

"Hvad hindrar brukspatron? Folket är död."

"Men hans hustru lefver. Se då upp pojke. Se, de fina gråa kalescherna, som vänta på mig. Ser du ej den kära baron Scharling och rättstjänarna här utanför vid Kyrkan. Kapten Saken på Helgesäter har sändt dem öfver mig. De komma ~~öfver~~ och ta mig på söndagens morgon, just som jag ämnar resa ned på den här gode vännens begrafning. Andra kvinnor gråta öfver sina män och fira gravöl om åtta dagar och sysla med bak och brygd under tiden, men Kapten Saken, han sätter sig att taga reda på gamla anteckningar i den här Brutsaken, den vet och skyndar åstad till Scharling med dem, och han kommer och tar mig bort från alla mina planers. Och du må tro, att jag fick gråta och bedja länge och väl, innan han gick in på att köra upp till kyrkan och låta mig läsa en bön vid denne fromme mannens kista. Kvinnan, sätta in han, lås och bom, när det finns så mycket att göra. Adjö med dig nu. De vänta därborta. Det är inga tag i dig i dag. Går det illa för dig med?"

dagen efter mammens död

han sätter sig till att leta i gamla papper och finner
resta på auktionslängar i den där Brukspatronen dött, alla
Nyndar åstad till Scharling med dem. Och den räfven Rasmus
öfver mig just på Söndagsmorgan, när jag täcker resa
med alla öfvervara den här framme mammens jordafärd,
trots allt ont han gjort mig, och sätter ~~på~~ mig på fång-
karlgan och tar bort mig från alla mina planer. O den hun-
den! Och den han tro, att jag måste gråta och bedja länge och
väl, innan de ginga in på att köra upp till kyrkan och
låta mig fläta en krön vid den gode vännens kista. Sviti-
an, sitta inom lås och bom, när det finns så mycket ~~annat~~ att
göra för en ärlig man. Ja, adjö med dig, Gästa, det är inga
fag i dig i dag. Går det illa får dig med?

"Gästa, bror Sintram, gif mig ett godt råd. Jag skulle vilja
~~ta~~ skjuta mig, ~~bruka~~ ser du, brukspatron, men jag har egentligen
lofvat majorskan att ej göra det. Så länge som Broby prestens
dotter är kvar på Ekeby, så skulle jag - - - -

Sintram grinar till, så att hela tandraden syncs, just som
då en hund får sitta på ett ~~gott~~ kattskrytke.

"Hvad är det för dumheter", säger han. "Du kan man väl ej räkna
Broby prestens dotter för tjänerinna på Ekeby, sedan hon fått det
stora arfvet efter far sin. Adjö med dig!"

"Nej, vänta," och Gästa tar hans hund och ser med brinnande
ögon in i hans. "När jag går borta i skogen, Sintram, och är så nära
så nära att göra det, då kommer alltid bilden af min hustru för
mig, och tar krafterna ~~af~~ ifrån mig."

"Du vet ingenting," säger Sintram, "i går redan for den hustru
bort till Elfdalen för att hemta hem majorskan. Hon har
intet förtroende till din regering vidare."

"Tack," säger Gästa Berling.

"Tack själf, Gästa Berling, du har upplifvat en stackarns mod,
det finns ännu något jag kan göra, ser jag."

Och så ger han sig af.

Men Gästa står och ser efter honom, i tunga tankar.
Galen, spritt galen var han den dake brukspatronen,
och på samma gång så slug. Gästa minns, hur den mannen
närt och fostrat slakheten i sinnet sig, först i skämt och upptåg
sedan med allt kallare beräkning, till dess den till sist tagit

väldet öfver honom och gjort honom tokig. Så kan och högmodet så småningom öfvervälja sinnet, så äfven kärleken, så äfven grubbleriet. Ack, Förtå vill bort från denna jordiska värld.

Så snart han blir ensam, börjar han åter sitta tysta samtal med den dödes kista.

"Nu har jag rätt att dö," hviskar han till henne.

"Rätt att dö," hviskar kistan vresigt tillbaka. "Rätt att dö, jag förstår dig ej. Är du ej en ogerningsman, är du ej en bottsling? Ej Pintrams ~~dugtet~~ dugtet ~~dugtet~~ som ligger här i kistan, dömmer dig. Du skall döden dö för att ej än en gång bringa olycka öfver hans folk. Tala ej om rätt att dö. Lifstraff är afkunnadt öfver dig såsom det varit en gång förr, gå nu och utför det."

"Domare", hviskar Förtå tillbaka, ~~gif~~ gör sig blatt en sista ~~med~~ begäran, sedan skall jag gå bort att dö. Låt mig se detta folk, för hvilket ~~dödde~~ han dåtte, som ligger här."

Då var det honom med ens, som om ej ~~den~~ kistan ej vidare stängde vägen för honom, han kunde komma upp till kyrkan. Han trängde sig upp på en läktare för att se folket.

han kvotade ej och kunde förstå, att hans döde till synes
att ej dödа sig ~~i sin och sans dagar~~ gällde lika litet, som
om en mördare löpvat ~~en god väg~~ att lifstraff aldrig skulle
fällas öfver honom. Hans lif var förverkadt, han hade ej mer
rätt att förfoga öfver det.

Han står på läktaren och ser ned, den unge adjunkten
läser upp syndabekännelsen. Gästa ~~och med~~ bebråtte gråt de många
böjda hufvudena.

Han ville, att det varit hans röst, som fått strömma
ut öfver dessa ~~tusenden~~ hundratal af böjda hufvuden. Han kände
hvars och ens enskilda nöd och lidande tryckande inom sig.
Han skulle ha sagt ord af hopp och frälsning för dem alla.

Han ängslar sig öfver sig själf och dem alla. Voro de ej
modiga, starka, rikt begåfvade, de som han? Hvarför
voro de då så fattige? Hvarför förmådde de ej afvinna jor-
den mer näring eller lifvet mer lycka? Hvarför voro de
sorgsne, hvarför hopplöse? Han skulle dock hafva velat in-
tala dem hopp, fast han själf intet ägde.

Han vrider sina händer i förtviflan öfver att ej få
tala till Guds församling. Han plågas så bittert, att han måste
gå ut ur kyrkan igen. Men strax därpå skyndar han in
i sakristian river till sig ett papper och skriver en kun-
görelse. "I morgon skall arbetet på Ekeby återupptagas"
skriver han, "där finnes syssельsättning för alla frakt- och arbets-
före. Där skall utdelas spånad åt kvinnorna och sådd till
de mest nödställde." Han undertecknar med sitt namn
och räcker kungörelsen till kyrkvaktaren. Han tänker, att
hans hustru och kavaljererna skola förstå, att detta är hans
testamente, och att de, som älskat honom skola utföra det.
Hur det skall bli dem möjligt, vet han ej, men de skola
göra det för hans skull.

Han tänker på den mannen, som måste dö på Ekeby
hvarje år. Det är bäst, att det blir han i år. Ingen skall sedan
sorgen föra de andra till ett bättre lif.

Ack, Gösta Berling, ditt hjärta är ju fullt af ny kärlek
och god vilja, måste ej detta betyda, att den store, härlige
hoppets dag randas?

Gösta Berling ämnar nu gå tillbaka upp mot skogar-

vårdet öfver honom och gjort honom tokig. Så kan och
~~detta förvirrande han och högmodet så småningom öfver-~~
väldiga sinnet, då öfver Kärlekens fägring grubblericet. Och,
Gärna ville bort från denna förfärliga värld.

Detta förnimmer han, men ej uppgången af kappets
dag. Ej sinkrama nederlag, ej Kvinnornas ihärdiga dopp,
ej hans hustrus fäld efter majoriskan låter honom se, hur
skyarna rodna och stjärnorna blänka. ~~Hans~~ Doctor leger han
sig åter upp mot skogen för att då på slut att bättre finder
mätte komma komma

Han får samma väg, som de, hvilka sökte Kyrkogårdsliekan,
han leger sig upp i de stora skogarna, vester om Björne.

Ack, om han stannat på Kyrkogården, hvilka underliga
ting skulle han ej där fått höra och se.

Det var efter predikan gudstjänstens slut, då Kapten Ker-
nart skulle begrafvas. En oändlig massa människor ~~voro~~ var
då församlade på Bro Kyrkogård. Där voro dessa tusenden,
som bodde på höfvens stränder, ty eftersom han dött på
en sådan dag och fått en sådan död, hade ryktet om ~~hans~~
honom hastigt blifvit spridt och alla, som bodde så nära,
att de kunde komma hade kommit. Men där voro också
de talrika marknadsresandena från fjärran orter. Köpmän
från städerna, dalfolk och västgötar, fattige män från
Östmark och Finnskoga, som kommit med getter till
marknaden, och de som varit där med får från Jösshä-
rad och Elfdalen och från slättbygden i söderen, som va-
rit där med kor och får och säd.

Processionen ordnade sig utanför Klockargården. Kap-
tenskan gick omkring bland folkspoparna och vexlade ett par
ord med en och annan, som känt mannen.

Man väntade på prosten, den gamle hade ej varit frisk,
~~så att han hade ej varit i Kyrkan~~ och därför ej varit i
Kyrkan, men till jordfästningen hade han lofvat att infinna
sig. ~~Den kan dröjde också gerna öfver tiden~~

Så kom han då vandrande uppför Kyrkbacken, gammal
och slapp med slocknade blickar och ställde sig i spetsen
för liktåget. Allgjändt gick han med sänkt hufvud och
såg hvarken till höger eller venster, såsom hans vana var.

Han hade gått i ~~följt~~ många år, gamle prosten, han gick i sina egna drömmar, som han ofta gjorde, och märkte ingenting ovanligt. Han gick fram på den kända vägen ned till grafställena, alldjupt försänkt i sina egna tankar, ty han väntade att snart själf tagas hädan, och han befale med i den ned sina tankar i fjärran ägner.

De sänkte ned kistan i ~~mullen~~ graven, han hällde mull på den och vaknade ändå ej ur sin dröm.

Klockaren stämde upp begrafningspsalmen med sin starka, grafva röst. Den skulle väl ej komma vår ensamma röster, som alltid måste ~~tjuta~~ ljungande sällskap skulle väl ej mäkta väcka prosten ur hans drömmar.

Men nu brusade det plötsligt runt om prosten, som han omgett af ett talrikare hop. Att Människorna stämde in i sången vid graven för denna enda gång. Med välvig styrka stego tonerna mot höjden. Det var tusenden, som sjöngo, män gubbar, kvinnor, barn, alla sjöngo.

Då höjde prosten sitt gamla hufvud och lyfte blicken mot himlen. Han steg upp på samlingshögen, som var uppkastad vid nykring graven, för att se. Han höll handen, skuggande för ögonen och såg ut öfver kyrkogården.

Ett vidsträckt hop af människor, i graftrappa, murarna, på kyrkan, därstädes, allt var betäckt af människor därad.

Han knöppte sina händer, han skalf och darrade, aldrig hade han sett en sådan syn, och alla hade de sorg, alla, alla.

Alla sjöngo, alla hade tårar i sina ögon, alla voro de sorgklädda så mycket i deras makt stått. Männen hade på sig de urmodiga, byggslätna begrafningshattarna, kvinnorna, de ~~hvita~~ förkläden med de ~~hvita~~ spetsiga hjällarna.

Och gamle prosten förfärades, hvad skulle han säga dessa folk, som hade fått sorg. Hvad skulle han, som stod vid evighetens port, säga dem, som ännu länge skulle trampa den gröna jordens sorgtyngda stigar?

Då psalmen förtonat, steg ej den gode, gamle mannen ner från samlingshögen, han sträckte ut armen och bjöd tystnad.

"Jag ser, att folket har fått sorg," sade han, "och sorgen är tyngre för dem, som länge skall lefva än för dem, som

snart får gå härifrån.

Ylan förfärades öfver att hans röst ~~är~~ var så svag, han ~~tryckte pannan~~ kramade mot pannan för att hämta sig ett ögonblick. Så sträckte han ut armarna öfver folket, hans ansikte hade frid och hans ögon ny eld. Så vinkade han, hvad han skulle säga. Långsamt ~~utfalade~~ utfaldade han hvarje mening och i ansande hviskningar ~~bars~~ buro hans ord från mun till mun, så att de längst bort stående mätte höra och förnimma.

"Kära barn, I skolen ej vara utan hopp. Jag, som är en gammal man, har aldrig sett hoppet framgå skönare än under detta år. Jag bådar eder frider af sällhet och lugn.

Lyften upp ögonen, människor, och upp! Här sägen I så många goda ting ske som under detta år. Gud Ban har varit mycken, men det godas växt har varit kraftigare. Lyften upp hufvudet och ser det, kära barn!

Jag, gamle man, har varit för svag att något verka, men jag har haft min stora fröjd af det, som skett. O Herre, har jag sagt, jag ser att ditt rike kommer!

Många, många af er, kära barn, har jag sett komma era hem för att under några dagar söka en stackars vilsekommen, hvars förstånd Gud tagit. Och denne gode Kapten Lennart har jag sett gå kring landet och göra välgerningar, och nu har man sagt mig, att ~~han~~ jag att han dåtte för att pröfva kvinnor och barn. Må jag ej glädjas öfver sådant.

Kära vänner, I skolen ej hysa sådan misstro. Kasten I ej ett akt till, hur äfven svaga kvinnor under detta år genom Herrens nåd fått makt till stora handlingar. Kasten I ej hört, om en kvinna, som sextiåring kom ända från fyllio mil för att se den han i ungdom en älskat. Kasten I ej hört om henne, som i värnatten vandrade öfver löfvens omältande is, ej om den stolta frun, som dragit upp till sin gamla mor för att bli henne en from dotter, eller om henne, som bekämpade döckens fruktan för att lära sin son att helsa mannen med lien, som en befriare.

Ack, hvarför skolen I häfva och smäda, aldrig säg jag så mycket godt bland män och kvinnor, som under detta år. Säger I, att nöden är stor bland er. Jag säger er jag, att det ock skall komma en stor hjälpare.

352

Det är en man ibland oss, hvars bana jag gerne man följt med större hopp än någon annans. Det är han, vi vet, som vi alla älska. Vi tänker jag, att den mannen skall resa sig ur förnedringen och bli sitt folk en välsignelse vara tid att uppstå och komma till vår hjälp. Han hjälpare. Det tyckes mig, som om så stor nöd måste komma, blott därför att han skall få kraft att vända om från sina dustars väg och visa oss sina gåfvor.

Ack, mina käre barn, jag är väl bara en gammal drömmare, men i denna tiden och jag är Klarare än I.

Det är ej godt, att I misströsten, I skolen upphöra att misströsta om Guds rike. Det kommer nog äfven i denna världen, om I blott tron och hoppens. Denna nödens tid är begynnelsen Till Herrens rike, det skolen I alltid minnas

Lyften då upp era blickar till att beskåda (Guds rike) käre barn, på det vilja vi ~~jag tro~~ alltid hoppas och tro."

Sedan talade han länge med dem om Guds styrelse och upplifvade dem att tro på hans godhet, som gifvit sin son för dem. Och han talade med dem om den döde om hans lif och om hans död och sist visheten om att en god människa funnits. Han styrkte dem i kärlek och tro och rustade dem för striden mot det onda.

Det var väl inte något stort och präktigt tal, men det något svåfvande mänsktyckliga ord, men deras verkan på folket var stor. Då man nu visste att prosten gjort hade hört den kungörelse, som Gösta Berling lärlit utfärda, tyckte det alla som om den gamle ett profetians gåfva. Ack, det var ett välsignadt tal, det väckte folket till att tro på bättre tider.

Det gick en stilla darrning af fröjd från människa till människa. Den bröt sig ut i glädjerop och lifliga åtbörder, men man trodde från denna stund på uppståndelse och på kungerskådens tillvaro. På ett eller annat sätt hade också en hvar fått klart för sig, att Gösta Berling var den frälsare, som skulle

Komma. Folket ~~älfver~~ valde honom till sin hjälte och räddare. Det är vet nog om honom för att tro att han kan hjälpa om han blott vill. Hvad ~~är~~ Rand det för en sådan man att förvänta hunger nöden!

I alla de flackar, som vandrade bort från Kyrkan talade om Gösta Berling, som skulle hjälpa folket i Kapten Lagerhjelms ställe. Om någon af dem mätte honom skulle ~~de dem~~ välsignelser ~~och glada utrop~~ hopa nedkallats öfver honom, som trodde sig därmed att slå därför att naturen och människorna hatade honom.

× × ×

Uppe på bergskammen ofvanför Björne låg den stora jättestenen. Den var ett otackars oheligt ting, som varit i jättehänder, som kastats mot Broe kyrka men flugit vida öfver målet och fallit ned i Björneberget.

På ömse sidor om den stupade berget i brant sluttning, men jättestenen låg kvar på toppen, omöjlig att störta ned och dock såg det ut som om han skulle kunna vräkas utför bruket för en stöt af en barnhand.

Det hade varit så prestande att störta ned honom och rundt omkring honom låga stänger, som herdar och jägare använde för att vräka ned den vacklande Kolossen, men ingen hade lyckats. ~~att få~~ Ingen hade ett den väldige med dåw och brak bana sig väg ned mot dalen, skämde spillror av berghällarna, kringströdd af massflingor, brytande träd och löös rullande stenar.

Inga rötter fästade honom vid berggrunden, då Kloster-gårdens präst Bro kyrka nådde honom, måste han vända sig, och om jättinnan hade trollen makt öfver honom och gjorde honom till tak i ~~sin~~ glimmrande sal.

Men ej fick låg han stilla på berg Rammen, stor och väldig och ensam, dock ej öfvergifven af allt lefvande. Granar växte nära den och deras barr hade fallit på den, ekorren hade haft honom till matbord och burit ~~det~~ frön och kottfjäll, upp på den mylla och vatten ~~f~~ hade samlats i sprickor och håligheter, och ändtligen hade mossan krupit upp på stenen.

Så blef då jättestenen klädd i hvit silfvermossa, som liknar rimfrost, klädda kvistar, och i röd gjung och mörkgrönt lingon vis. Bägarlaf och rödnande där upp sina röd kantade pokaler, och lingonen bredde ut sina trådsliga trådar, och öfverallt ~~upp~~ ~~sig~~ ~~stod~~ ett stor yfvig ormbunke, dit ormen gerna tänkte lägga sig reser sig öfver ett skräft hår.

Folket ryste för detta ohyggliga ting, som varit i jätte-händer och velat skada kyrkan, men lingon och mossan och ormbunken visste, att ockrå den gamla stenen vänta befrielse, ty för honom skulle den dag randas, då han skulle få sjunka djupt ned i skyddande jord och ej stå i ondskefull vaggning på berg Rammen. Han ockrå hade sitt värf att utföra, ty dan skola trollen ej hafva makt öfver honom, och klockgjuten skola ej kunna störa honom.

Men nu hvilar sig, sitt då första Berling, som satte stenen många gång ~~och rätt kämmer honom~~, just denna söndag, får se honom, där liggande nedanför slutningen, och bredvid stenen, ser han en stor, grå kropp ligga utsträckt. Först blir han rädd, men tänker så, att i dag behöfver han ej frukta något, han går fram till kroppen; det är den store björnen i Gurlita klätt, och han är död.

~~356~~ 355 16.

Han hade förhunvda velat klättra upp på jättestenen för att äta linngon eller och hade han gråpt vid dess fot efter sota ormbunksrötter, och hade så lyckats nubba ~~xxxxx~~stenen, och då denne rullade utför branten, hade han blifvit medtagen och låg där nu dödad.

Detta hade skett samma denna dag, morgonen, som rifvits af stenen, var ämna af fukt.

Men Gösta förstår ej, att detta är ett tecken ~~att naturens~~ ~~hotande dag är uppgången och~~ att naturens ord måtte sitt mått. Den gamle röfvaren, som fått smak på blod, är död och jättestenen har utfört sitt värf, de hafva båda fått sin. Nu vill allt återvända till lycka och frid.

Gösta klättrar upp på denna samma ås och följer den svårerute ända tills dess han finner platsen, hvarest ny gjords flickan ~~skapat~~ ryckat sig utför branten. Han känner den dal, han har sett den aftn järr. Där lägger hnan sig ned på marken och sluter ögonen.

"Må Gud förlåta mig" säger han och rullar sig allt närmare ut mot brantten.

Men nu må man komma ihåg, att de ej hade så orätt, som kallade Gösta poet, ehuru han aldrig skref vers, ty han var en af dem, som fantasien kunde skänka lika stor njutning som verklighetens. Han hade i sitt hufvud långa dikter, på hvilka han då och då diktade ett stycke. Och nu i hans förtvifvlan kunna denna gåfva åter öfver honom, och motstår sig och svingande. Han hänger af sig åt den som åt lifvets sista lycka.

"På den tiden öfvergaf Gösta Berling Ekeby" diktade han och flyttade med sin unga fru in i den stuga, som han en gång fått af majorskan och som alldjämt var hans.——

Han afbryter sig den olyckliga. ~~Han förstår då ej alla de tvetydiga tecken som denna dag gifvas honom~~

Han rullar sig allt närmare ut mot brantten.

"Må Gud förlåta mig" mumlar han.

356

Denna sammanträdag sitta tidigt på eftermiddagen
alpa kavaljerena samlade uppe i kavaljersflygeln
I Byrkan hafva de ej varit. Efter kapten Lennarts
död blygas de att visa sig för människorna. Deras
unga ~~grefvinnor återkom~~ har rest för att hemta hem
majorskan. Väl veta de, att majorskan ej kan komma
förr än deras år är ute, men de hafva dock lätt
henne fara. Nu sakna de mycket sin unga grefvin-
na. Gösta Berling är också borta. Ekeby glans och ära
äro borta.

Toddybrickan är uppburen till dem som vanligt
men de röra knappast vid glasen. Dryckens smak
dem ej. Deras lynne är förstämdt.

Så öppnas dörren och ~~Brobyflickan inträder.~~ Bro-
byprestens dotter inträder till kavaljererna. Det var
denna unga flicka som majorskan ~~gifvit i upp-~~
~~drag~~.

~~364~~ 354 357

19. 22 18.

satte att vakta öfver gården, medan han själf var borta, och en trogen liten varelse var han, som det året kämpat en bitter, dagnlön strid mot slöseri och vårdslöshet. Ung, som han var, hade han dock gjort mycket för att hålla huset vid makt och folket vid lydnad. En tid af glädje hade han haft, det var den, då unga grefvinnan kommit dit och satt fart i arbeten och sysslor, men nu är i alla fall allt förbi-jaget.

Han stannar vid dörren och niger för Kavaljererna. Han är alldeles lik sig, sådan han var den dagen, då Gästa såRaste henne i Broby backar, han har kappripen nnn och skarpa ögon, och han har ej glömt konsten att ge ett skarpt gensvar, men en arbetsam och duglig liten kvinna är han, och det är ej utan, att de gamle herrarna hafva en annan respekt för henne.

"Jag har varit hemma och tagit arf efter söta far," säger han.

"Upp med dig örneboa," säger Julius. "Upp med dig och buga dig för jungfru Anna Lisa. Han är den riKaste i Värmland."

"Nej det är jag inte", svarar han, "ty där fanns ingenting att äfva, alla reverser voro öfverKonsade och inga reda pengar funnos hvarken i lådor eller skåp, det har jag länge vetat. Nej, jag har varit hemma och hemtat ett annat arf, och det har jag med mig här i förklädet."

"Hvad då, jungfru Anna Lisa?"

"Då majorsKan dröj bort från gården," säger han och kommes läpp darrar, ty ordet han skall säga ärva ej lätta att framsäga, "bad han mig taga vård om EKeby. Och nu ser jag henne jämt för mig, här han kommer emot mig och frågar: "Anna Lisa hvad har den gjort af EKeby?" Ja hvad har jag väl gjort af EKeby."

"Han har skött sig väl, jungfru Anna Lisa," säger Beercreutz, medlidande. "Vore väl, om vi andra varit sådana som han."

"Jag har varit hemma i Broby i dag ~~i går~~," fortfar han och sökt efter söta fars pengar, ty söta far hade mycket pengar, det är säkert, fast jag nu ej vet, hvar jag skall finna

deun. Om jag bara funne, sköta fars prengar, skulle jag bygga upp Ekeby ~~igen~~, men nu vet jag ej hvar hon gömt deun. Där hemma finnes ingenting annat att äfva än fars skamhåg och af deun tog jag för egen räkning, ty ötar skam väntar mig, då jag rätkar majorskan."

"Kära jungfru Anna Lisa tag sig ej det så nära af det, som hon ej förskyllat."

"Men det är ej jag ensam, som förstört Ekeby", säger hon och läpparna darrade ej mer, hvarvemot ögonen tårjade gnistra af vrede, "och därför tog jag också med mig af fars skamhåg för de gode herrarnas räkning. Håll till gods, käre herrar!

Och så går hon runt om rummet, tar några kvistar och strör ut det uppvirkta förklädet och lägger med två en liten hög för hvar och en af deun.

"Håll till gods", säger hon. "Sköta far var väl ej deun enda, som ställde till skändsle i världen. Håll till gods!"

Kavaljererna komma sig just ingenting för att göra. Ormeloun spanar efter henne och Fuchs svär, men ej just ~~sitt~~ de försagda och tiga mot gåfvan.

"Det är bra", säger Beerencreutz med en hög herres ombliga värdighet. "Jungfrun skall ha tack, jungfrun kan gå nu."

Men då hon gått, står han knytnäfven i bordet, så att glasen hoppa. "Från denna stund" säger han, "afbeordet nyk-ter."

Ormeloun hafva gått till efterverlden så som de föllo, de blefvo och hälsna.

Strax därpå lemnade Beerencreutz kavaljersflygeln och hur han nu vandrade omkring, kunde han att gå ända fram till forsen, där Ekeby kvarn och smedja får legat. Ja, där såg it. Vattnet stär ej högt nu, utan man kan komma ut på nåset, som är betäckt af spillror och ruiner. Där låg den stora hammaren med sitt långa, järnbandade skaft, där låg städet omkullvält, där stod ännu de fasta ugns murarna och han ser bulkan, genom hvilken strömmen kan ut. Öfverosten står en stund och ser på detta och så ger han sig till att börja arbeta. Så söndagsröll det är, går han lös på spillrorna och börjar röja platsen.

Uppe i Ravaljersflygeln råder åter tystnad och mörk förtänksamhet. Nu skall man berätta, att många af de sorgliöse under detta år känt lifvets bitterhet. Örnvedan hade legat förödmjukad i stoftet och slitit sitt hår af längtan efter en fot kvinnas kyss. Revenhuddar var nött och gjort återställd efter ett anfall af vanvett, under hvilket han brant Ekeby, innan Kristoffer hade sett sin älskade förbytas i tvadan och kalmus. Lillieeranas och Gösta Berlings passade allt mer för den makt, som band dem vid Ekeby, farbror Eberhard hade slutat sitt lifsarbete och apostlarna från att njuta deras frukter, alla hade dessutom del i skammen att Kapten Lennarts olycka och Ekeby förnedring.

Den ene efter den andra lemnade med betryckt sinne Ravaljersflygeln. Och det hände sig, att en efter annan kom ned till älfstranden. Ej, där går ju öfverstefrun redan och arbetar, och om han gör det, som är den yppersta Ravaljern näst Gösta, så kan också jag göra det. Vete tusan, om det är Ravaljersmässigt heller ej, det är dock bättre än att gå här ~~och stöta~~ samvetsförvirring.

Så kommo de en efter annan, ingen har gifvit den andra bud, men alla ha dragits ned till Älfstranden, där Ekeby åra och makt gingo förlorade. Och då de alldeles äro i färd med att släpa sotiga timmerstockar och vräka bort sten och grus, så kan man tro, att de gamla herrarna bli lustiga på nytt. De skämta och glamma som vanligt.

Men så se de också kapprets dag stå på fästet. Ekeby skall upprätt mellan våra händer, tänka de.

~~och Gösta Berling, den som går i skogen, om den gifvit allt på detta och mera!~~

× × ×

Uppe på klyftstenen ~~Kavaljersstenen~~ ofvan för Björne Lågas ~~och~~ stora jättestenen. Det var ett stackars afrätigt ting, som varit i jättehänder, som kastats mot Bro Ryska, men flugit vida öfver mädet och fallit ned i Björneberget.

På öfre sidan om den stupade berget i brant sluttning, men jättestenen låg kvar på toppen, omöjlig att störta ned och dock såg det ut, som om han skulle kunna rulla utför branten för en stöt af en barnhand.

Han afbryter sig den olyckliga. Han förstår då alla de många saliga tecken, som denne dag gifvas honom. Han rullar sig allt närmare utmot branten.

"Må Gud förlåta mig," mumlar han.

Marianne Sinclaire ~~gick~~ går denna dag i en oro, som hon knappt kan uthärda. Så snart hon kommit ur kyrkan sände hon bud till Ebbely för att fråga om ~~kavaljererna~~ Gösta kommit åter dit, hon fick till svar, att man ej visste, hvar han var, men att det ej var någon fara med honom, ty han hade varit ensam vid kyrkan. Därmed kunde hon dock ej låta sig nöja, när hon betänkte hur förstörd hans anlete varit, så fick hon alltmer klart för sig, att han ämnade döda sig och att hans ~~kunnogörelse~~ skulle vara ~~varit tillräcklig~~, att testamente eller ~~tillräcklig~~ panske ett sista försök att skänka, han visste knappt hvilket.

Sådan, som hon var, trodde hon ej mycket på anfäkter, men hon ~~hade~~ kunde ej medgå att plågas af dem, hon ansåg, och stundom gaf hon vika för dem, efter som detta dock var mindre pinsamt än att sitta stilla och höra deras hviskningar. ~~Så snart hon slutat sin middag,~~ Strax på eftermiddagen ~~gick~~ går hon ensam upp mot skogen.

"Här min lilla flicka," säger hon till en liten tös, som kommer fram ur skogsbrynet med en korg prasslande lingon. "Vet du hvar de finnas Nygårdsflickan?"

"Det är ej långt borta," säger barnet, "om ~~du~~ prästen ~~tar~~ tager af upp till vänster, till dess hon af till vänster vid nästa gångstig och så går rätt fram till bergstoten. Där låg hon. Men det är svår väg öfver myr och fällda träd."

"Tack," säger Marianne och går vidare.

Och då han arbetat sig fram genom snår och alla slag af hinder, så måste Marianne stanna och trycka handen mot hjärtat, ty där, inför bergväggen, just som hon ~~sett~~ det i sina tankar, där låg han.

"Jag är inte död, Marianne" säger Gösta Berling.

"Du har velat döda dig!"

"Jag har rullat utför ~~klinten~~ berget här, men den var inte nog ~~brant~~ hög för mig. Jag tänkte, att den skulle vara

nog ~~brugt~~ högt, efterssom Nygärdsplikten Ruvade dö här, men jag pustrade först i en buske, jag, och då den släppte taget och lät mig falla, så föll jag på mjuk mossa. Och när man tänker på att här finnas så många stenar!"

"Är du skadad, Gösta?"

"Nej, inte en lem i olag. Jag är bara ätel och mörbultad, Marianne, och jag är trött, det är gott att ligga. Men skulle man ej tycka, att detta Ruvade vara högt nog, fall för att slå ihjäl sig. Jag får visst aldrig dö, Marianne."

Marianne sätter sig nu ned bredvid honom och lyfter sakta och varligt hans huvud upp i sitt knä och så sätter hon där och smeker hans hår och plockade bort barr och kvistar från hans kläder. Hon säger ej mycket till en början utan lyssnade tyst till honom. Han gäer inte något bemödande att resa sig. Han ligger stilla och talar och låter honom veta allt, som hans förtvivlan, där för att han vållat så mycken ofärd.

"Jag undrar dock, att Gud ej vill låta mig dö. Och det var sannt, Gud vill intet, han låter blott allting gå till sin fulländan. Vad som har satt blom, låter han sätta frukt. Marianne, förstår du, hvarje den minsta af dina handlingar har båra frukt i hundratal och för allt sådant måste du svara. Är det ej bäst att dö, Marianne?"

Och Marianne sitter och tänker att som hon Ruvade sköta honom hur hon själf hela hennes tänkta själsval under detta år Ranke blott varit till, för att han nu ej skall kunna ord och makt att tiodra hans lidande. Ty den, som aldrig lidit, har heller ingen makt öfver sorgen.

"Jag vill säga dig, hur jag själf haft det i år" säger Marianne, "jag har varit mycket olycklig."

"Jag vet det nog, också det är min skuld."

"Nej, Gösta jag Ruvade det aldrig så. Jag led genom mig själf. Jag var en tid vära att hata mina far, jag förbrydde honom och var rädd för honom, men detta var mitt oväsentligaste lidande. Men jag Ruvade det aldrig, som om jag skulle Ruvma anklaga dig eller honom för min olycka, det var ju mitt eget hjärtas djup den Ruvade, det var jag endast, som skulle båra skulden därför, ingen af er båda. Jag menar att enhvar måste svara

Och det var den stolta Marianne Sinclaire, den starka kvinnan, som så sällan erfor lyckan af att glömma sig själf. Hon kämpade underliga ryckningar genomfara alla lemmar, hon kämpade emot men det var förgäfves något i henne måste fram, tårarna måste få lof att falla. Hon hade aldrig erfarit något dylikt, det var det underbaraste af allt han upplefvat, som måste gråta af glädje.

Till denne man, som aldrig skulle upphöra att vara hennes hjärta, när hon fick hon komma med budskapet att folket önskade honom som sin rådgifvare, den som i förtvifvlan trodde sig dömd att dö fick hon tillbaka ett nytt lif. Hon fick säga honom att kavaljererna börjat arbeta och väntade honom för att komma och upphjugga Broby, ty det bud han sänt dit hade berättat hennes arm den bragd Broby prestens dotter utfört.

Måste hon ej gråta, som det var hand som fått på sin lott att säga denne ångrande att upprättelse och försoning väntade honom.

Aldrig skåder större lycka fullbordt på en människas lott, hon kände, att hon hade makt att hjälpa en nödställd människa stackars like. Måste hon ej gråta glädjetårar.

363

Margareta Celsing

Dagarna före jul kom majorskan resande till Löfsjö härad. Hon färdades långsamt, talade vid hvarje mötande och hvilade ofta ut i ensliga gärdar. Den unga grefvinnan, som följde henne, ville påskynda färden ned till Ekeby, ty majorskan var så sjuk, att det var fara värdt att hon ej skulle hinna hem med lifvet; men majorskan tänkte på allt annat än sin sjukdom.

"Låt mig tala med dem, Elisabet," sade hon, "låt mig tala med bönderna. Det gör mig godt."

Och hon slog med kupédörren och insnöades den kalla vinterluften, medan febern brann inom henne. Ty hon hade lunginflammation, men hon vårdade sig ej därom; ja när hade tårade hon väl att spara sin kropp?

"Hur går det er härnere i Löfsjö?" brukade hon fråga de mötande.

"Ars går det väl, majorska. Det har aldrig gått ars bättre. Det skall komma bättre tider nu. Vi hoppas och tro, att det skall komma goda, lugna tider."

Aldrig kunde majorskan höra nog om detta. Hon såg tårfulla, fårade ansikten plötsligt stråla af hopp och förtröstan. Det var som om allt folket därnere gick omkring, drömmande om oändlig lycka. Den plågade kvafde sin jämmer och den bedröfvade sina tårar. Alla väntade nya tider.

De berättade henne om profetior och gadt varsel. De talade om för henne, hur den gamle prosten likasom fått åter ny kraft och ld och hvarje söndag talade med dem om att hålla sig beredde på Guds rikes tillkommelse.

"Guds rike skall komma" sade många till henne, hvem kan vilja styrda mer?"

De berättade för henne, hvilka stora ting som skett. Den dake Sintram var borta, och hans makt var bruten. Kavaljererna hade börjat arbeta och upphört att dricka och spela. Den galne Gösta Berling var folkets räddare och

hjälpare. ~~Den~~ Gada kvinnor med händerna färdiga till välgerningar bodde på de spridda herregårdarna. Herremannen hjälpte bonden och bondens vågade tro herremannen. Den som kom åkande på vägen med vagn och tre hästar kunde springa ur ~~vagnen~~ åkdonet för att låna bonden att sätta plogen djupt ned i jorden eller att ge dikets den rätta riktningen.

"Hör du, Elisabet, hör du!" sade då majorskan. "Menar du att ej detta är bättre än ~~hämnd~~ hädeförlåtning och isopstén."

Och folket, som kom mötte, berättade för henne om de mycknа pengarna, som funnits i Bro kyrkotorn och om Broby prestens dotter, som använde dem alla till att bygga upp Ekeby och till att ge folket lifsmedel och arbete. Och den gamla majorskan satte sig till rätta i släden och lyfte hufvudet från knäna. Hon trodde sig vara frisk igen, hon kunde ej ana att Döden att hon var sjuk vidare.

Hon fick höra omtalas huru denna häst fri spisning för de nödställde varit anordnad på de flesta herregårdar, Hur alla, som haft ett arbete att utföra nu satt det i gång. Förvaltarna på de sex bruken hade ryckts upp ur sin dåsighet, så snart fåret kommit hade långa favor af ~~svabra~~ tackjärns ~~flottor~~ pjurare dragit till bergslagen.

Alla hade gjort sitt bästa. Dock nämnedes Göstas namn oftare än någon annans. Han var nu en gång folkets hjälte. Det tyktes som om han varit allestädes, som om han ordnat allt i den stora striden mot hungern. Han hade de största gåfvorna så hade han och gjort mesta arbetet. Men de andra kavaljererna nämndes ju ock, där var Reventlöer som ~~gifvit~~ byggt upp Ekeby smedja och kvarn, nytömrat maubygnaden och alla de andra, som utfört hvar sitt arbete. Där nämndes de och ofta i folkets berättelser de båda goda och rika kvinnorna Marianne Sinclaire och Anna Stjärnhök, som använt styrt barmhertighetsverken.

Det hade varit en så god tid. Märkliga arbeten hade utförts som på lek, ny mark hade röjts och stora gärdar nytimrats. Barkbröd hade mången mårt äta, af kli och sådor måste mången koka sin gröt, men det var en härlig tid.

Och majorskan förmådrade sig öfver dessa människor, som grepits af virshet att lyckа Rimde vinnas för jordens skatter. Hon skulle hafva velat befva bland dem under dessa jubeltа månader som gått sedan kapten Kennart dog. Hon kände sig ju andas hälsa och kraft härmere, där alla voro eniga i fredlig sträfvan efter det goda, och hoar och en att vara vissa om att hans medmänniskor önskade hans väl.

Hon visste nog, att missmod och svårdska åter skulle i kväfvande dyningar rulla in öfver landet, men hon blef så god och glad vid att höra bondernas tal om Kavaljererna.

Och då hon ändtligen på själfva julaftonen körde in på Ekeby var det nog så, att Kavaljererna först ej rätt visste hvad min de skulle hålla, då de fingo se hemmen men då de märkte att hon såg lika god och vänlig ut som deras egen unga grefvinna, hvilken satt vid hennes sida i släden, blefvo de med ens alldeles öfverbyggade om att de hela året varit förvirrade af Sintrams lögner och att majorskan aldrig velat göra dem skada.

"Det är ej majorskan, som kommer tillbaka," sade de "det är Margareta Celsing."

De bara in den gamla frun i kontorsflygeln, där ett par rum funnos, som begagnats till gästrum och matsal efter bruxelles och det sägas att de gamla herrarnas glädje vid att se majorskan ej visade sig mindre rörande än folkets, då den gamle kammamiralen nedkallat himlens välsignade regn öfver jorden. Ty som en tung börda hade det varit dem, att de hela detta år mått tro majorskan om att vilja sända dem till afgrundsfursten.

Som nu majorskan var mycket sjuk fingo ej Kavaljererna se mycket af henne. Hon var så maktlös och anddes så tungt att hon genast måste föras in i inre rummet och bäddas ner. I själfva dörren

hade hon dock vinkat dem fram till sig.

"Hur går det nu med ert Kontrakt," sade hon skämtande, "nu är jag för kär igään och tar tillbaka Ekeby." "Har ni gjort något klokt eller nyttigt eller käringaktigt?" ~~efter som de ajn~~ ~~brukar nu gå i fönsen.~~"

"Inte något klokt eller nyttigt kära majorska" svara de då med en min, "men käringaktiga voro vi, då vi ej hjälpte majorskan och därför ~~förlora de Ekeby med rätta.~~"

"Det har varit Guds storm," sade han och nickade ett par gånger med hufvudet. "Guds storm, Guds storm."

Så föll därren igån efter henne, och de skulle ej se henne mer. Unga grefvinnan och Brobyprestens dotter skötte hennes ~~Det sista~~ och vakade öfver henne. Hon låg sorgt i brinnande feber och andhemtningen blef allt mödosammare. ~~Lovisa Ulfsparre, majorskan, den ajnkliga, som dödar de flesta av sina kär-~~ ~~i Värmland, var öfver henne.~~

Länge satta nu Kavaljererna tysta i det yttre rummet, ~~deras tankar~~ de voro så sorgsna i sina tankar, att flere af dem måste gråta och andra skulle önskat göra det, om de vetat, hvar de skulle få en tår ifrån. Det var nu slut allt-sammans, ingenting mer kunde de göra för sin gamla härskarinna. I dåd eller i ord ~~funnit~~ skulle de aldrig betyga henne sin ånger ~~och k~~. Det strålande hopp, som nu låg öfver nejden skulle ~~han~~ ej intränga i hennes själ. Ej skulle hon få höra talas om Sintrams nederlag och ej om den store hjärnes inträffande sina lexor upp dem och fått dem att arbeta, eller om han fått höra talas om de ~~många~~ mycken fått se dem, kavaljererna på Ekeby, mura och hugga som ~~riktiga~~ arbetare, det skulle ha varit henne. Ack, hvad var dock allt sådant nu för henne!

Medan vinterdagens tidiga skymning föll öfver nejden satta de kvar i det yttre rummet och ingen af dem visste, hur han skulle kunna ge den sjuka därinne någon tröst eller hur han skulle kunna bära henne bud om de mångfaldiga ting, som han ville säga henne.

"Mina vänner," bade då den lille Löwenborg, som brukade

~~367~~ ~~368~~

~~368~~ 367

spela Beethoven på ett målat ~~trä~~bord. "Det ~~var~~ bäst vara oss ~~göra~~ något för. Det är ej bra för den, som skall dö, att allför tungsinnad binder själen."

Det var då kavaljererna gingo ned i smedjan och började arbeta. I smedjan och kvarnen voro då ~~så godt som~~ färeliga ~~och de~~ ~~och ovo ej helogen varit för~~ hanteln hade ~~de denna dag~~ börjat smida. ~~Det var klockan~~ Det ~~var~~ klockade de tackjärn och kol i ugnen såsom den mångförfarne Kevenhüller lärde dem det, ~~Gjorde upp~~ ~~Hatte eld~~ och låta bälgen blåsa in luft på de glänsande kolen.

De ~~skyndade~~ gjorde allt själfva för att ~~få~~ smederna vara gängnen till sina hem för att fira julen. Det var endast ~~och arbetet var afstannad~~ kavaljererna, och ingen annan, som på detta sätt skulle få tala ett ord med majors Ran.

Ty, som han mäkta de besvära sig högst ett på natten, att smärtstyckets kunde komma på kärlen och hammaren ~~fick~~ svanebra sin vida dånande gång över det, då skulle han veta mycket om kavaljererna. Stångjärnshammaren skulle tala deras sak hos den döende.

De hade sjögat taucke på ett genast lyfta hammaren falla på städet, men de anmärkte ej detta rätt förfelligt. Om hammaren skulle tala deras sak hos den döende, nödgade den sig med på glödande järn.

Kevenhüller och Berg skötte ~~det~~ egentliga smedshandtverket, de hade lagt ~~af~~ rock och väst och stodo nära den lågande ugnen, bände med långa stänger i den glödande ~~bagande~~ och smältande massan och öste in kol med järnskopor. De andra hade just ingenting att bestyra, några sutto på städet under den vid taket hängande hammaren och talade sakta, andra ~~sökte mörkret~~ drogo sig undan ljusskretsen omkring härden, så ~~kunde~~ mörkret för sina dystra tunkar och sitt sorgsna anlete.

"I sintram där nog i natt, om han ej redan är död," säger plötsligt Lövenborg. "Han var den trettonde i sjal, och hans själ var färdig redan då."

"Jasa bror tror alltjämt på de där gamla historierna," säger farbror Eberhard.

Den blicke Lövenborg sitter och stirrar fram mot

~~367~~ 368

smedjans port, som där vidöppnes och ut i det klara ~~vatten därutanför~~ med glesa stjärnor besatta skyarne af himlen, som synes där bakom.

"Minns inte bror, att vi bestämde, att han eller vi skulle tillhöra den där svarte," säger Löfvenborg. "Så får han nog göra ett försök för att på oss att gå i hans ställe."

"Bror, som tror på sådant vet väl då också, att vi redan gjort något, som ej alls varit hovaljersmessigt, då vi låto majorskan gå förbi ifvas."

"Jag har nog tänkt på den saken," svarar Löfvenborg, "men min tro är att detta ej kan anföras mot oss, ty då voro vi ej ännu herrar till Ekeby, ~~min tanke är den att~~ Jag menar, att vi ända till denna natt ej gjort något, som kan fälla oss. Därför väntar jag, att han skall komma och förfölja oss. Genom den där porten får jag ~~väntat honom hela natten~~ vänta honom. Samma mina ord."

~~371~~ 370 31.

~~370~~ 369 30.

~~smedjans~~ port, som står öppen ~~vi och bakom kvitka~~ och visar den klarblå stjärnehimlen.

"Minns inte bror, att vi stämde hamnar hit," sade Löwenborg jag har önskat ~~bakom~~ att få se honom komma in genom den där porten hela kvällen.

"Tror inte bror, att han kommer genom skorstenen nu" hånade Eberhard. "Jag tycker bror skulle haft nog af gammalt skrock för denna gången."

"Sådant kan man ~~ej skoppa~~ väl önska," svarade Löwenborg, "men oviss är om man blir bönhörd. Jag har hört hans hjältebror hela kvällen."

Han satte säfjer mer utan sätte i tyst förvåntan, stirrande mot utgången.

Om en liten stund skriker han till:

"Akta dig Reventhiller, akta dig Berghat sidan åt sidan!"

Knappast hade han sagt ut orden, förrän en ~~skottsvärm~~ lång skalkvast kastade ~~sig~~ ut ur ugnen med stark dån och gnistor och slagg regnade ~~med~~ öfver smederna. De blefvo dock ej ~~så~~ farligt skadade, ~~hinder~~ endast en massa små brännskador på hud och kläder.

Löwenborg nickade åt Eberhard, men ~~såg~~ förvirrad. ~~på nytt~~

Åter ~~gick~~ gått en stund, smederna ~~åter~~ återtagit sitt arbete och alla hade under tystnad ~~återgått till~~ återgått sina platser.

Men då sprang Löwenborg upp och drog med sig både Eberhard och Julius, som ~~skyndade~~ skyndade vid sidan af honom och ~~gingo~~ gingo strax bort ~~Rosen~~ blicket därpå fälle stångjärnshammaren dånande mot städet. Ingen hade rört vid järnbanden, som höllo honom uppe, och dock fattas hon ~~att~~ det var väl ämne ej som sig borde i den nya omedjan, så att ingen krumpa hade väl lossnat af sig själf, men de tre männen hade varit i dödsfara om de sedat hvar.

"Säg bror, att hammaren lossnade!" frågade Eberhard, då de lugnat sig.

"Jag säg den, som lossade den," säfjer Löwenborg.

Eberhard började småle.

"Jag säg också den, som kastade Brut i ugnen, förde inte bror, att jag ropade åt Reventhiller och Berg att akta sig. Var det ingen annan, som säg honom?"

"Tala om hvad du såg Löwenborg," säger Gösta allvarligt.

"Jag skall tala om det nu, ty han är borta," svarade han. Jag såg en man komma in genast porten där. Jag såg honom tydligt mot det ljusa himlahvalvet. Han hade gick böjd som en gubbe, hade en lång vargskinnspelo på sig och skinnmössa med nedviket brätte. Det Kragen var uppslagen och mössan var djupt nedtagen i pannan, så att jag ej kan ansikte.

Han kom in i mörkret och jag såg honom ej mer förrän han plötsligt stod framme vid kanten, det var som om han knutat in något där. Då jag skrek, vände han sig mot mig och grinade, då kände jag igen honom. Därpå försvann han åter in i mörkret.

Jag ville ej se honom mer utan såg i golvet, men då det var det som om någon sagt till mig, se opp. Och som jag ser opp, märker jag, hur han står framme vid hjälten och lossar hammaren. Jag kan nätt och jämt draga er undan, men då grinade han mot mig ännu värre.

Nu är han borta, jag hör hans hjältedon på avstånd nu".

Och den gode gamle herren började storgråta.

Då går Gösta fram och sätter sig bredvid sin gamle vän.

"Var inte rädd du Löwenborg," säger han, "han har ingen makt mer över oss skall du se."

"Rädd är jag inte Gösta," svarade Löwenborg. "Jag kan inte för mitt liv förklara det, men jag känner att det är något som är över oss. Han kan ej skada oss."

"Vad är det då Löwenborg?"

"Må jag inte gråta, tänk hur han såg ut. Säg du honom inte, Gösta?"

"Nej Löwenborg."

"Han såg så fattig och sorgsen ut, Gösta, gammal och fattig och dåsig. Och tänk han är tvungen att gå omkring och göra ont. Tänk han får ingen ro. Må jag inte gråta!"

"Det må du visst Löwenborg," säger Gösta och smeker hans hvita hår.

"Du skall gå opp till Kvinnorna Gösta, kanske han kommer till dem också. Kvinnor bli rädda för sådana som han. De äro ej så vana vid dem som jag. Men låt inte narra dig till att göra något förskräckligt Gösta. I natt gäller det oss eller honom."

370 a)

Det kan ju vara märkligt att veta att Sintram den natten blef nedd både på Föra och i Ulrika Dillners drömmar, och att man sedan fick höra, att han hängt sig i fängelset just på julaftonen. De flesta tro dock ej, att han hängt sig själf utan att rättvisans tjänare gjort det, då man aldrig kunde få full bevisning mot honom, och det ej kunde vara rätt att åter släppa honom lös öfver folket i Löfsjö. Eller och tror man ju att en herre, som åkt i svart vagn dragen af svarta hästar kommit och fört bort honom från fängelset. Man visste nog hvart. Ingen ro blef det på Föra för hans spökande färrän Ulrika Dillner lät hemta hem hans lik och nedsätta det i Ryrkammen.

Gösta Löfvenborg ~~Han~~ lugnade sig, ej, förrän Gösta gick och denne gick så gerna. ~~Knappast~~ Hans hustru var ~~där och hade knapp~~ på hemkommen och han hade knappast fått talat på henne.

Kunde han låta bli att glädja sig, oaktadt all sorg. ~~Där~~ Han gick fram ~~genom~~ ~~längs älfstranden~~ genom ask-ängen på den välkända, raka vägen, som längs älfstranden leder från bruket upp till boningshuset och tänkte på det underbara i att han hade sin hustru hemma. Han var nu hans, denna unga grefvinna, som hade stått högt öfver honom, och åt hvilken han velat bygga ett slott ute på dagarn. Han var hans, ~~han, som~~ den lilla blomsterplockerskan, som kommit vandrande denna samma väg framåt för att strö rosor på hans stig. Hur förunderligt det var, att han kunde älska honom, och hvilken stor välgörare var ej kärleken, som förenat dem. Han smålog, då hon tänkte på de många krokiga vägar, den måst ~~låta~~ tåga för att låta dem få hvarann, men nu hade ~~dem~~ dock lyckats.

Under denna bröllopsdags och öfverns dagar, hade han dock haft tid att tänka på sitt eget hem. Det fanns intet ställe på jorden, som var hans, mer än den stackars torpstugan, som majorskan hållit på ömt i sitt hem i början af hans ~~E~~Reby existens, men den stugan och ett par åkerbitar utanför den voro hans verkligen hans egendom. Och nu hade han och Löfvenborg i all tysthet fått allt i ordning där. De hade upsatt papper öfver väggarna och målat dem i grå marmorering, de hade hyflat om golfven och ~~strukit~~ målat fälgarna. Två rum funnos där, men ej det var också allt, ty Det mindre kallade Löfvenborg för grefvinnans ~~som~~ kabinett, och för att möblera det hade han dragit vida omkring i landsbygderna och letat efter auktionsmöbler, som kommit ~~köpte på~~ på några herregårdsauktionerna. Så hade han för några pris kommit öfver en perlfärgad soffa med ~~svarg~~ Karm, och några högryggade, mjuka länstolar, ~~och ett~~ bord med inlagd skifva och en draghistа med lysande beslag. Men i det stora rummet hade

som måste vara både Rök och matsal och salong och verkstad för att ej tala om tvättstuga och bagarstuga, där hade de ordnat grytor och pannor på en hylla i spiselvrån, där hade de fört väfstolsRap för unga fruar och Gösta svarfstol och mångfaldiga andra nyttiga ting. Redan hade de Löwenborg och Gösta suttit några gånger i skymningen och pratat om, hur livet skulle gestalta sig där för dem och hur de skulle kunna slå sig fram.

"Det blir värst för henne om vintern, förstår du bruka säger Löwenborg. Om sommaren är det väl naturligt vackert här ute på björknäset, men om vintern blir det för ödsligt för henne. Vi måste allt ha en piga så att hon ej blir en sitter för ensam, när du är borta."

Den pigan har varit Löwenborgs ena hela tiden, han har ständigt talat om, hur väl den kunde behöfvas och Gösta har nog medgifvit det, men för resten sjunga tiden begripit, hur han skulle få råd att hålla någon.

Men en vacker dag kommer Löwenborg dragande med sitt pianobord och Bettahaven och flyttar in dem i en rå. Då började Gösta begripa.

"Det är nog du, Löwenborg, som skall bli piga."

"Ja ser du, Gösta, det är då nödvändigt, att unga grefvinnan har någon, som gör grofarbetet, och bär ved och vatten, du har väl aldrig tänkt, att han skulle göra sådant."

"Jag har aldrig tänkt, att han skulle göra någonting alls" säger Gösta, så länge jag hade två händer att passa upp henne med."

"Ja men det är bäst, att vi ära två om det, Gösta, så kan han få sitta i salphönret hela dagen och sy tamburröm. Du kan aldrig tro så mycket uppassning ett sådant där slitet Rovinnfolk behöfver. Och dessutom har du nog inte laga mat, men det du är för ifrig. Du har väl aldrig menat, att han skulle stå vid spiseln."

Gösta mumlade någat om, att han väl inte kunde flytta hela Ravaljersflygeln in i sitt Rök, men Löwenborg var bestämd.

"Du förstår inte det där, Gösta, men det blir ändå bäst att jag flyttar hit."

~~Tjänsteborg~~ brukade gå dit ner ~~på~~
~~Han~~ ~~här~~ ~~tärnarne~~ och ~~svimade~~ ~~ute~~ ~~upar~~ ~~upparde~~ och ~~ebbade~~ ~~sdar~~, hvar
dag och ~~häller vägen~~ rättade upp väg efter hvarje nytt om-
fall. Han öfvade sig i sin nya roll.
rätt lätt
Det är ~~i~~ ~~så hvar~~ väg från bruket upp till herrgården.
Första ~~han~~ ~~tänkte~~ på detta och annat, han hämta
också att ~~Rämna~~, ~~det~~ hur omöjligt, hur vanskligt detta
var. Denna högborna, unga dam, skulle han bjuda hemma
att bo i ett ~~torpare~~, skulle han kunna lefva af hvad han för-
tjänade ~~nic~~ vid svarfstolen. Ack, hvad det hade varit härligt, om
det funnat ske, men det kunde ej. Bäst var det, att hon reste
till sina föräldrar. Och om han än upphörde att supa, det
måste han ju göra, så var hon dock ej nog fin och god för
henne. Han kunde ej upphöra att vara Första Berling.
Minnesbetet sänkte sig öfver honom. Hur hade det varit,
då han kom, hade han sett åt honom, hade han helsat på honom?
Det hade han, men vida mindre vänligt än på alla de andra. Nu
var han också trött på honom, han och alla bli pri. Han
skyndade allt fortare och fortare framåt vägen, han skulle
~~har kuns namnet, hälsa honom, han fått assassinet bodo om honom~~
~~det var allt~~. Han skulle snart bli pri. Hvadje gången
en man försäker skämta sig, gör han det mog så väl att
ingen kvinna kan komma och skaka lif i honom.
Så, så ändtligen är han framme.
I det yttre rummet är det stora julbordet dukadt. Jul-
skinken är framsatt och julhögarna ~~(jganska månader bakade~~
~~af vanstebröd~~ är framlagda ~~ens~~ ost, en bro och en ätta för hvarje plats.
I det inre rummet sitter jungfru Anna Lisa vid sjukbädden,
gråtkvinnan har krupit upp i en af de skinnklädda soffor na
för att hvila. Majorskan ~~sofver~~ ligger i en djup dvala.
"Har någon ~~främmande~~ varit här?" frågar Första sin Broby pacient-
dotter.
"Nej, herr Första."
Hur de nu kvistat, så har majorskan kört dem. Hon
slår upp ögonen och ser på Första.
Han faller på knä bredvid sängen.
"Ack Majorska, majorska," ~~mumlar han~~ säger han och
sträcker ängsligt fullt händerna mot henne.
Majorskan ser upp med nytt lif i blicken. Man skulle tro, att
hon vore bättre, mycket bättre. Hon börjar tala med Första
nästan utan någon svårighet.

"Du vet att jag gick hem ~~till~~ våras 374 gossen min och nu skall jag säga dig hur den färden gick. Då jag genomvandrat skogarna och kommit hemma gick jag in i köket och frågade efter ~~Majorskan~~ ~~som ägarna flyttades med hänsyn tagna till~~ deras de stannade på den nya grefvinnan Elisabet den ~~ena~~ ~~gifta blir~~ Hon kom fram till dörren.

"Jag, kanske," ~~svarade~~ den gamla "säg hennes. Gör ta skall veta om min mor."

"Majorskan vill att du skall veta hur det gick henne då hon kom hem" börjar grefvinnan lydigt "och jag skall berätta ~~så samt~~ med hennes egna ord du skall tro att det är majorskan som talar.

Hon ställer sig ~~bakom~~ ovanför ~~hon~~ fotpuden och ~~luta~~ sig stryker sakta majorskans här, medan hon talar.

"Så här säger alltså majorskan," fortsätter grefvinnan med ett ~~sär~~ mycket lugnt leende. ~~Då jag kom hem till gården och frågade efter~~ gumman mor min, sade man mig att hon var ute i mjölkkammaren. Dit gick jag då, således jag kommit, i alltna skor, med päls på rygg och käpp i hand och ställde mig innanför dörren. Därinne stod gumman mor min och skummade sina mjölkbunkar. Runt om rummet löpte hyllor och på dessa stodo dubbla rader af blanka kopparbunkar, allesammans fulla med mjölk och nu ~~tog hon~~ stod jag och såg på hur gumman tog ned en efter annan, ställde dem på ett bord midt i rummet, skummade af gräddan och hällde mjölken i en sil. Hon var flink nog den gamla, men jag såg, att händerna darrade, och att hon hade svårt för att räta upp ryggen, då hon skulle taga ned bunkarna. Men jag visste nog, att hon aldrig kunde betro en piga med att skumma mjölken.

Jag stod länge och väntade borta vid dörren utan att veta om hon såg mig eller, men om en stund gaf hon mig en blick.

"Nu har det gått dig så, som jag trodde," sade hon och talade hårdt och besynnerligt.

Jag sade henne att jag kom för att hon skulle lyfta förbannelsen af mina skuldror, men hon hörde ej ett ord af det hon var otrevdöf.

"Kom hit för jag se, om du kan skumma mina bunkar" sade hon om en stund.

Och jag gick fram och tog ned bunke efter bunke i rätt ordning och tog lagom djupt med skumslefven och förfor alldeles så med mjölken och grädden, som hon önskade

~~376~~ 375

ty jag visste jir af gammalt, hur han ville hafva det och
han blef alt nöjdare, ju längre han såg.
"Nu kan du åtaga dig det här arbetet," sade han.
Från den stunden tog han sig hvila ~~från~~ allt arbete. Hon
satt stilla i sin länstol och sof nästan hela dagen.
~~Hon~~ Jag kunde ej vända åter till Eneby, förrän min mor
på sätt ro. Hon dog ett par veckor sedan. Men jag kunde
ju veta, att ~~hon~~ förlåtit mig, då hon bad mig skynda
~~sina ngälngenheter~~ att återvända till Eneby. Så ~~skyndade~~ tog jag detta, hvilade han en stund, men så bar
han åter.
~~Men~~ då den unga hvinnan tystnade tyckte han ögonblicken
och ~~spunno~~ lysvnade i ~~spänd~~ ängslan ifrig förväntan.
Majorskan låter säga dig Gösta, att hon den unga med sin
vins ~~motsträfvighet i nästa~~ och tvekan (.....) Nu vill jag tala om dig Gösta. Det är ~~att~~ jag har gärna haft
dig hvar här på Eneby. Jag hade också gärna sett dig gift
med en god hvinna. En gång trodde jag, att det skulle bli Mariann
~~Hon~~ Sinclaire, ty jag såg, ~~att~~ hon var här i dig, men dåden
stod som vedhuggare i skogen, en annan gång trodde jag, att
det skulle bli Ebba Dohna, och jag for öfver till Borg och
sade henne, att om hon tåge dig, och den blefve en stadgad
man, skulle jag göra dig till herre öfver Eneby.
Gösta uppgaf ett stönande.
Jag vet ej om detta var illa gjordt, Gösta, jag vet blott, att jag
alltid velat dig väl. Jag skulle hafva gifvit dig stor makt
om du blott velat stadga dig. Nu på hemvägen har jag haft
min fröjd Gösta, af att tala om dig med fattigt folk som vi
mött. De ~~säga~~ alla, att du hjälpt dem, ~~alla~~. De säga att du
afvärjt hungersnöden och gifvit folket arbete. Detta har gjort
mig stor glädje Gösta.
Den unga flickan åter, men majorskans dotter kunde ögonblicken
två alltjämt tvinga henne den gamlas artiga beliefvenhet att
fortfara. Majorskan tystnar åter ett ögonblick, men börjar åter
~~åt unga~~ Jag vill majorskan låter säga dig Gösta att jag är nöjd med
den hustru du fått. Jag vet ej, hur det skulle gått med mig och
er, Ravaljerer, om jag kommit hit ner utan att vänta veta
något och funnit Eneby förstört. Jag är glad åt, att den unga
kvinnan, som kom till mig i förvirringen, sökte upp mig i mitt
hem för att tala er sak hos mig. Jag vet nu, att allt har varit
till det bästa Gösta.

Han tystnar åter. Gösta kysser sakta gråtande hennes hand. Skall han berätta henne om förlåtelse? Hur kan han våga något säga, då han gjort henne så stor förrätt?

"Han skall inte gråta, gossen min, säger majorskan. Jag är inte ond på honom. Jag är trött nu, jag tänker säga lite honom som mor min sade till mig, 'Du får äta dig det härvad arbetet' nu."

Grefvinnan kommer sakta bort till dem.

"Har du sånat efter vittnen," frågar majorskan.

"Ja, men majorskan måste sofva nu. Det går ej an att tåda så mycket."

Grefvinnan Elisabet får Gösta Berling med sig ut i det yttre rummet och drar sakta till dörren utan att stänga den.

"Äfven jag måste tala med dig, Gösta", säger han.

Men innan han talat ut, vet han, hvad han har att säga kommer. Vi måste skiljas, ja visst. Sådan som han står där, dyrk med brinnande ögon, känner han henne väl. Han hade varit sådan då de han satt på järnlasten, sådan, då han kommit vandrande öfver isen, sådan när han vexat ut honom från Borg, sådan när han tvungit honom till giftermålet. Ännu en gång var det hänsynslösa, brinnande nitet öfver henne, han förstod att hennes samvete fordrade ännu ett offer af henne och att detta äfven skulle gälla honom. Men nu för en gångs skull satte han i välcligt trots upp sin egen anda mot hennes och kände att äfven hans hade rätt att lefva. Han kände att han ej ville kasta ett helt grand liv för en stor sinnesvarelse. Han kände att han ej ville kasta ett helt enda grand bvar af sin lycka i gapet på detta glupande samvete.

~~Men han stod tyst och lät henne tala. Det var som han tänkte, han ville draga bort från hennes lilla sina fadershänder.~~

Som de nu stodo och såga in i hvarandras ansikten och likasom rustade sig till sista strid, kom dock med ens en brinnande längtan upp i deras själ och de föllo i hvarandras och med de måste kyssa hvarandra gripet och varmt; ty det räckte de, att hvad än deras öde skulle bli, måste de dock dem emellan från af allt öfverbygga hvarandra om detta, att de hade hvarandra älskade osvikligt, oåterkalleligt.

Och då, sedan grefvinnan Elisabet började tala
~~satte~~ drog han Gösta med sitt bröstvid sig på skinnsoffan och
smög sitt hufvud upp under hans arm, då han talade.

~~"Gösta," sade han, om jag nu vore sjuk som den gamle gamla~~
~~jorokan därinne och min själ längtade efter~~

"Gösta," sade han, "jag har ofta mycket öfver själarna. Hvad
tror du det månde vara, som locka dem ned ur de fria, härli-
ga rymderna för att iklädda sig jordiskt stoft? Hvarför svinga
de alltjämt hit ned för att inträda i stora skaran af jordens
vandringsmän? Vet ni då ej, mina svåra och farliga stigar
de här måste framskrida?"

"Min älskade, lifvet på jorden är ett stort godt. Andarna älska
att pröfva tillvarons fullhet mångfaldt och rikedomen af mänsk-
liga ädelsten."

"Så må det synas för dig, Gösta, men ej för mig. Jag är för
svag och för ömtålig, för mig är lifvets kamot för svår att
bära. Jag längtar ofta till de blå rymderna."

"Elisabet," sade han, "vill du då, ännu du då?"

Och då, Nej, men
~~Dess mot jag~~ Såg mig Gösta, om mot jag läge sjuk som
major Kall gör det och du, som kände min längtan och
min trötthet, ~~säga mig mån att dö~~ vinste, att jag snart skulle
få dö och bli fri, om du blott ej använde ett förtalsande me-
del, som du kände. Säg, skulle du ej då hellre låta mig dö
än kvarhålla mig. Skulle du ej?

"Din vilja skulle råda," sade han dystert. "Jag vet det.
Jag har aldrig ägt någon makt öfver dig. Aldrig har jag
ägt det förtalsande medel, som kunde kvarhålla dig."

"Du äger det ändock Gösta, men jag ber dig nu, om jag
säger till dig, låt mig gå, så bed mig ej stanna i vår Herres
namn."

Han smålog. "Ack," sade han, "var trygg. Jag har aldrig
bönfallit i Herrens namn."

"Ser du, Gösta," och här ömsar han sig ännu närmare
intill honom. "Jag längtar bort. Jag tror ej att jag mäktar
lefva längre här bland er. Här är allting så vidt och
vårdeamt, och jag är skrämd. Här är lifvet svårare
att lefva än annorstädes, jag kan ej lära det konsten att
lefva här. Hvart jag gått har jag rådrat in i synd och åter synd.

En dålig hustru har jag ~~varit~~ 378, och en dålig owärdotter.
Tillvarelsen dålig synes.
Det var väl ~~förlåt~~ min egen dårskaps och skuld att mitt barn blef så klent, att det måste dö. Det var väl och min skuld, att Nygårdsflickan bragtes till förtvifvlan. Då man vill rädda en, skjälper man en annan. Här finns ser jag ingen utväg, huruvida går ej an, ~~Tog~~ vilja skilla ej heller. Jag tror att jag måste gå bort härifrån för alltid.

"Hvad blir det då af mig, Elisabet?"

"För dig, Gösta, har jag aldrig kunnat göra något. Då Kapten Lennart var död, väntade jag en hel natt och en hel dag, att du skulle komma till mig med din sorg, men du kom ej. Du har alltid genom Kämpat dina strider ensam. Jag har ingen del i att de fattiges välsignelser nu strömma ned öfver dig. Hvem som hjälpt dig, ej är det jag. Du kan ej sä-
ga att du behöfver mig.

~~Jag var ämnad att mörda mig, men du~~
~~Jag försökte mörda mig, då du flydde~~

Han smiddag åter, han fäktte på en söndag, i skogen, då han fått veta att han flytt öfverg i givit honom, men han sade ingenting.

Om jag ej varit tvungen att följa majorskan hem, fortfor han, så skulle du aldrig sett mig mer. Det var min me-
ning att genast fara rät till Italien. Jag längtar åter till min faders gård och till en lugn plats vid min mors sida.

Hvad skola människor som jag ute i världsvimlet. Vi måste stanna i hemmet, våra hjärtan äro för svaga och för dåraktiga. Låt mig nu gå hem, Gösta. Jag behöfver hvila och frid, för låt mig, att jag öfverger dig, men här kan jag ej stanna. Gif mig frid.

~~Om jag Jag skall döda mig Elisabet~~
~~Du skall alltid vara fri.~~

"Hvarför ber du och frågar. Har jag bundit dig?"

Jag ville, att du skulle känna, att jag måste gå, därför att jag ej visst förut kan konsten att befara här. Det är så anmärkningsvärt med dig, du är en hjälte. Ena dagen ligger du så förkrossad att man tror att du aldrig kan resa dig, nästa dag är du folkets välgörare. För dig lyckas allt. Se, du skrifver låter din välgörarinna förebrifvas och kan kommer åter för att skänka dig ett rike. Du vållar, att Kapten Lennart ej får komma in i sitt hem och på hans graf förkunnar

prosten, att du skall hjälpa folket i hans ställe. Så sådant sker med dig, ty du har fått hjärtens mjuklekarste gåfvor, du skall ~~nu alltjämt nu~~ bli rik och lycksam och med dun makt, som nu lägges i dina händer, skall du bli en stor och märklig man, men så kan det ej gå mig. Jag är en stackars hvardagsmänniska, jag kan ej sitta här vid dina sida och mottaga lyckans gåfvor; ty mitt hjärta är sjukt. Jag har ej mod att vara lycklig, Gösta. När jag tänker på all den sorg du och jag vållat, måste jag gå bort från lycka.

"Hvem har sagt dig, att jag vill mottaga henne?"

"Du måste Gösta. Du kan därmed göra mycket godt."

Han svängde upp, när det slutt med hans tålamod.

Du glömmer hvem jag är, då du gör upp dina planer. Du har väl förmått majorskan att skänka mig Ekeby för att jag skulle låta dig gå. Men jag vill ej ha Ekeby. Jag vill ej bli någon bruksprätton, som väger järn och räknar pengar. Jag är Gösta Berling och vill så förblifva.

"Ack Gösta, det förblir du nog alltid."

Det förstår du ej. ~~Hon~~ Gösta Berling kan ej vara lycklig utan att kasta bort sitt jag och bli en annan. Gifta sig kan han, ~~göra~~, sluta upp att supa kan han, ~~göra~~ arbeta kan han och än då vara Gösta Berling, men ~~göra~~ något, skjuta något dagligt återkommande ägandes, nej, det kan han inte. Skratta du, men jag vill vara den jag är. Jag byter ej bort mig själf mot all Ekeby härlighet.

Men du har ju ~~Ek~~redan ett år regerat Ekeby.

Det har jag och på torde önska mitt regemente åter. Vill du, att det lifvet skall fortsättas här än ett år, eller tror du att jag bättrat mig, så att jag nu är en värdig och allvarlig man, som kan gå i fruns fäders bruk, ehu jag är den samme säger jag dig, densamme. Jag har ej kastat mina kavaljersvanor för att få ärfva sjön bruk. Jag kan ännu i denna dag vara vild och ~~driftig~~ ~~bort~~ stalleksam mot mina välgörare, men jag kan ej låta öfverhölja mig med välgerningar efteråt."

"Du har nu själf gjort godt åt många. Allt är förlåtet."

"Hvad vet du om saken? Vet du, hur Gösta Berling har det? Tror du vi kavaljerer bära sorgen i ansiktet? Skall en sådan

~~381~~ 380

gråta öfver sig själf, så att hvar man ser det. Så länge natten har mörker och skogen gömslen, behöfver ingen veta hans hjärtas jämmer öfver det onda han gjort."

"Hur vill då Gösta Berling lefva?"

Det lönar sig litet att säga dig, hur jag tänker lefva. Du är trött, du vill gå hem. Du har rätt, ~~till det~~ härinne är grymt och kallt, gå du. Här har du fått lida och arbeta, gå du hem och för lef säkerns hinna lif."

"Säg mig ännu, Gösta."

"Nå väl då Elisabet. Jag har varit prest och svek mitt kall. Jag lofvade Ebba Dohna att söka införa tusen-årsriket, äfven detta svek jag, men jag skall nu börja på nytt igen på mitt eget sätt. ~~Om vill jag återgå, ut bland~~ Jag skall ej ~~slösa~~ afla ord, ej med prengar, men mig själf vill jag offra för att något litet hjälpa det goda verket framåt. Men jag vill ej vara rik, fri måste jag vara. Ah Elisabet, du borde dock ha närvarit vid folkets äfven du. Voro de ej goda mot dig i somras? Var deras lif så förtjusligt!

~~382~~ 381

43.

men skōta något bestämdt, gå i dagligt lunget arbete, vara rik, nej det kan han inte, då blir han inte Gösta Berling.

Inte det, Gösta.

I kratta du, om du vill, men jag vill vara den jag är. Jag byter ej bort mig själf för all Ekeby härlighet.

Men ~~Gösta~~ du är ju redan förändrad. Du har bytt bort Gösta Berling ~~dig själf~~.

Det har jag inte du. Ser du Gösta Berling kan arbeta som en träl för att införa Fredenäsoriketts härlighet såsom Ebba Dohna ville att han skulle men han arbetar ej för lön. Han kastar ej sina Kavaljers vanor för att på ärfva sin bruk. Han kan driſva bort sin välgörarinna och vara otacksam, men han kan inte låta öfverhopa sig med välgerningar efteråt.

Du har nu själf gjort gott åt många. Allt är förlåtet.

Hvad vet du om sådant Elisabet? Vet du hur Gösta Berling har det. Tror du vi Kavaljerer bära sorgen i ansiktet. Skall en sådan man gråta öfver sig själf så att hvar man ser det. Så länge natten har mörker och skogen gömsken, behöfver ingen veta hans hjärtas jämmer öfver det onda han gjort.

Hur vill då Gösta Berling lefva.

Han kan lefva hur som helst, men han kan inte vara dålig bruksgatron, väga järn, räkna pengar och vara en skadgad man. Gösta Berling skall lefva antingen i ett slott eller en torpstuga. Är Elisabet, om du hära ville. Vi hafva gjort i ordning ~~en~~ i vårt gamla hem, ~~ett~~ litet kök för dig och ett stort där jag skulle arbeta. Det skulle alls inte gå någon nöd på dig. Jag skulle träla som en slaf från morgon till qväll, jag kan snickra och svarfva."

"Kan ett sådant lif ändtå Gösta Berling?"

"Just ett sådant lif". ~~Och~~ Och som han säger detta breder sig ~~ett~~ djupt allvar öfver hans ansikte ~~och~~ hans ögon bli mörka och blixtra af lidelse och hans stämma darrar af rörelse.

"En sådan hög herre som Gösta Berling ~~har~~ kan ej ~~nöja sig~~ blott en husfru han har också en älskarinna, han går till henne, då han blir uttråkad af dålig mat och rå ved. Går mig ej rik, då skulle jag bli skild från dem jag älskar, ty det är folket, de fattiga, som veta litet och äga litet och måste gå i tungt slöp vecka efter vecka. Och, Elisabet, det är inga stora ting att göra för dem, men de behöfva någon, som spar

polska ~~för dem~~ om helgdagskvällarna så att de må få en ärlig dans och någon, som går omkring och sätter äppelträd vid husknutarna och ~~strör~~ lägger brefpåt dem från de bortresta sönerna åt dem. och de behöfva väl någon, som säger dem ett minnelse skämt på de åtora gillena, det får väl bli jag det -

"Så än jag då, Gösta, kan jag inte göra något för dem?"

Se, säger, Gösta, jag ~~vet inte jag~~ hade tänkt, att alla, som voro i nöd skulle lära sig att komma till den fina frun i torpstugan. De hafva sex mil efter doktor, de skulle nog få göramål med att ~~spjelka den~~ skötа sår och ställa pelbar, och dessutom är det inte alltid pengar, som kan hjälpa den fattige utan ett godt ord och ett raskt handtag. Ser du, då husbonden tar sig till att supa och slåss, och hustrun att gråta, då hjälpa inga pengar. — Hvarför vill du ha mig till bruksputtan, det är så svårt att motta dig. Envar måste välja det handverk, som passar honom. Jag vill vara fri, de rike äro ej fria. Jag vill spela polska för bönderna."

"Men kavaljererna, Gösta, hur går det dem om du kommer till dem?" Elisabet.

Du är mycket rädd för ~~att bli en fattig~~ fattigkommen. Gösta.

De båra fattigkommen så lätt som fågeln sina fjädrar. Gud i himlen, ni är kavaljerer!"

Som han säger detta höra de majorskan säga med hög och klar röst.

"Hvad är det där för en karl Elisabet. Hvad är det han vill jag skall underteckna?"

Hon lägger i pelar med slutna ögon. ~~och te~~ och talar i yrsel. Jungfru Anna Lisa lägger sin hand på hennes panna och hon blir åter lugn.

Nu drar greflinnan Elisabet ned Gösta bredvid sig på soffan och kryper tätt intill honom. Hon lägger ansiktet mot hans bröst och armarna om hans hals och gråter och skrattar.

"Förstår du om att jag ämnar stanna hos dig," säger han.

Du har varit ämnad att gå.

Ja men Gösta du skall nu riktigt, riktigt förstå att jag ämnar stanna innan jag säger något mer.

Ja jag förstår det.

Jag var ämnad att gå ~~strax efter~~ ifrån dig. marknaden Gösta. Jag ville bara först ~~med~~ tillbaka majorskan, men jag ämnade aldrig

~~384~~ 383

46.

45. 47.

Du säger, ~~Gösta~~ farbror Gösta, att du vill draga hem till dina far. Du har haft nog af kall och vinter, du vill lefva det rika, skönа lif-vet i södern och gästa oss genom kämpa vår kamp som vi bära å kunna det. Gå du, detta är ej för dig, du har lidit nog. du har sett nog af lidandets Ah, Elisabet!"

"Jag tror, att jag vill stanna, Gösta."

"I torpstugan!"

Som han säger detta, höra de unga majorskan säga med häg, klar röst

"Vad är det där för en karl, i denna dräkt. Vad är det han vill berätta?"

Han ligger i knäet med utsträckta ögon och talar i yrsel. Ungfrun stryker denna dräkt lägger sin hand på hennes panna och hon blir åter lugn.

"Säg att du stannar", utropar Gösta häftigt "säg att du stannar" Han vill, du skall, att vi skola få Ekeby. Det är det sista slaget. Säg, att du stannar, så att vi kunna ser åter mig bli fattiga, så att vi må hafva kraft att försaka.

Han lägger då armarna kring hans hals och ansiktet mot hans bröst.

Jag stannar, Gösta, jag stannar. Jag tackar dig min älskade. Du har gifvit för mig ett lif, som jag kan lefva. Du har gifvit åt en lycka, som den ogrundfulla kan våga njuta. Jag skall lefva för detta folk, som du älskar.

Detta var det största ögonblicket i denna båda människons lif. Så mycken visdom och kärlek hade aldrig förr bott inom dem. Likaväl gerdaingifva sina några de ~~det lif de borde vårda~~ hur de borde för sig utstaka lifvet, ~~och de gjorde det.~~ det goda lyckosamma lif, som de sedan också lefde.

Jag har nog hört de gamle berätta om dessa ~~fest det nog~~ lif ~~i torpstugan~~. om Görtas ströfvan för att skänka bönderna en sikrare tillvaro och om de skaror af fattiga ~~som~~ och sjuke nätter vägen upp till den fina frun i torpstugan. Jag har nog gått därupps bland de blå bergen och ~~sökt Görtas spår~~, hvarhelst jag funnit gamla äpple träd vid husknutarna eller prydligt listverk på vägg och husgeråd eller gamla mästares melodier på bondspelmännens fioler eller nu glömda skaldestycken af forforister och göter på ~~bondspelmännens fioler~~ folkets läppar. där har jag trott mig finna dem och jag vet nog om hur mantert det var då de rike gästade torpet under lyckorna

~~och maten lagades~~ hur man skämtade och skrattade medan maten lagades i spiseln midt för ens ögon och värdfolket bestämde hvilka som skulle äta på samma tallrik.

Men dock vet jag så ytterst litet om honom och ~~hans~~ dyrmyra grafvinnan utom detta, att de voro lyckliga och att folket älskade dem. Jag Om det ej älskat ~~honom~~ dem skulle ej de blomstrande sägnerna uppspirat så rikt kring dem. Ej hade då alla skåna kvinnor mäst älska Gösta Berling, alla män vilja för honom.

~~När jag talar om folket och på dess sägner säger jag talar dock berätta ännu en historia.~~

~~Det var den lilla Anster.~~

Men det är ej om detta här skall berättas utan om hur den gamla majorskan ån en gång reste sig i bädden och åkropade

komma åter. Jag blef rädd då jag fick höra talas om Kapten Lemming död. Jag tyckte att ni voro så vilsna och försmädliga, Gösta. Jag kunde ej lefva med er. Jag väntade på dig du kom ej och ingen talade om annat än den gode mannen, som ni brakt i olycka, det blef för mycket för mig. Jag skulle aldrig mer hafva kommit hit om ej majorskan blifvit sjuk och nödvändigt velat dö på Ekeby.

Du talade dock vår sak hos henne.

Jag behöfde knappast tala om. Hon hade för längesedan beslutat att du skulle äga Ekeby. Ansvar och makt skulle göra dig till en nyttig människa sade hon. Hon har skrifvit sitt testamente redan därom, däri hon skänker Ekeby till dig och mig, jag vet det. Jag har fasat därför, det var som om det vore det oförvinnerligaste af allt. Det skulle hafva skrifvit oss för evigt. Gösta, jag kan ej vara rik och låta andra arbeta för mig. Jag har velat det, men sedan jag känt hur de fattiga hafva det, kan jag ej vara rik. Det är ju ingen synd, jag menar inte så, bara det att jag skulle lida mer af detta än af den djupaste nöd. Jag är sådan, jag Gösta.

Han kysste henne.

Jag bad då majorskan att ej underteckna testamentet för än vi kommo hit och fingo se hur ni nu befann. — Jag tror Gösta, att jag mera ängslades än gladdes öfver att du blifvit en annan människa, som kunde jag märkte att hoppet alltjämt lefde i mig om att få dela dessa dar, men blefve du rik var det omöjligt och nu habe ja majorskan intet mer skäl att ej ge dig Ekeby.

"Men han har ännu ej undertecknat."

Om han gör det Gösta, och du anser det vara din plikt att taga mot Ekeby, så tänk ej på mig, men jag måste vara fattig.

~~Så kunde åter majorskan:~~

"Hvad vill den mannen. Hvad är det han vill bevittna?"

Gösta går in.

"Det är intet, majorska. Allt är nu väl beställdt. Majorskan har sett uppfyllt alla plikter. Majorskan kan dö lugn."

Strax därpå hördes jämna dofva slag ginda genom natten. Det var budskapet från de befrande till henne som gick in i hvilans land. Arbetets segerhymn till den trötta

gamla arbetarskan. Hon vaknade upp och lyssnade med ~~sinnesnärvaro~~ uppmärksamhet.

"Ack", säger stångjärnshammaren, tack för årlig uträttat god arbete.

"Det är ditt verk som består, ditt verk, som som skall bestå ~~genom arbetet~~ i arbetet", säger stångjärnshammaren.

"Det är Modern och lättjan, ~~som~~ vrida sig i dödsångest under mina tunga slag" säger hammaren.

"Det är frid och försoning, det är ånger och botgöring, som blanda sina röster med mina, hör du dem?" säger hammaren.

"Du kan dö i frid, allt är gott. Ditt verk består."

Majorskan får nytt liv, ny klarhet i blicken.

"Det är detta jag älskat", säger hon med nyvunnen kraft. "Jag vet litet om hur mänskor bestå, då de ej bo på de stora bruken och smida järn, men detta är ett gott liv. Detta arbete ger glädje och makt. Det är detta jag älskat."

Hon ~~stöter~~ ser på de båda unga och ~~smälter~~ börjar smäle. "Du stämmer bas hamra nu" säger hon till greftsmannen Elisabet. Denna nickar allvarligt.

Då gläder hon sig åt de båda unga, som skulle få gå vid hvarandras sida och ega hvarandra utan synd. Hon ~~b~~ De skulle få bestå de, så som hon önskat det, men hon ~~log~~ utan bitterhet mot dem, som skulle få äga, hvad hon bittert saknat.

Så säger hon/farvål till dem alla tre och ~~tackar~~ nickar till Kavaljererna.

"Om jag glömt något, får ni förlåta mig" säger hon. "Jag måste tänka på annat."

"Majorskan har ingenting glömt."

Så sluter hon då sina ögon för allt jordiskt

~~Grundtiget~~ Det därefter, ramma ett tyg, män samt varit efteråtela för att ~~Majorskan~~ bestå ~~stöde~~ annat än Gunnar, ~~Gösta sände dem~~ så dog hon i frid.

Greftsmannen kastade sig på knä bredvid sängen och bad

"Bed också för en annan själ, som kanske irrar omkring i natten och ej mäktar lyfta sina vingar till flykt", säger Gösta.

× × ×

Då Kavaljererna kommo ~~och Gösta~~ inspråkade de varandra att stanna i det yttre rummet. Gösta Berling och hans unga mästrar gå ut mot dem.

"Majorskan är död."

"Hörde hon hammaren?" fråga de.

"Hon hörde dem. Hon fick nytt liv, då hon hörde dem, men strax därpå dog hon."

387

Då på de vara nöjela. Bästre män äro de ~~voro~~ ingen af dem fruktar döden. Många af dem kunna ej mer gråta.

"Majorskan hade skrifvit ett testamente," säger Göta, "men det blef ej bevittnadt, innan han dog. Han hade ämnat gifva sina bruk och gårdar till mig och er. Jag säger dette därför att vi nu kunna vara viss om att majorskan förlåtit oss. Af gårdarne få vi intet, men det är en stor heder, att han höll oss värdiga att taga Ekeby i arf. Den hedern kan ingen beröfva oss."

"Fattig har jag alltid varit," säger Berencreutz, "det är ingen stor sak att klaga öfver."

"De stå där järnhårde, härdade mot hvarje lyckans omkastning. Mera vana vid ont än godt, med åldersdom och kraftlöshet att vänta inom få år, men ingen af dem klagar. De flesta af dem hafva dock gått och gjort sig drömmar. De hafva nog i tankar att majorskan skulle vara så grym att driva bort dem, då Ramne kommer tillbaka. De hafva också fattat kärlek för dessa påbörjade arbeten, för Ekeby upplomstrande ära och makt.

Men från ingen af dem förnimmes ett ord af klagan.

"Majorskans själ skall ej bindas af när ängslan" säger Löwenborg. "Vi skola henne ej åter. Vi äro nöjda med det hon gifvit oss."

Och de sätta sig stilla ned ~~sudan~~ och bedja grefvinnan berätta dem om majorskans sista dagar. (se nästa sida)

---

† Men tiden tid därefter, funnos ej mer några kavaljerer på Ekeby, de drogo sjelfmant därifrån, ~~så~~ inom dog nye ej garna tagit stället i beräkning, endast Rutger Christoffer stannade i oppositionen i kavaljersflygeln, ingenting kunde locka honom därifrån. Han var den förste, som dog. På sätt och vis stannade också Henrik Christer Berg, men ej som kavaljer, de blefvo många.

Öfversten och Fuchs återtogo kavaljersyrket, men ej den lille Gustaf, han har hafva blifvit skoldtärare i Svartsjö, den förste i yrket. och Han har ännu ett godt rykte om sig. Farbror Eberhard inrangerade sig i en bondgård, där gjorde och Örnsköldsvik, hvilken dag i stor fattigdom och efter mycket lidande

L I:11

L1:11:4

Gösta Berling

I:9

(Or.-uppl. s. 192-194.)

"Barn, du har älskat..."

S. 1-2

(4/4-2011)

~~Medföljde~~

[Jfr nr 668 i Bibliogr.]

Barn du har älskat och aldrig mer
Skall du smaka kärlekens frukt
Lidelsens storm har piskat din själ
Var lugn den är gången till ro
Ej mer skall du hämtas i dimbög projd
Var glad du är gången till ro
Aldrig mer skall du hinna till smärtans djup
O aldrig mer.

Barn du har brunnit, men aldrig mer
Lågar i flammor din själ
Du var som ett fält af torkat gräs
Du fylldes af eld på en kort sekund
För vålbrande rökmoln o flingor af kol
Flyelde himmelens fogelar med höga skrän
Må de vårda hem de ej brinner mer
Kan ej brinna mer.

Barn din barm är af längtan full
Men du skall icke älska mer
Ditt hjärtas ~~krafter~~ kraften, som trötta barn
Hvilka sitta på Kolans hårda bänk
Längta ut till friket och lekar
Men ingen kallar dem mer.
De sitta som en svavelgul postering
Ingen kallar dem mer.

Barn den ende är gången
Och med honom allt kärlek och kärleks fröjd
Den som så högt du älskat som om han
Lärt dig med vingar flyga i luftens sal
Den som du älskat så som om han kommit dig
Den enda så kom platsen i öfversvämmad by
Han är gången han som ensam förstod
Öppna ditt hjärtas dörr.

Medföljde Selma Lagerlöfs brev till Ismä Dom.

Jag vill bedja dig om en/ting du min älskade
Låga aldrig upp mig hatets hörda
Det svagaste af allt sagt är det ej ett maanniskohjärta
Hur skall det lefva med den sörjande Jaukeu
Att det vore en annan Tid plåga.

O min älskade ville du mörda mig
Skipa dig ingen dolk, köp ej gift eller rep
Låt mig blott veta att du ville se mig försvinna
Från jordens uppriga ängder ur dagens riktens
Och jag skulle sjunka i döden.

Du gaf mig lifvets lif du mig kärlek gaf
Du tar den åter en dag Jag vet det väl
Men hyst den icke i hat
Jag älskar ändock att lefva — O mins det
Men jag vet jag skall dö under hatets hörda.

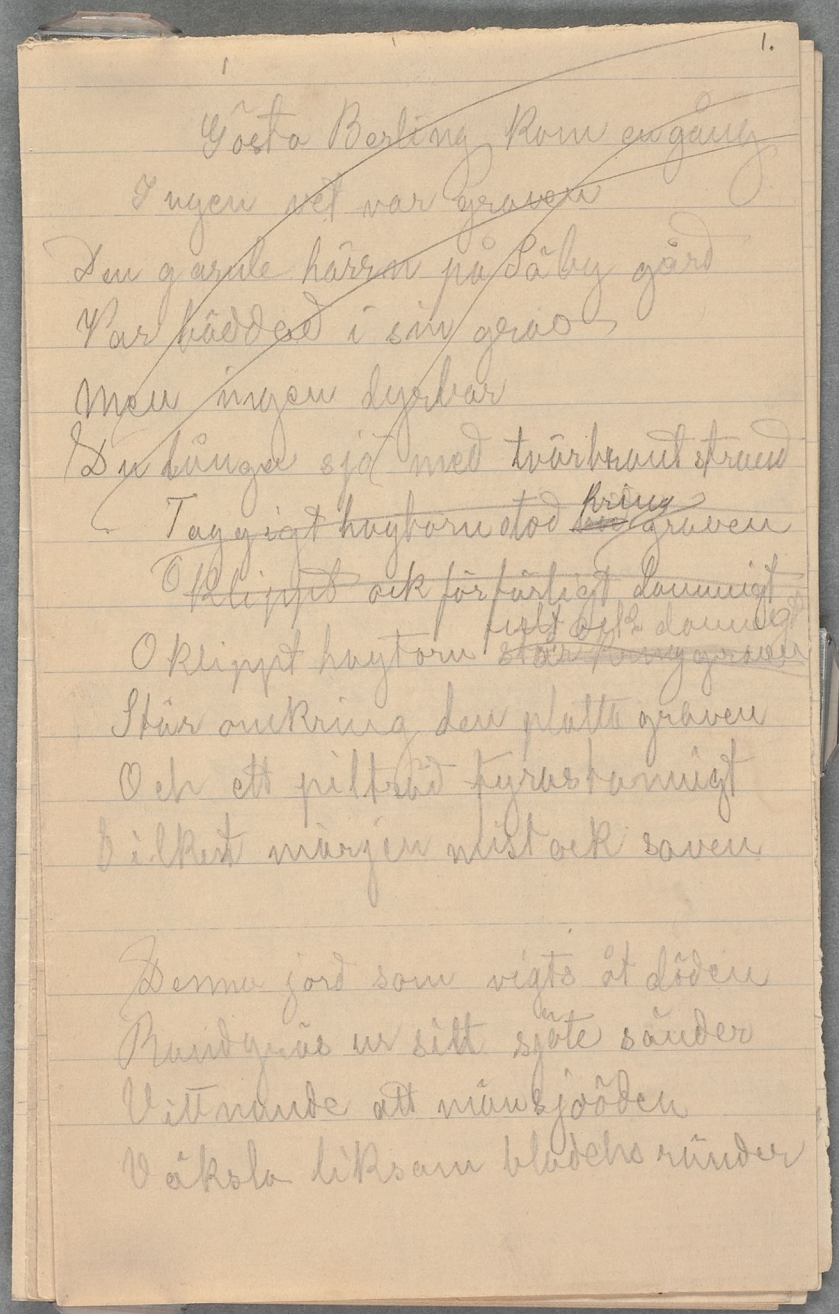

1.

Östa Berling, Rom en gång
I ungen vet var graven
Den gamle härren på Åby gård
Var bädded i sin grav
Men ingen dygdar
Du dömde sjöt med tvärbrutet stycke
Tag yxa hugg om stod krång graven
Klipp ek för färdigt dammigt
O Klippt hugg om stor [illegible] graven
Stör och Rinna den platta graven
Och ett pilt bet kyrkogårdsmigt
Bilbet mängen mist och saven

Denne jord som vägts åt döden
Ruinbyns ur sitt syte sänder
Vittnade att människoöden
Växla likasom bladens ränder

Sånnars färka både hösjert

Kvällens vackra timmar glida
Sakta med i guldrött västen
Då mot tjärnbogården skrida
Främre och tysta fästen

Gamla Hjälk i Tjärnkonillen
~~vid middagstiden~~
~~kvällen~~ rätt väg vid middagstiden.
~~förbi Tjärnmuddern~~

~~Nu är dagen är förliden~~
Vem vår ~~det~~ fästar Kullen,
Nu då dagen är förliden.

Det är Börg den store tunge
Brigarn smältande i tårar
Rustam och den evigt unge
Vem ej rätt vår blått vårar,

~~Där är och den gabbe prästen~~
~~med sitt~~ Det är gudbens fästevänner
bröderna från Krokek i Kilg
Det är hon som sången tjänar
Västa Berling, Fackars andre.

O vad dyster stämning kretsar
Över ~~deras~~ nötta häljdagsräckar
Över Rustams kråsö spotsar
Över Gästas brända läckar
Kapten Kristian bälde härren
~~Bar den slitna~~ Arar ~~slokmod~~ uniformen
Klingan dväd de många ärren
Och den höga gravölstormen.
~~Dyftra~~ Tysta som det anstår arten
Hy de satt sig ned kring kullen
~~Rustam fornten~~ Då tar Rustam Killekortlen
~~Delar~~ och jör ut dem där på mullen.
Insats görs med vita skantar
Rustam kaptn Kamm korten styra
~~Darrar under svarta vantar~~
~~Gaperie Rustam fyller åt fyra.~~
Då hon delar ut till fyra
~~Då hon delar ut åt fyra.~~
~~Gedan byter drag och blandar~~
~~Ser för hugg och tar åt ytter~~

~~Dröjde hon vid hundens sida~~
Hela dagen tyst och bedrövad
Tycktes hon så bittert lida
Vid att bli hans tjänst berövad
Såg du gamle Douglas ligga
Och liksom om ursäkt tigga
Slickade han vänligt handen
Då hon bytte om förbanden.
~~Det var vackert det det sade~~
~~Låt oss än en gång det höra~~
Säg nu farmor som du plägar
Då du slutar denna saga
~~Gud har sagt~~ Himlens Gud går höga vägar
Men han ser också de svaga
~~Hon~~ Jör ~~alla~~ och djuren nöd att glömma
Hatet de i järtat gömma
Löser och för dem sin gåta
Den att älska och förlåta
Tjära, Tjära farmor svara
Du har sagt för länge sedan
~~Att~~ Då den goda hän skall fara
Ser han lyset alla redan
Varsnar då i sista stunden
Änglakronan andevinden
Säg lass farmor där hon dog den där hunden
Tror du han såg in i himlen.

Dö i sin synd:

På Ebeby hos Majorskan de hade stadryck
Den vackre Gösta Berling satt där i ring –
och Karl Ekeby fyllde
Där fyllde greven Kantzow
Mats Börgen stödde
Och överste Uggla
dog
dat lag
fyllde mot sitt
Förnöjd glas
hans visor med åtskilligt
rullande bas.

Den vackre Gösta Berling kunde sätt där
Han strålade som en
Bröd sann vän Gud
och dagg

Sedan hette det appelsin
Man i alléer i ingen tid
I myren av dem två var kåkar
Att är flok är mist och spolar
Plutligen man Berton blåsare
Till en sista Strid om fatten
Men den Rann väl mot kvarter
Vando Förbrus blir den bästa
Berg tar vinkten och mot orden
Fall till gobo bästa broder
Stöppar Kvartarna i jorden
Rhinden sista tobaksplåster.

Dessa lyckliga som njuta
– än en tid i jämmerdalen
Så som knappa glädjens luta
Använd samla mot pokalen

Dessa kännitt för att bjuda
ett den sjätt dan som svart skall
Bli vår än dessa stunder
O de många högtidsstunder
Som man haft i hop med Blaren
Hur man njutit som alt under
Den förskräckliga husaren.
Man nu är sårsen fager fågen
Även den som ändå gråten
Ty nu är det sista gången
Som man spelar upp med Håken
Dessa levande som knappa
än en tid i gärningsdalen
Ämna knäppa glädjeruta
Ämna fortfara mot grälaran.
Våra proget vetat bliringa
Sista strofen sista fröjden
Att den själ som snart skall svinga
På en svan flyr mot höjden

Farmor vi ska sitta ställa
Tjära farmor vår berätta
Om den tid det gick dig illa
Förtän stugen vore bätta
Säg ars fur du sjötte vården
Och den stora grevegården
Tala om den [illegible] brunden
Som vid slättets port stod brunden.

Tjära farmor var grevinnan
Vår Kligen så stolt och bitter
Att den ära ur sömnen spritter
Då du drömmer om den Rivnan
Skulkard farmor var det möjligt
Slog hon dig med parbrällen
Tjära farmor det var möjligt
Tvangs du tjyssat tjärtet fällen.

Farmor varför sjalde brunden
Då grevinnan klumpa på trappan
Skyfflade hon [illegible] [illegible] brunden
Om den gamla dammen Kappan
[illegible]
Tjust i själva dödsonjuttan
Varför dikar hon då ej sjutet
Tjära farmor på mitt bästa
Tänk om hon sin båja slutet
[illegible] [illegible] [illegible]

ändåck

Du skall riktigt oss förklara
~~Fjäs fjuran~~ dessa saker tjära farmor
Tror du att gravi Kan då ingen människa vara
Riktigt, riktigt hörd som murmor
Tror du hundens hat gav smärta
Åt den stolta kvinnans järta
~~Såg du Tjära fjuran rätta~~
~~Fjäs hade hundens forna kärre~~
~~Tjära upp å~~ ~~det~~ värre.
Säg nu hur det sista duellen
Då ni gamle Douglas sumo
Av en tiggarpojke slogen.
~~Sjuga stygga så som ruttna~~
~~Sjuda nya stormar~~ ~~minga~~
Ingen hade haga sytt mardem
~~Säg~~ ~~grevi mau~~ ~~Kam~~ så är perken
Och er sjuke så allvarligt
Om den ~~sjuke~~ ~~illa~~ ~~så~~ ~~dåligt~~

Sade hon han skulle bära
Upp i hännes egen våning
Skulle då den stackarn åras
Så det väckte er förvåning
Blev han lagd på purpurbädden
Under sammets baldakinen
Var det hon som klippte håret
~~Ingen~~ ~~annan~~ ~~Ingen~~ det stygga såret.

Och man byter tur appeller
Intet utom glädjen felar
Ingen av dem tvivlar håller
Att äj Hödr är med och spelar.

~~O klippt haytorn fult och dammigt~~
~~Stor som värsta Kring dödens rike~~
Fi inus äj värm Kring dödens rike
O klippt haytorn fult och dammigt
Och stå gammalt ljungbevuxet slike
Med ett vatten ~~fet~~ grytstet och slammigt,
Ingen ~~vändia~~ lunnig krona sitter
Solhjon på den bräddade vatten
Men tunga dibet några pilar
Stå med bladtorn bara i vatten.
I frun svarta järn Rörs dinglar
Kron och gäddaben och kuppet
~~Och då~~ Livets melodi de gamla
För den hop som ändat kuppet,
Denna jord som vigts åt döden
Brudgräs en sitt sjöte sänder
Vitnande ett midnatts ödem
Vädrar ~~till~~ till Rosen blandar

Julens vackra timmar gåtto
Vackra är den dag som Kristus
Vart sätt födas i guldrött sken
Då [illegible] tyngre gärningar
Då [illegible] gåtto
[illegible] de sant fästes
[illegible] julhelgdagar
Klockan blev vid midnattstiden
Öppnad även i kyrkogårdsmullen
[illegible] dagen
Men stor var lust att fira kullen
Nu då dagen är förliden
[illegible] de i Betlehem
[illegible] Klockarn som
Då [illegible] Herren och fästes
[illegible] gamle [illegible]
Vandra [illegible]
Och den nådiga Mästerskan
[illegible] på rista fäder
Men nu är det tyst i Betlehem
I myren står de dystra granar
Som helt tyst stå stilla runtom
Som de lagt på kyrkans tak
Gamla Klockorna [illegible] vännar

Julen [illegible]
Och [illegible]
Till [illegible]
Fästa Berling [illegible]

Runtom [illegible] fästa
Fästa Berling
Där den gamle Klockaren vilar
Timmas [illegible]
I myren [illegible]
Över [illegible]

Vatten som är brunt och dimmigt
Ett gammalt [illegible]
Och [illegible]
Där är våra Bring[illegible] rike

Långs med diket några pilar
Stå med blodtåve bråkig mark
Äfjest ingen Kiruna silur
Salajen åfo den brända barken

Denna jord som vägt åt döden
Rundgrus ur sitt sjöte sänder
Vittnande att människoödem
Fäkla såsom bludens ränder

Från svarta järnspårs slingla
Tron och tjärlakan och häppet
Livets malbröd de pingla
För den hop som ändat häppet

Där finns risig vintergröna
några Bernikor några duvor
Vissna blommor dystert sjöna
Mest dåsk skarv i skyva tuvor